

enviro **i** fórum 2010

Odborné fórum o environmentálnej informatike

Slovenská agentúra životného prostredia
Banská Bystrica
Technická univerzita Zvolen
organizujú
pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR

6. ročník konferencie Enviro-i-Fórum
Zvolen 8. - 9. jún 2010

Tematické okruhy:

- Medzinárodné koordinačné aktivity - SEIS, INSPIRE, GMES
- Národná infraštruktúra pre priestorové informácie
- Využitie IKT pri implementácii environmentálnej legislatívy
- Informatizácia verejnej správy
- IKT v environmentálnej výchove a vzdelávaní
- GIS v ochrane životného prostredia a tvorbe krajiny

Sprievodné podujatia:

IT v environmentálnej výchove

Informačné technológie dnes hýbu svetom. V modernom vzdelávacom systéme sa používajú v mnohých podobách a nevyhýbajú sa ani environmentálnej výchove. Podujatie je určené pre pedagogických pracovníkov všetkých stupňov škôl. Predstavuje programy, ktoré využívaním internetu a rôznych multimediálnych zdrojov robia environmentálnu výchovu atraktívnejšou a školu modernejšou.

Český a slovenský technologický NESIS workshop

Cieľom projektu NESIS, ktorý je časťou vývoja SEIS (Shared Environmental Information System for Europe), je zlepšiť zdieľanie dát o životnom prostredí v Európe a to stanovením technických štandardov zdieľania dát a informácií o životnom prostredí na národnej a európskej úrovni i na úrovni nadnárodných organizácií.

<http://enviroiforum.sazp.sk>

ORGANIZÁTORI

MEDIÁLNI PARTNERI

ENVIROMAGAZÍN

education.sk
databáza kurzov a štúdií

konferencie.sk
databáza konferencií

ENVIROMAGAZÍN

Ročník 15/2010

www.enviromagazin.sk

mimoriadne číslo

10. – 15. máj 2010

Banská Bystrica
Banská Štiavnica
Kremnica
Krupina
Zvolen

XVI. medzinárodný festival filmov
o životnom prostredí

ENVIROFILM

Vyhlasovateľ Organizátor Pod patronátom

Slovenská komisia
pre UNESCO

- 4 **Vitajte na 16. ročníku festivalu Envirofilm**
- 6 **Storočnica Paľa Bielika: Jediným bohom vo filme je pre mňa obecenstvo**
- 8 **Nastal čas na činy**
- 9 **Hlavné mesto biodiverzity vytvorili vo svojom srdiečku**
- 10 **Chcem svojim deťom a priateľom porozprávať o ľuďoch na Slovensku**
- 12 **Krupina novým festivalovým mestom**
- 14 **Arsy-Versy... kto je tu vlastne hore nohami?**
- 15 **Podari sa deťom nový slovenský rekord?**
- 16 **Po stopách minulosti a súčasnosti Banskej Štiavnice**
- 18 **Andrej Bán: Človek v ohrození je už istou značkou**
- 20 **Niekedy treba urobiť krok dozadu..., aby sme nezabudli**
- 21 **Galapágy sú rajom pre zvieratá, nie však pre ľudí**
- 22 **Marián Geišberg: Poplačem si. Viac sa nedá...**
- 23 **Ako Steve Lichtag našiel „svoju“ Lamarelu...**
- 24 **Vek hlupákov apeluje na zodpovednosť sveta**
- 26 **OVCE.sk o úskaliach internetu veselo aj vážne**
- 28 **Neseparujte sa! – Separujte s nami**
- 30 **Priestory pre ľudí vo Zvolene**
- 31 **Banskobystrickí školáci sa naučia originálne separovať odpad**
- 32 **Environmentálne mená a priezviská**
- 34 **Ponuka Stredísk environmentálnej výchovy SAŽP**
- 35 **Na túru s Naturou**

Plus príloha

Na obálke: Krupina – piate festivalové mesto Envirofilmu (Radnica na Svätotrojičnom námestí, foto: Jozef Lomnický)

Enviomagazín - časopis o tvorbe a ochrane životného prostredia, XV. ročník, prvé mimoriadne číslo, apríl 2010, vydáva Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky a Slovenská agentúra životného prostredia, www.enviomagazin.sk. Adresa redakcie: SAŽP, Tajovského 28, P. O. Box 252, 975 90 Banská Bystrica, tel./fax: 048/4230694, e-mail: enviro@sazp.sk.
Zodpovedný redaktor: Ing. Daniel Dudok, redaktorka: Mgr. Alena Kostúriková, predseda redakčnej rady: RNDr. Jozef Klinda, členovia: Ing. Emília Boďová, RNDr. Peter Bohuš, Ing. Ľuboš Čillag, RNDr. Zita Izakovičová, RNDr. Vlasta Jánová, Ing. Pavel Jech, prof. RNDr. Mária Kozová, CSc., Ing. Zuzana Lieskovská, Ing. Viktória Ihringová, Mgr. Pavlína Mišíková, Ing. Marta Slámková.
Nakladateľ: EM DESIGN, Zvolen. **Písomné objednávky prijíma redakcia**, cena 0,66 eura. Celoročné predplatné (6 čísel) 3,98 eura. Reg. MK SR č. EV 636/08, ISSN 1335-1877. Nevyžiadané materiály redakcia nevracia.

Vytlačené na ekologickom papieri Hello. Výrobca má certifikovaný FSC, PEFC, EMS podľa medzinárodných noriem ISO 9001, 140001 a EMAS. Tieto certifikácie obsahujú rôzne environmentálne iniciatívy, napr. spoločnosť získava 30 % svojej spotreby energie z biopalív a 40 % prepravy realizuje pomocou nízko emisných prostriedkov, ako sú železnice alebo siete kanálov. Hello je plne recyklovateľný papier a môže byť použitý na získanie papierovej drviny najvyššej kvality.

ENVIROFILM 2010

Festival sa koná pod patronátom

Európskeho komisára pre životné prostredie Janeza Potočnika,
ministra životného prostredia SR Jozefa Medveda a Slovenskej kancelárie pre UNESCO

- ENVIROFILM je medzinárodný festival filmov, televíznych programov a videoprogramov s tematikou ochrany prírody a životného prostredia. Jeho cieľom je predstaviť, konfrontovať a podnecovať v medzinárodnom meradle tvorbu filmov, televíznych programov zameraných na ochranu prírody a životného prostredia, rozširovať poznanie ľudí a zvyšovať ich aktivitu pri riešení tejto problematiky, ako aj napomáhať výchove k starostlivosti o prírodu a životné prostredie. Vyhlasovateľom XVI. medzinárodného festivalu filmov o životnom prostredí Envirofilm 2010 je Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, organizátorom Slovenská agentúra životného prostredia Banská Bystrica. Envirofilm je členom medzinárodnej asociácie festivalov o ochrane životného prostredia ECOMove International. Festival sa koná v dňoch 10. – 15. mája 2010 v Banskej Bystrici, Banskej Štiavnici, Zvolene, Kremnici a od tohto roku aj v Krupine. Leitmotívom Envirofilmu 2010 je Medzinárodný rok biodiverzity. Po prvý raz sa festivalu zúčastňuje Peru.
- Do XVI. ročníka Envirofilmu filmári z 31 krajín sveta prihlásili 165 filmov. Najviac filmov zaslali slovenskí autori – 28. Nemecko 25 filmov, Česká republika 19, Francúzsko 11, Taliansko 9, Srbsko a Arménsko po 8 filmov, Poľsko 7, Holandsko a Španielsko po 6 filmov, Irán a Maďarsko po 4 filmy, Bulharsko a Japonsko po 3 filmy. Po dva filmy zaslali do súťaže Rakúsko, Taiwan, Portugalsko, Nórsko, USA, VB, Dánsko. Po jednom filme Čína, India, Austrália, Estónsko, Chorvátsko, Peru, Island, Albánsko, Grécko, Brazília.
- Výberová komisia, ktorá zasadala 27. februára až 2. marca 2010 v zložení: Kateřina Javorská (SR), Steve Lichtag (ČR), William Parks (USA) a František Palonder (SR), vybrala 56 filmov z 20 krajín, ktoré bude posudzovať medzinárodná filmová porota. Z nich je 12 filmov slovenskej produkcie, po 7 filmov z ČR a Nemecka, 4 filmy zo Španielska, po 3 filmy z Iránu, Japonska a Francúzska, po 2 filmy z Nórska, Dánska, Talianska, VB a po jednom filme z Číny, Austrálie, Rakúska, Srbska, Taiwanu, Estónska, Chorvátska, Portugalska a Grécka. Najviac vybraných filmov súťaží v kategórii B – dokumentárne filmy (26), v kategórii D – voľná tvorba a filmy pre deti a mládež je to 11 filmov. Kategória A – spravodajské a publicistické programy, magazíny a filmy 9 filmov, kategória C – vzdelávacie a náučné videoprogramy a filmy 6 filmov. V kategórii amatérskych filmov súťažia 4 filmy (slovenské). Detská porota bude vyberať z desiatich filmov.
- Najdlhší z prihlásených filmov je nemecký film Banány (90 min.), o minútu menej má ďalší nemecký film Krv ruže (89 min.), ktorý sa uchádza o ocenenia v hlavnej súťaži. Autorom najkratších prihlásených filmov, spotov, je Rudolf Pado (SR). Sú to filmy Sú to len čísla?, Voda a Svet sa mení. Najkratším filmom pred medzinárodnou porotou bude chorvátsky film Zabítá (5 min.). Najviac filmov v tomto roku do Envirofilmu prihlásil slovenský autor Rudolf Pado (8).
- Do medzinárodnej filmovej poroty zasadnú: David Barna (USA), Kateřina Javorská (Slovensko), František Palonder (Slovensko), Yossi Weissler (Izrael) a tradične aj Ferenc Varga (Maďarsko).
- Pätnásty ročník medzinárodnej súťaže výtvarnej tvorivosti detí a mládeže Zelený svet, ktorá je súčasťou Envirofilmu od jeho druhého ročníka sa niesol v znamení témy Hlavné mesto biodiverzity. Téma poskytla dostatok priestoru pre umelecké vyjadrenie všetkých vekových kategórií. V tomto roku sa do súťaže Zelený svet zapojilo 322 škôl, prišlo 2 583 prác od 2 389 autorov, ktorí pracovali pod vedením 466 pedagógov z rôznych typov škôl. Už tradične najsilenejšie bola zastúpená kategória kresba, maľba, grafika a kombinované techniky, do ktorej sa zapojili materské školy (595), základné školy (897), základné umelecké školy (591) a špeciálne školy (220). Do súťaže sa zapojili aj deti z Litvy, Poľska a Srbska. Prihlásené práce hodnotila odborná porota v zložení František Tomík, Sylvia Havelková, Zuzana Homolová-Baloghová a Ladislav Vojtuš. Okrem Hlavnej ceny Zeleného sveta a cien v jednotlivých kategóriách porota udelila aj Cenu environmentálnej nadácie CH. B. Parksovej, Mimoriadnu cenu poroty za kolektívnu prácu v Medzinárodnom roku biodiverzity, Cenu poroty za grafiku, Cenu poroty za alternatívnu grafiku a Cenu rádia Regina. Všetky ocenené a ďalšie zaujímavé práce budú vystavené na výstave v Múzeu SNP v Banskej Bystrici počas Envirofilmu 2010 a až do konca mája. Časť prác pôjde na výstavu do Bruselu.

Pokračovanie na s. 5

Envirofilm 2010 v znamení Medzinárodného roku biodiverzity

Vážení čitatelia,

s prichádzajúcou jarou je tu aj čas, ktorý je už šestnást sezón neodmysliteľne spojený s Medzinárodným festivalom filmov o životnom prostredí ENVIROFILM. Brány festivalu sa už tradične otvoria v máji a po celý týždeň, počnúc od 10. do 15. mája, bude mať široká i odborná verejnosť možnosť vybrať si podľa vlastného záujmu z pestrej ponuky filmov domácej aj zahraničnej produkcie, zapojiť sa do odborných diskusií alebo sa stať účastníkom súťažno-zábavných programov pre deti aj dospelých.

Tohtoročný festival sa nesie v znamení Medzinárodného roku biodiverzity, ktorý vyhlásila Organizácia Spojených národov, s cieľom upriamiť pozornosť na pokračujúci úbytok biodiverzity a zároveň zvýšiť úroveň informovanosti verejnosti o tejto problematike. Ochrana a trvalo udržateľné využívanie biodiverzity budú ústrednou témou nielen súťažných filmov, ale aj sprievodných podujatí, akými sú napríklad už XV. ročník medzinárodnej

súťaže výtvarnej tvorivosti a mládeže *Zelený svet* alebo odborná konferencia *Krajina – Človek – Kultúra*.

Zamyslime sa spoločne nad tým, čo znamená pojem biologická diverzita – vieme, že predstavuje rozmanitosť všetkých foriem života, zahŕňa v sebe ekosystémy, rastlinné a živočíšne druhy, mikroorganizmy a ich génové informácie. Biodiverzita má výrazný vplyv na kvalitu života, zabezpečuje ekologické funkcie, pre ľudí je zdrojom potravy, liečiv a priemyselných produktov. Je teda paradoxom, že človek nadmerným využívaním prírodných zdrojov narušuje prírodné ekosystémy a ohrozuje prežitie nasledujúcich generácií. Globálna biodiverzita je tak dnes vystavená vážnej hrozbe, dochádza k nadmernej strate rastlinných a živočíšnych druhov a tiež k znehodnocovaniu biotopov. Znižovanie biologickej diverzity patrí ku globálnym problémom, ktorým sa zaoberajú mnohé medzinárodné dokumenty, programy a stratégie zamerané na jeho riešenie, v záujme zachovania života na Zemi.

Ochrana biologickej diverzity sa stala jednou z priorit medzinárodnej environmentálnej politiky, čo viedlo k prijatiu Dohovoru o biologickej diverzite v roku 1992. Slovenská republika sa stala členskou krajinou tohto dohovoru v roku 1994 a plní z neho vyplývajúce záväzky. Špecifickým strategickým dokumentom pre realizáciu dohovoru je Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku, schválená vládou a parlamentom SR v roku 1997.

Každý, kto pozná Slovensko, musí uznať, že svojimi prírodnými hodnotami patrí k najbohatším krajinám Európy. Na našom území je známych viac ako 11 tisíc rastlinných a viac ako 28 tisíc živočíšnych druhov. Zároveň však musíme konštatovať, že tak ako v iných krajinách, aj u nás sa mnohé z nich v dôsledku intenzívneho využívania prírodných zdrojov stali vzácnymi, iné sú ohrozené, ba dokonca niektoré aj vyhynuli. Dnes možno povedať, že z celkového počtu 11 246 rastlinných druhov je na Slovensku ohrozených 2 939 druhov, vyhynutých je 196 druhov. Z viac ako 28 800 živočíšnych druhov je ohrozených 2 248 druhov, pričom sa

počet rizikových druhov živočíchov za posledné 2 roky nezmenil. Ohrozených je aj 45 % druhov rýb, všetky druhy obojživelníkov a plazov, 32 % druhov vtákov a 65 % druhov cicavcov.

Čo sa týka územnej ochrany, v súčasnosti máme na Slovensku 23 veľkoplošných chránených území, teda národných parkov a chránených krajinných oblastí a 1 010 maloplošných chránených území. Celková plocha chránených území, vrátane ochranných pásiem, predstavuje 28,8 % územia SR. Slovensko má 25,2 % výmery pokrytých národným zoznamom chránených vtáčích území a 11,76 % územiami európskeho významu v rámci systému NATURA 2000, čo predstavuje percentuálne jeden z najväčších podielov v Európskej únii. Národný zoznam území európskeho významu obsahuje 389 území s celkovou výmerou viac ako 500 000 ha.

Dovoľte mi na záver pripomenúť, že podstatou úspechu, teda zachovania biologickej rozmanitosti, je záujem a pozitívny prístup každého človeka k jeho životnému prostrediu. Ľudia síce nie sú jediným faktorom, ktorý ovplyvňuje biologickú rozmanitosť, ale v našej dobe sa stal práve človek tým kľúčovým, ktorý môže rozhodnúť o zachovaní sveta tak, ako ho poznáme. Je potrebné si uvedomiť, že príroda bez človeka žiť dokáže, ale človek bez prírody nie.

Pevne verím, že aj festival Envirofilm 2010 so svojimi sprievodnými podujatiami výraznou mierou prispieje k uvedomeniu si hodnoty biodiverzity pre život na Zemi, k pestovaniu pozitívneho vzťahu k okolitému prostrediu, a tým aj k zlepšovaniu kvality životného prostredia. Návštevníkom festivalu želim veľa pekných zážitkov, nových poznatkov a možno aj nových predsavzatí.

Jozef Medved'
Minister životného prostredia SR

Vitajte na 16. ročníku festivalu Envirofilm

„Medzinárodný festival Envirofilm chce dnešnému človeku pomôcť znova vidieť a počuť skrytý vesmír, skryté bohatstvo našej planéty, našej vlasti. Chce zaklopať na ľudské zmysly, aby priniesli do mozgu správy o zhoršujúcom sa stave nášho prostredia, o nebezpečenstvách, ktoré každým rokom narastajú. Envirofilm je sviatkom prebudenia ľudského vnútra. Stretnutie ľudí, ktorí nestratili cit pre záujmy celého ľudstva. Ľudí, čo sa chcú dať pozitívne osvietiť, aby spoznali ozajstné hodnoty. Preto sa dobre cítim na každom Envirofilme. Skláňam sa s úctou pred každým tvorcom, ktorý na Envirofilm priniesol a prináša umelecké hodnoty a prispieva k osvieteniu dnešného človeka.“

Týmito slovami známeho a úspešného slovenského spisovateľa a diplomata Antona Hykischeho si vás dovoľujem pozvať do diania XVI. ročníka Envirofilmu.

Rok 2010 sa pre mnohých z nás, ktorých poslaním či povolaním je ochrana prírody a životného prostredia, nesie v znamení Medzinárodného roku biodiverzity. Je výzvou pre celý svet, aby v roku 2010 prijal opatrenia na zachovanie diverzity života na Zemi.

Pojem biologickej diverzity je známy vďaka atraktívnym zobrazeniam zvierat a rastlín. Avšak zásadné úlohy, ktoré biodiverzita zohráva v ľudskom bytí a udržiavaní života na Zemi, sú menej známe. MŽP SR a SAŽP chce prostredníctvom jedinečného osvetového podujatia na Slovensku, akým je festival filmov o životnom prostredí, poukázať na problematiku úbytku biologickej diverzity, ku ktorej dochádza vďaka neudržateľnému rozvoju, a v protiklade k tomu ukázať neopakovateľnú krásu prírody na našej planéte. Festival poskytuje tvorcom filmov možnosť prezentácie a konfrontácie s inými autormi z celého sveta a návštevníkom dáva príležitosť vidieť to najlepšie, čo filmári vytvorili a posunuli do medzinárodnej súťaže.

Postupne od vzniku festivalu v roku 1995 sa festivalovými mestami okrem Banskej Bystrice stali Zvolen, Banská Štiavnica, Kremnica a Krupina. Záujem o festival a pomoc všetkých piatich magistrátov a Banskobystrického samosprávneho kraja bola a je mimoriadna.

Je nemožné povedať, ktorý z tých stoviek prihlásených filmov za 15 ročníkov bol najlepší, ani ktorý ročník bol najúspešnejší. Viaceré filmy boli porotou i návštevníkmi označené ako špičkové. Celý rad vynikajúcich filmov, nezabudnuteľných stretnutí s ich autormi, sprievodných programov pre širokú verejnosť urobili z festivalu to, čím je dnes – medzinárodne uznávanou prehliadkou a príležitosťou vidieť niečo, čo, žiaľ, len ťažko v poslednej dobe nachádza priestor na televíznych obrazovkách. Festival však bol a je predovšetkým príležitosťou pre ľudí, ktorým záleží na svete okolo, príležitosťou osloviť hlavne mládež.

Envirofilm sa za uplynulých pätnásť rokov vypracoval na známy a uznávaný festival filmov o životnom prostredí v Európe. Dnes už môžeme neskromne povedať, že aj vo svete. Postupne s novými tvármi v medzinárodnej porote a novou dramaturgiou festivalu sa rozširovala

aj spolupráca s podobnými festivalmi v Európe, zvyšoval sa záujem medzinárodných inštitúcií a osobností z prostredia environmentu a kultúry o festivalové dianie. Patronát nad Envirofilmom 2010 prevzal osobne Janez Potočnik, Európsky komisár pre životné prostredie a Slovenská komisia UNESCO. UNESCO sa považuje za jedného z hlavných aktérov realizácie Medzinárodného roka biodiverzity.

Pozvánka na 16. Envirofilm 2010

Festival ponúka okrem jedinečných filmových zážitkov vo všetkých piatich mestách už tradične široké spektrum rôznych typov podujatí pre odbornú, ale hlavne širokú verejnosť. Počas šiestich festivalových dní od 10. do 15. mája, okrem prehliadok súťažných filmov, organizátori pre účastníkov a návštevníkov Envirofilmu pripravili tradične prehliadku nesúťažných filmov z archívov Slovenského filmového ústavu venovanú tohto roku storočnici Paľa Bielika a jeho neznámym hraným filmom a dokumentom. Na svoje si prídu početní nadšenci filmov úspešného slovenského dokumentaristu Pavla Barabáša. S ním, s jeho najnovšími filmovými dokumentmi a jeho hosťom, tiež úspešným filmárom

bývalého ministra životného prostredia Lászlóa Miklósa, súčasného štátneho tajomníka MŽP SR Jaroslava Jaduša, predsedu občianskeho združenia Priatelia Zeme – CEPA Juraja Zamkovského a Alexandra Ača z Ústavu systémovej biológie a ekológie AV ČR.

Súvisia prírodné katastrofy so zmenami klímy? Možno áno, možno nie. O tom vedia viacej odborníci. My sa však na festivale môžeme stretnúť s Andrejom Bánom, fotografom a predsedom správnej rady organizácie Človek v ohrození, ktorý nám bude prostredníctvom jedinečných fotografií rozprávať zážitky z oblastí postihnutých vojnami a prírodnými katastrofami – Haiti, Afganistan, Gruzínsko, Srí Lanka.

Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici sa stane hosťiteľom zaujímavých stretnutí a besied so spisovateľom Antonom Hykischom a jeho novou knižkou Rozkoše dávnych čias, Davidom Barnom zástupcom riaditeľa pre komunikáciu vo federálnej agentúre USA National Park Service, ochranárom, fotografom a žurnalistom a pracovníkom Štátnej ochrany prírody SR Jánom Kadlečíkom, ktorí nám priblížia národné parky v USA a na Slovensku.

Biologická rôznorodosť rezonuje aj v podujatiach a súťažiach určených deťom a mládeži, ktorým patrí Zelený svet. Táto medzinárodná súťaž výtvarnej tvorivosti detí a mládeže oslavuje pätnásťročné jubileum a víťazi si preberú svoje ceny už v prvý deň festivalu v kinosále múzea SNP. Deťom a mládeži sú určené ukážky tábora banskobystrických skautov, hry a vedomostné súťaže pod názvom Biodiverzita je náš život. Hrami a súťažami budú sprevádzať pracovníci Národného lesníckeho centra, Štátnej ochrany prírody SR, Národného parku Nízke Tatry a Slovenskej agentúry životného prostredia.

Tohtoročná konferencia Krajina – človek – kultúra bude zameraná tak isto na Medzinárodný rok biodiverzity a 10. výročie Európskeho dohovoru o krajine. Konferenciu slávnostne otvorí minister životného prostredia Jozef Medved, ktorý

bude zároveň hosťiteľom Európskeho komisára pre životné prostredie Janeza Potočnika a Haralda Egerera, vedúceho dočasného sekretariátu karpatského dohovoru v rámci organizácie UNEP vo Viedni.

Envirofilm 2010 v Banskej Bystrici sprevádzajú výstavy o národných parkoch SR, výstavy fotografií slovenských fotografov Tomáša Grígera a Juraja Rizmana, riaditeľa Greenpeace Slovensko a ďalšie. Filozofiu ochrany prírody a životného prostredia vyznávajú i naši umelci, ktorí obohatia festival svojím vystúpením – Marián a Martin Geišbergovci, skupina Družina so slovenským folklórom v inom prevedení, tanečná skupina folklórneho súboru Urpín a na záver festivalu Marcel Palonder.

Zaujímavé podujatia, výstavy, filmové prehliadky, besedy pre deti aj dospelých sú v programe aj ďalších štyroch festivalových miest, v Banskej Štiavnici, Kremnici, Krupine a vo Zvolene. Návštevníci festivalu v Banskej Štiavnici sa navyše môžu zúčastniť remeselných tvorivých dielní a spoznať prácu ochranárov zo Správy CHKO Štiavnické vrchy. V Krupine a Kremnici sa

Výberová komisia tohtoročného Envirofilmu, v zložení zľava: František Palonder (SR), William C. Parks (USA), Steve Lichtag (ČR), Kateřina Javorská (SR) a Dagmar Rajčanová, manažérka festivalu (foto: Anna Gudzová)

Stevom Lichtagom, sa návštevníci festivalu stretnú v úvodný deň festivalu v Banskej Bystrici. Zaujímavé zážitky sľubuje Steve Lichtag aj vo svojom samostatnom programe, kde divákovi uvedie premiéru nového filmu, ktorým nás zavedie do vzdialeného sveta, ukáže drsný život v indonézskej dedine Lamalera, kde domorodí lovci, ako jedni z posledných na tejto planéte, lovia veľryby rovnako ako pred sto rokmi. Filmové prehliadky sú vždy lahôdkou pre návštevníkov festivalu. Tohto roku sme do programu zaradili okrem filmu aj stretnutia s protagonistami filmov. Navštíví nás Vlado Balko, režisér filmu Pokoj v duši, herec Ľubomír Paulovič zo spomenutého filmu, ďalej nezabudnuteľná Květa Fialová a jej obľúbený film Limonádový Joe. Z ďalších podujatí určite osloví verejnosť beseda na veľmi aktuálnu tému zmena klímy a jej dôsledky. O filme Vek hlupákov, ale aj o možných následkoch nášho konzumného spôsobu života pre budúce generácie budú diskutovať odborníci z radov politikov a mimovládnych organizácií. Prečo sme nezastavili zmenu klímy, kým sme mali šancu? Budeme sa pýtať

predstaví Správa CHKO Kremnické hory a vo Zvolene Správa CHKO Poľana. Krupina pripravila stretnutie s vedcom, spisovateľom, milovníkom veľkofatranskej prírody, pracovníkom Výskumnej stanice Ústavu ekológie lesa SAV Miroslav Sanigom, ďalej divadelné predstavenie žiakov ZŠ, čistenie mesta od plastových fliaš a turistický výstup na Sitno.

V rámci otvorenia festivalu v Kremnici sa uskutoční premiéra novej nonverbálnej komédie o dobe, ktorú žijeme pod názvom Kremnické divadlo v podzemí po 20 rokoch. Kremničan a cestovateľ Robert Roth porozpráva a premietne fotografie zo svojej výpravy do Lesotha. Prehliadku súťažných a nesúťažných filmov vo Zvolene ponúka Technická univerzita a Dom kultúry ŽSR, premietanie pre deti pod názvom Pestrý život na Zemi zas Krajská knižnica L. Štúra. To sú len niektoré z tém zaujímavých podujatí vo festivalových mestách.

Envirofilm 2010 vyvrcholí v piatok 14. mája vo Zvolene odovzdávaním cien tvorcom najlepších filmov a 16. ročník ukončí prehliadka víťazných filmov v Banskej Bystrici.

Envirofilm, ako som už povedala, to sú filmy, výstavy, besedy, konferencie, mnohé kultúrne a odborné podujatia, ale predovšetkým sú to ľudia. Ľudia, vďaka ktorým tento jedinečný sviatok filmu vznikol a vďaka ktorým sa už tento šestnásty ročník stáva skutočnosťou. Je to stretnutie filmárov, umelcov, ekológov, environmentalistov, novinárov, hostí z rôznych kútov sveta, študentov, jednoducho všetkých, pre ktorých sa Envirofilm stal súčasťou života, práce, tvorby aj oddychu.

Ing. Dagmar Rajčanová
hlavná manažérka festivalu

Po čom túži divák, po čom túži porota?

Otázka naozaj šalamúnska. A upozorňujem, že sa nevyhýba ani veľkým festivalom v Cannes, Berlíne či Locarne. Menovať by som mohla aj viac. Koľkokrát sme počuli, že porota je zmanipulovaná, že predsa tento film v žiadnom prípade nemohol vyhrať a ak už teda s Božou pomocou vyhral, tak to bolo určite pretože... (doplňte si podľa seba...). Vox populi, vox dei, nehovorí sa nadarmo. Ako to teda vlastne je s tým rozhodovaním? Ako sa vyhnúť tomu, aby vám, ako členovi nedajbože nejakej poroty po skončení festivalu nechodili anonymy, nezvonili v noci telefóny a na ulici vás neinzultovali zneuznaní autori?

A tu sa dostávame k jadru veci: ako byť objektívny? Vedia o tom svoje krasokorčuliari, aj pretekári jazdeckej disciplíny zvanej drezúra. Niekde pri stole sedí človek – rozhodca a má byť objektívny. Objektívita je však ošemetná vec – niečo, čo sa páči vám, sa nepáči inému. Iný prípad je autor filmu. Má iný názor ako porota. A možno celkom oprávnené – natrápil sa s tým, nakrúcal v zúfalých podmienkach, chrústy si nesadali tam, kde chcel a kde mal namierený objektív a ešte mu sponzor zaplatil za náročný projekt ako horšej upratovačky. Koľkí filmári poznajú takéto pocity! Aj tu sme schopní naše rozhodnutie často obhájiť. Čo však divák? Anonymný, často zaštiepený novinárom, ktorý si vypočul ten „hlas ľudu“ a teraz stojí na jeho strane. A nám neostáva nič iné, ako uistiť diváka, že sa ozaj usilujeme byť objektívni. Napokon, nie nadarmo som päť rokov študovala scenáristiku a dramaturgiu, nie nadarmo už nejakých desať rokov prednášam mladým scenáristom, nie nadarmo som napísala stovky scenárov k rozprávkam, dokumentom aj k publicistickým reláciám, nie nadarmo filmy aj režirujem, nie nadarmo ich vidím tak 400 ročne. A presne to isté by mohli hovoriť aj moji kolegovia z poroty či z predvýberovej komisie. Či už sú to filmári, prírodovedci či organizátori festivalov.

Prepáčte tento dlhočinný úvod, ale až teraz sa môžem s čistým svedomím dostať k hodnoteniu tohtoročnej kolekcie. Konštatovanie, že bolo prihlásených 165 filmov je nič nehovoriace, čísla sú zavádzajúce a milujú ich najmä tí, ktorí dávajú prednosť kvanite pred kvalitou. Pozrieme sa na jednotlivé kategórie. V „Áčku“ by sme tradične mohli nominovať viaceré projekty, napríklad špecialistov na investigatívnu publicistiku – nemecké televízie, celkom zdatne im sekunduje Česká televízia, ktorej už dlhé roky vysielaný seriál *Nedej se, či Ta naše povaha česká* má vzácny dar neúctivo a agresívne (chvalabohu), hrabnúť do problémov. Zaujímavé je, že sa do kolekcie dostali aj projekty, ktoré

by svojou minútážou patrili skôr do kategórie dokumentov (Nórsko či Španielsko).

Už tradične je najväčšia pozornosť upriamená na dokumentárne filmy, ktoré majú hádam najväčšiu možnosť sústrediť sa na problém, zvoliť si štýl rozprávania, použiť hrané prvky, fikciu, fabulovať a byť pritom dostatočne originálny a informačne nasýtený. Dnes sa totiž dokument už pohybuje v ozaj širokom pásme, ktorého mantinely na jednej strane zasahujú kdesi k publicistike a jej filozofii hovoriacich hláv a na strane druhej sa približujú k štylizovaným až hraným scénam. Príbeh, v posledných rokoch toľkokrát hľadaný a viac či menej úspešne nachádzaný, už môže byť ozaj z proveniencie fiction. Dobré? Zlé? Neviem. A celkový súhrn? Do kategórie „B“ – dokument bolo zaradených 26 filmov. Od košatého rozsahu britského Architekta odpadu (86 minút), až po sedemnášťminútový český film. Favoritom je, samozrejme, práve britská snímka, ktorá je už ovenčená Veľkou cenou Ekofilmu z Českého Krumlova. Ale nezabuduje skôr japonská sága o Galapágoch či čínske Heavy Metal? Neocení porota Barabášove sugestívne rozprávanie o ceste k vrcholu „siedmej pyramídy“, alebo ako vždy fascinujúceho Steve Lichtaga s jeho vorvaňmi? Predpokladáť či predvídať sa nedá, ale skúste si, milí čitatelia, doplniť svoje tipy.

Časy, keď sa za náučný film považovali tie najnudnejšie, pri ktorých školské deti bezpečne zaspávali po prvých piatich minútach, sú dávno preč. Otázky, pátrania, stávka na ľudskú zvedavosť, problémy aj idylické pohľady. Všetko si nájde divák v šiestich rôznorodých projektoch kategórie „C“. A navyše môže donekonečna diskutovať do akej miery je ten či onen projekt ozaj náučný, či to nie je iba nepresné označenie dokumentu, ktorý by v *béčku* neobstál a nepatrí do *áčka*.

Osem bojovníkov v kategórii „D“ sú moji obľúbenci. Keď sa zahĺbite do katalógu, nájdete rôznorodú skupinu neporovnateľných autorských pohľadov, posolstiev, riešení výtvarných aj filozofických. Mladí aj skúsení režiséri, deti aj detskí adresáti. Tu nás neudrie do očí prvoplánovité posolstvo, tu musíme zapojiť obrazotvornosť, mozog, srdce, pamäť aj emócie. Tu musíme spolupracovať viac ako inde. Tu sme aktívni diváci. Ak to nezvládneme, je to tak trochu aj správa o nás samotných. Keďže oceňujeme amatérskych projektov nie je priamo obsiahnuté v základných povinnostiach poroty, tentoraz ich vynechám, aj keď s príjemným konštatovaním. Je fajn, ak sa každý rok stretávame s autorom, ktorý si nenárokuje poctu a slávu, ktorý je amatérom v pravom slova zmysle, ktorý sa v čase svojho voľna vracia na miesta, ktoré ho oslovili, ktorý sa

Dokončenie zo s. 2

- **Pozvánka na Envirofilm 2010** sa uskutoční už v nedeľu 9. mája v Europa SC v Banskej Bystrici, v rámci podujatia Family event. Skupina Družina zahrá slovenský folklór trochu inak, uskutočnia sa Preteky lezúňov – súťaž v lezení pre najmenších členov rodiny a zaznie svetová cigánska pieseň v podaní Jany Orlickej a Diabolských huslí J. Berkyho-Mrenicu. Slávnostné otvorenie festivalu v pondelok 10. mája uvedie a spolu so synom Martinom počas neho zahrá a zaspieva herec Marián Geišberg. Tradičia slovenských rekordov pokračuje aj tento rok. Žiaci banskobystrických základných škôl sa tentoraz pokúsia vytvoriť rekordne dlhú refáz z hliníkových obalov mliečnych výrobkov.
- Z ďalších sprievodných podujatí spomenieme už tradičný večer s Pavlom Barabášom, jeho filmami a jeho hosťami, pásmo nesúťažných filmov SFÚ venované storočnici narodenia legendárneho herca a režiséra Paľa Bielika, rodáka zo Senice (Banská Bystrica), stretnutie s významnou českou herečkou Květou Fialovou, besedu so spisovateľom Antonom Hykischom o jeho novej knihe Rozkoše dávnych čias, ale aj večer so známym českým filmárom Steve Lichtagom, ktorý na tohtoročnom Envirofilme, opäť v premiére, uvedie svoj nový film **Súmrak veľkých lovcov**. Uskutočnia sa **besedy k filmom Pokoj v duši (SR)** a **Vek hlupákov (VB)**, panelová diskusia o národných parkoch USA a SR, za prítomnosti zástupcu riaditeľa pre komunikáciu vo federálnej agentúre USA National Park Service Davida Barnu, ako aj **beseda s fotografom a predsedom správnej rady organizácie Ľudia v ohrození Andrejom Bánom**. Samozrejmosťou súčasťou festivalu sú súťažné aj nesúťažné prehliadky filmov, konferencia Krajina – človek – kultúra, podujatia pre deti a mládež, výstavy. Festivalové dianie v Banskej Bystrici spestrí skautský tábor, prezentácia tradičných slovenských umeleckých remesiel, aj vystúpenie folklórneho súboru Urpín.
- Prehliadky filmov a zaujímavý program ponúkajú aj ďalšie festivalové mestá – Banská Štiavnica, Zvolen, Kremnica a Krupina.
- Slávnostné odovzdávanie cien Envirofilmu 2010 sa uskutoční v piatok 14. mája podvečer na Zvolenskom zámku a festival ukončí **prehliadka víťazných filmov v sobotu 15. mája**.
(gudz)

www.envirofilm.sk

večne inšpiruje svojimi večnými témami. A je úžasné, ak vidíme, že autor rastie, jeho jazyk je bohatší, jeho filmárčičina úprimnejšia aj profesionálnejšia v tom najlepšom slova zmysle. Takže vďaka aj im.

Keď už sme takto interaktívne poňali hodnotenie krásnej a významovo rôznoodej, esteticky bohatej kolekcie Envirofilmu 2010, dáme si na záver malý prieskum. Len tak, pre potešenie.

Anketa (nehodiace sa preškrtnite):

Páči sa mi: a/ dokumenty dlhé, opisujúce prírodné krásy, b/ dokumenty krátke, dynamické, c/ publicistické relácie, kde mi jasne vysvetlia, o čo ide, d/ klipy, animáky, kde musím aj trochu rozmysľať, e/ spravodajské žánre, kde je jasný „fah na bránku“ a hneď viem, kde sa stala chyba, f/ hrané filmy, kde je všetko kryté príbehom, g/ filmy pre deti s jasným posolstvom, h/ netradičné urobené filmy, kde vidím nezvyklý nápad autora

Mgr. Art. Kateřina Javorská
členka festivalovej poroty

Storočnica Paľa Bielika: Jediným bohom vo filme je pre mňa obecenstvo

Festivalový utorok (11. máj) sa v Banskej Bystrici bude niesť v znamení blížiacej sa storočnice narodenia zakladateľa slovenskej národnej kinematografie Paľa Bielika, rodáka zo Senice pri Banskej Bystrici (11. 12. 1910). K tomuto jubileu Slovenský filmový ústav Bratislava pripravil pre divákov, návštevníkov Envirofilmu dve pásma filmov.

Paľo Bielik – slová večne živé

Z dodnes aktuálnych výrokov Paľa Bielika vyberáme:

„Slovenský film je bytostne spätý s Povstaním. V Povstaní sa narodil, v Povstaní prešiel ohnivým názorovým krstom a v Povstaní sa zákonite ustálil na pozíciách boja proti násiliu, boja proti vojne a zhubnému fašizmu.“

(Festivalový spravodaj 3, 15. FČSF Bratislava, 1977)

„Len film, ktorý slúži ľudu a zameriava sa na výchovu širokých mas, môže filmových tvorcov naplňať pocitmi potrebnosti a osožnosti.“

(Život, 23. 9. 1955)

„Začiatok mojej práce vo filme pripadá na 26. 8. 1935 o 9. ráno, keď som prvý raz stál pred filmovou kamerou pri nakrúcaní filmu Jánošík.“

(Tvorba, 12. 1. 1961)

„Téma boja za slobodu je téma večná.“

(Smena, 29. 10. 1964)

„Slovenský film bude žiť dovtedy, dokiaľ bude naň chodiť, bude mu rozumieť a bude ho mať rád slovenský človek. Pre neho film robíme.“

(Svět v obrazech, 29. 8. 1964)

„Jediným bohom vo filme je pre mňa obecenstvo.“

(Roľnícke noviny, 9. 12. 1970)

„Všetky svoje filmy som robil s láskou a zameraním.“

(Smena, 29. 10. 1964)

Zlatý fond slovenského dokumentárneho filmu

Pod holým nebom (1942) – námet, scenár, réžia: Pavol Bielik, kamera: Karel Kopřiva

Práca, zvyky a folklór na slovenskom salaši

Hlavátky (1943) – námet, scenár, réžia: Pavol Bielik, kamera: Karel Kopřiva

Lov a umelý odchov hlavátok

Na ostrove kormoránov (1944) – námet, scenár, réžia: Pavol Bielik, kamera: Karel Kopřiva

Výprava do prírodnej rezervácie na Dunajskom ostrove

Za slobodu (1945) – námet, scenár, réžia: Paľo Bielik, kamera: Karol Krška

Autentický dokument o SNP 1944

Neznáme hrané filmy Paľa Bielika

Po prvý raz na verejnosti, v premiére práve na tohtoročnom Envirofilme, diváci uvidia filmy Paľa Bielika, ktoré doteraz nevysielala Slovenská televízia a neboli uvedené na žiadnom filmovom festivale či prehliadke.

Nie je Adam ako Adam (1956)

Veselohra o dvoch Adamoch, o staršom, ktorý ešte vládze a o mladšom, ktorý už nevládze, spracovaná

Pavol Bielik (foto: Jan Pařík)

podľa poviedky Janka Jesenského Kráľ Dávid. Paľo Bielik napísal scenár filmu, režíroval ho a pod menom

Ján Bukva napísal aj námet. Hrajú: Július Pántik, Eugen Senaj, Mária Sýkorová, Oľga Adamčíková, Zdena Grúberová, Ivan Mistrík, Viliam Polónyi. Kamera: František Lukeš, hudba: Milan Novák

Rohy (1956)

Humorný príbeh o tom, ako prostý bača s pomocníkom prekabátili veľkomožného pána a ešte si aj pochutnali na jeho baranovi (podľa predlohy Martina Kukučína). Réžisér František Žáček ho nakrútil podľa scenára Paľa Bielika (pseudonym Ján Bukva). Hrajú: Alojz Kramár, Karol L. Zachar, Július Pántik, Ondriš Jariabek, Eva Kristínová, Oľga Borodáčová. Kamera: Vladimír Ješina

Týždeň vo filme – Za Paľom Bielikom (1983)

Film nakrútený pri príležitosti úmrtia Paľa Bielika. Námet, scenár, réžia: Ľudovít Veselý

Aj svetová kinematografia má jubileum

Nielen Bielikovu storočnicu si pripomenieme v decembri tohto roku. 115. výročie zrodu oslavuje aj svetový film. Udialo sa tak vo francúzskej metropole v Paríži v roku 1895. Prvé kinematografické predstavenie na dnešnom území Slovenska sa konalo už v roku 1896, prvé slovenské filmy boli nakrútené na sklonku prvého desaťročia 20. storočia. Jánošíka nakrútili americkí Slováci v roku 1921. V roku 1935 Karol Plicka objavil pre film Paľa Bielika a režisér Martin Frič s ním nakrútil zvukovú verziu Jánošíka (1935). Karol Plicka režíroval aj rozospievanú a roztancovanú symfóniu Slovenska Zem spieva (1933).

Organizovaná slovenská filmová tvorba sa datuje od roku 1940 po založení Nástupu a Školfilmu. V roku 1945 bola slovenská kinematografia poštátnená. Na Slovensku

Nie je Adam ako Adam (1956), foto: Milan Kordoš

bolo doteraz nakrútených takmer 480 celovečerných hraných filmov pre kiná a okolo 8 tisíc krátkych, spravodajských a animovaných filmov.

Nesúťažný film

Úspešný Pokoj v duši aj na Envirofilme 2010

Pokoj v duši (foto: Eduard Genserek)

Cenu slovenskej filmovej kritiky 2010 a výročné ceny Slovenskej filmovej a televíznej akadémie 2010 Slnko v sieti získal krátko po sebe film režiséra Vlada Balku *Pokoj v duši* (2009), nakrútený v Čiernom Balogu a okolí. Ide nesporne o jeden z najvýznamnejších filmov slovenskej kinematografie posledného obdobia. Do slovenských kín prilákal viac ako 120 tisíc divákov a hneď po premiére sa zaradil do TOP 10 divácky najúspešnejších slovenských filmov od roku 1993. Pesnička Jany Kirschner s rovnomeným názvom

Pokoj v duši sa stala hitom a získala viaceré ocenenia v slovenských pesničkových súťažiach.

Film je príbehom priateľstva a zrady. Traja muži, štyridsiatnici, sa nachádzajú každý na svojej životnej križovatke. Tón sa po piatich rokoch vracia z väzenia do rodnej dediny. Zisťuje, že všetko je inak... Odmietla podvody na pôle. Sledujeme jeho tragický životný príbeh...

V rámci Envirofilmu 2010 *Pokoj v duši* uvidia diváci v utorok 11. mája o 15. hodine v Europa Cíneas v Banskej Bystrici. Po premietnutí filmu môžu besedovať s režisérom filmu Vladom Balkom, hercom Ľubom Paulovičom a riaditeľom Čiernohronskej železnice Alešom Bílekom.

Stretnutie s Květou Fialovou na Envirofilme

Květa Fialová (foto: Fotoarchív Slovenského filmového ústavu)

Envirofilm počas pätnástich rokov svojej existencie poctilo svojou návštevou niekoľko skutočných hereckých hviezd, spomenieme napríklad Emíliu Vášáryovú alebo Mariána Labudu. Tento rok to bude jedna z najpopulárnejších československých herečiek **Květa Fialová**. Diváci sa s ňou môžu osobne stretnúť v stredu 12. mája od 19. hodiny v Europa Cinemas v Banskej Bystrici.

Na stretnutí, ktoré bude uvádzať režisér Martin Slunečko,vidia filmový portrét *Stále okouzľujúci a okouzlená Květa Fialová* (2000, autor Martin Slunečko), ako aj jeden z jej najúspešnejších filmov vôbec, kultový *Limonádový Joe aneb Koňská opera* (1964, r. Oldřich Lipský).

Stvárnila v ňom nezabudnuteľnú postavu barovej speváčky Tornádo Lou. Táto paródia na westerny bola nakrútená podľa predlohy Jiřího Brdečku. Vo filme ďalej hrajú Karel Fiala, Miloš Kopecký, Olga Schoberová, Waldemar Matuška a ďalší významní českí herci. Z jej filmových rolí sú nezabudnuteľné aj ďalšie, ako *Báječná léta pod psa*, *Účastníci zájezdu*, *Adéla ještě nevečeřela*, *Ostře sledované vlaky*, *Fantom Moriswillu*...

Významnou bola pre Květu Fialovú postava Polozovovej v romantickom príbehu lásky podľa novely Turgeneva *Jarní vody* (1968, r. Václav Krška). Vo filme hrala po boku Víta Olmera, Alžbety Štrkulovej, Josefa Kemra a Marie Glázrovej. V slovenskom filme *Putovanie do San Jaga* (1973, r. Martin Tápák) stvárnila postavu Janet. V tejto modernej rozprávke podľa predlohy Petra Glocka si zahrala po boku Jozefa Kronera, Ivana Rajniaka a Emílie Vášáryovej.

Květa Fialová pochádza zo Slovenska, narodila sa vo Veľkých Dravciach pri Lučenci (1. 9. 1929). Roku 1939 sa ich česká rodina musela musela vysťahovať do Čiech. Dodnes však hovorí veľmi dobre po slovensky, vracia sa na Slovensko, pod Nízke Tatry, kde prežila časť svojho života a kde pravidelne

navštevovala svojich blízkych, maminku a sestru.

V roku 1950 absolvovala herectvo na JAMU v Brne a po štúdiách pôsobila na divadelných scénach v Opave, Českých Budejoviciach, Kolíne, v Armádnom divadle v Martine a v ďalších.

V roku 1958 ju Jan Werich prijal do Divadla ABC v Prahe. Pred kamerou debutovala v roku 1949 vo filme *Veľká príležitosť*. Hrala aj v ďalších slovenských filmoch – *Volanie démonov* (1967), *Skrytý prameň* (1973), *Srdce na lane* (1973), *Do zbrane, kuruci* (1974), *Cnostný Metód* (1979), *Hra na telo* (1979)

Limonádový Joe (1964), foto: Fotoarchív Slovenského filmového ústavu

Cnostný Metód (1979) (foto: Zuzana Árvayová)

a *Smrť šitá na mieru* (1979). V jej filmografii napočítame takmer 50 českých filmov. S Alenou Šloufovou napísala dve časti autobiografickej knihy – *Květa Fialová o sobě...* (1999, 2003).

Květa Fialová dodnes takmer denne hrá v divadle (*Štuka na večeru*, *Vieš predsa, že nepočujem, keď tečie voda*, *Šakalie roky...*), nakrúca filmy a spolupracuje s Českou televíziou a Televíziou Barrandov.

Školfilm: 70 rokov, viac ako 70 filmov

Okrúhle jubileum založenia Ústavu pre školský a osvetový film Bratislava (1940 – 1949) si na Envirofilme 2010 pripomenieme niekoľkými z vyše 70 filmov, ktoré boli nakrútené v Školfilme.

Sú to filmy z roku 1942: *Modranská keramika a Výroba sudov*, z roku 1943: *Jánošíkov kraj*, *Leto v Telgárte*, *Užitočné prúty* a *Studňa lásky*, z roku 1944: *Levoča*, *Kremnica* a z roku 1948: *Dobýjanie soli*.

Prípravil Štefan Vraštiak

Súťažný film Envirofilmu 2010

Recyklátor (Slovensko),

réžia, kamera: Erik Praus

Ako dobre, že sa v súťaži konečne vo väčšej miere začali objavovať filmy mladých tvorcov. Prinesú osvieženie, iný pohľad, menej akademickej, aj keď blýskavej dokonalosti veľkých produkcií. *Recyklátor* mladého režiséra Erika Prausa patrí k takým filmom. A čo majú spoločné rocker, františkánsky farár a recyklačná firma? Aj keď by sa zdalo, že staré chladničky či televízory nie sú práve inšpiráciou pre úvahy o zmysle života a svedomí jednotlivca, film vám ukáže, že opak je pravdou.

Biodiverzita je život. Biodiverzita je náš život. Aj v duchu týchto slov Organizácia Spojených národov vyhlásila rok 2010 za Medzinárodný rok biodiverzity. Lidrom osláv tohto roka je Sekretariát Dohovoru o biologickej diverzite so sídlom v Montreale (Kanada). Tento rok je oslavou života na Zemi a aj významu biologickej rôznorodosti pre naše životy. Svet stojí pred výzvou, aby podnikol také kroky v roku 2010, ktoré pomôžu zachovať rozmanitosť života na Zemi – biodiverzitu.

Existujú štyri hlavné dôvody prečo si neustále pripomínať jedinečnosť biologickej diverzity. Prvým je ten, že samotní ľudia sú súčasťou bohatstva rozmanitosti prírody a majú schopnosť a silu toto bohatstvo buď chrániť, alebo ničiť. Ďalším je, že práve aktivity človeka spôsobujú, že rozmanitosť života

Medveď biely (*Ursus maritimus*)

na Zemi sa stráca veľmi rýchlym tempom. Straty sú nevratné, všetkých nás ochudobňujú a ohrozujú. Tretím dôvodom je biologická pestrosť života na Zemi, ktorá je nevyhnutná na zachovanie systémov a sietí poskytujúcich nám prosperitu, blahobyt, potraviny, palivá a nevyhnutné služby, od ktorých závisia naše životy. Posledným z dôvodov, prečo je rok 2010 vyhlásený za Medzinárodný rok biodiverzity, je ten, že každému z nás dáva príležitosť chrániť biodiverzitu a zamerať sa na naliehavosť výziev, ktoré prinesie budúcnosť.

Medzinárodný rok biodiverzity 2010 je jedinečnou príležitosťou na prehĺbenie povedomia a pochopenia, že biodiverzita zohráva podstatnú rolu v udržaní života na Zemi. Biodiverzita, ako ju dnes poznáme, je výsledkom evolúcie, ktorá prebiehala milióny rokov, počas ktorých sa formovala prírodnými vplyvmi, ku ktorým sa neskôr pridali aj vplyvy ľudskej činnosti. Práve ľudské aktivity, ktorých vplyv na biodiverzitu sa neustále zvyšuje a v mnohých prípadoch však negatívne, je hlavným dôvodom, prečo sa hlbšie zamyslieť nad významom a prínosmi biologickej rozmanitosti, bez ktorej by sme nemohli existovať. Biologickú rozmanitosť si môžeme pre lepšiu názornosť predstaviť prostredníctvom ekonomických pojmov, teda ako súbor tovarov a služieb, ktoré na rozdiel od tých, čo sú dostupné v obchodoch a u poskytovateľov služieb, z prírody získavame úplne zadarmo. A práve túto skutočnosť si veľmi často ani neuvedomujeme. Sú nimi napríklad voda, pôda, rastliny, vzduch, živočíchy, nerastné suroviny, ktoré vo vzájomných interakciách vytvárajú pestrú paletu ekosystémov, ktoré nám ľuďom poskytujú potravu,

Nastal čas na činy

materiál na budovanie obydľí, výrobu palív, odevov, predmetov dennej potreby, možnosti turistiky a rekreácie a mnoho ďalších vecí, bez ktorých si nevieme predstaviť svoj život.

Medzinárodný rok biodiverzity 2010 si organizovaním rôznych podujatí pripomína celý svet. Z najvýznamnejších inštitúcií, ktoré sa počas celého roka budú zapájať do jeho osláv spomeňme UNESCO, ktoré oficiálne začalo svoje celoročné aktivity 21. a 22. januára 2010 priamo vo svojom ústredí v Paríži, kde sa konalo stretnutie zástupcov členských krajín UNESCO a Európskej únie. K oslavám sa pripája aj najvýznamnejšia medzinárodná mimovládna organizácia v oblasti ochrany prírody IUCN, ktorá kladie dôraz na projekty zamerané na ochranu biodiverzity. V duchu Medzinárodného roka biodiverzity 2010 sa nesú mnohé podujatia organizované počas celého roka. Jednou z prvých bola 6. konferencia o biodiverzite v Trondheime (Nórsko) vo februári, ktorej ústrednou témou sa stali výzvy na nové ciele a plány v oblasti biodiverzity po roku 2010. Aj samotný Sekretariát Dohovoru o biologickej diverzite zorganizuje v tomto roku niekoľko podujatí venovaných Medzinárodnému roku biodiverzity 2010. Jednými z najdôležitejších budú 14. zasadnutie SBSTTA (poradný orgán pre vedu, techniku a technológiu) 10. – 21. mája 2010 v Nairobi (Keňa) a 10. zasadnutie Konferencie zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite, ktoré sa uskutoční 18. – 29. októbra 2010 v Nagoji (Japonsko). K oslavám sa pripojil aj ďalší dôležitý medzinárodný dohovor, Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES) na 15. zasadnutí Konferencie zmluvných strán dohovoru 13. – 25. marca 2010 v Dohe (Katar). Viac informácií o podujatiach na celom svete nájdete na webovej stránke Dohovoru o biologickej diverzite: <http://www.cbd.int/2010/celebrations/>.

Aj Slovenská republika má možnosť zviditeľniť svoje aktivity organizované pri príležitosti tohto medzinárodného roka. Na tejto webovej stránke v sekcii

Dudok chochlatý (*Upupa epops*)

venovanej jednotlivým krajinám <https://www.cbd.int/2010/country/?country=sk> sa nachádzajú informácie o podujatiach a aktivitách, ktoré sa prostredníctvom odborných organizácií príslušných rezortov uskutočňujú na Slovensku v priebehu celého roka. Akcie určené pre odbornú i laickú verejnosť sú zamerané na environmentálnu a propagačnú činnosť.

Všetky informácie a materiály týkajúce sa

Roháč obyčajný (*Lucanus cervus*)

Medzinárodného roka biodiverzity 2010 nájdete na webových stránkach <http://www.cbd.int/2010/welcome/> a <http://www.facebook.com/iyb2010#!/iyb2010?v=wall>. V slovenčine sú informácie prístupné na stránke ŠOP SR <http://www.sopsr.sk/index.php?page=aktuality>.

Ing. Michaela Mrázová, Štátna ochrana prírody SR
Ilustračné foto: Kevin Richardson, K. Sztaba, L. Kostkiewicz

Zdroj: internet

Súťažný film Envirofilmu 2010

Lovec (Irán), réžia: Jafar Nourmohmmadi, kamera: Lia Heidarian

Aj keď sú iránske filmy na našich festivaloch pomerne pravidelnými účastníkmi, porotcom niekedy chvíľku trvá, kým si zvyknú na iný spôsob rozprávania a poetiku tejto perzskej kinematografie. Film *Lovec* úspornými prostriedkami rozpráva príbeh trinásťročného chlapca, ktorý skvelo imituje hlasy vtákov a lovci túto jeho zručnosť využívajú pri love. Táto schopnosť chlapca však napokon donúti uvažovať o tom, aký zmysel má zabíjať, či nie je lepšie chrániť.

Hlavné mesto biodiverzity vytvorili vo svojom srdiečku

Niekoľko múdry povedal: „Až bude vyrúbaný posledný strom, otrávená posledná rieka, chytená posledná ryba, zistíte, že peniaze sa jesť nedajú...“

Zelený svet

Úlohou detí a mladých ľudí, ktorí sa zapojili do XV. ročníka medzinárodnej súťaže výtvarnej tvorivosti detí a mládeže Zelený svet, bolo s pomocou ceruzky, štetca, objektívu fotoaparátu alebo kamery stvárať hlavné mesto biodiverzity, mesto, dedinu, podľa svojich predstáv, a pritom v súlade s prírodou. Zachytiť rôznorodosť a farebnosť prírody a sveta okolo nás a ukázať tak ľuďom, že jediný spôsob ako žiť, je nechať žiť...

Porotcovia aj tento rok mali plné ruky práce (foto: Silvia Redlingerová)

Štatistika

Téma tohto ročníka Zeleného sveta *Hlavné mesto biodiverzity* poskytla dostatok priestoru pre umelecké vyjadrenie všetkých vekových kategórií. V tomto roku sa do súťaže Zelený svet zapojilo 322 škôl, prišlo 2 583 prác od 2 389 autorov, ktorí pracovali pod vedením 466 pedagógov. Už tradične najsilenejšie bola zastúpená kategória kresba, maľba, grafika a kombinované techniky, do ktorej sa zapojili materské školy (595), základné školy (897), základné umelecké školy (591) a špeciálne školy (220) a okrem slovenských detí aj deti z Litvy, Poľska a Srbska.

Porota

V SAŽP sa v marci stretla odborná porota v zložení František Tomík, Sylvia Havelková, Zuzana Homolová-Baloghová a Ladislav Vojtuš. Členovia poroty posúdili všetky práce, ktoré do súťaže Zelený svet prišli a vybrali

Alena Maslavayová, 13 r., Spojená škola internátna, Ždaňa

tie najlepšie. Téma súťaže bola náročná, ale podľa porotcu Františka Tomíka deti túto tému zvládli veľmi dobre. Mnohé z nich si to hlavné mesto vytvorili vo svojom

srdiečku, iné vo svojej fantázii alebo jednoducho vo svojom svete, ktorý je súčasťou toho nášho dospeláckeho.

Veľmi presne a citlivo hodnotila úroveň Zeleného sveta porotkyňa Sylvia Havelková, ktorá sa 40 rokov venuje nadaným a talentovaným deťom v oblasti výtvarnej výchovy. Pod jej pedagogickým vedením získali žiaci množstvo ocenení v národných aj medzinárodných súťažiach. „Výchovou a vzdelávaním pripravujeme mladého človeka pre budúcnosť, aby sa intenzívnejšie a komplexnejšie rozvíjala jeho osobnosť. Fenomén tvorivosti je veľmi vážnym činiteľom. Keď ukážeme deťom zmysel ich činnosti, zainteresujeme ich na tvorbe a realizácii, vzniknú originálne riešenia daného námetu. Zelený svet poskytuje množstvo nevyčerateľných a variabilných tém, ktoré majú možnosť každoročne žiaci s pedagógmi prediskutovať a tvorivo riešiť. Aj v tomto ročníku medzi-

národnej výtvarnej súťaže Zelený svet sme sa stretli s množstvom vynikajúcich prác prezentujúcich nadšenie, fantáziu, originalitu a radosť z tvorby v kresbe, grafike, fotografii a animovanom filme.

Podľa výpovedí jednotlivých autorov by sme mohli zúčastnených autorov rozdeliť do troch skupín. V prvej sa ocitli autori, ktorí vnímajú svet okolo seba trochu povrchno a viac sprostredkovane, hľadajú cestu výpovede v iných vzoroch, v napodobňovaní a ich vlastná identita sa stráca. Do druhej skupiny patria autori, ktorí dokážu naplno vnímať a precítnene sprostredkovať, no zatiaľ ich výpoveď nie je dostatočne spon-

tánná a autentická alebo zanikla v nevhodne vybratej, či nie celkom zvládnutej umeleckej technike. V tretej skupine sú autori, ktorých výpovede dokážu oslovíť a zaujať nielen odborných porotcov, ale aj ostatných vnímateľov svojou bezprostrednosťou a originalitou aj výborne zvládnutou technikou. Práve medzi týmito autormi sme našli víťazov.

Ekonomická kríza alebo rezignácia?

Do súťaže prišlo v tomto roku takmer o 800 prác menej ako minulý rok. Nemyslím si, že príčinou bola téma súťaže, ktorá naopak poskytla neobmedzené vyjadrenia o pestrosti živej prírody vo všetkých jej formách. Nie je to len hospodárska kríza, ktorá postihla všetky oblasti nášho života a zasiahla aj výchovu a vzdelávanie nedostatkom materiálneho vybavenia, priestorov, obmedzením hodín umeleckých predmetov na minimum... Je to aj výsledok našej rezignácie, nedostatok emocionálnej výchovy, uprednostňovanie sprostredkovaných zážitkov pred skutočnými, uprednostňovanie materiálneho pred duchovným.

Pedagóg na ZŠ má 45 minút na tvorivú prácu so žiakmi, čo, žiaľ, nestačí ani na motiváciu, tvorivé rozhovory a rozdanie materiálu a nie to ešte na praktické tvorivé činnosti. Práve z týchto dôvodov mnoho pedagógov rezignovalo, mnoho umeleckých predmetov učia nekvalifikovaní pedagógovia a práve kategórie 5. – 9. roč. ZŠ

a SŠ sú každým rokom menej zastúpené a na slabšej úrovni. Vynikajúce práce, ktoré vzniknú v týchto vekových kategóriách sú väčšinou vytvorené vo výtvarných krúžkoch. Najpočetnejšia je kategória MŠ, ktorá aj v tom-

Martin Sedilek, 6 r., ZŠ Žilina

to ročníku súťaže prezentovala fascinujúci svet detskej spontánnosti a tvorivosti. V kategórii ZUŠ sa tohto roku tiež zúčastnil menší počet škôl a väčšina prác bola na primeranej úrovni tohto typu škôl. Možno povedať, že v súčasnom pretechnizovanom svete sú ZUŠ-ky jednou z ojedinelých inštitúcií pre emocionálny a kultúrny rozvoj mladej generácie. Výchova a vzdelávanie umením a praktickými tvorivými činnosťami obohacuje, dáva človeku štvrtý rozmer, tvorí krásu a svetlo, ktorými si môžeme presvetliť každý deň.

Fotografia a film

Kategóriu čiernobiela a farebná fotografia v súťaži zastupovalo 186 prác od 73 autorov. Práce mali dobrú úro-

Peter Vizváry, 12 r., ZUŠ Holíč

veň a mnohé svedčili o technickej a názorovej vyspelosti autora. Autori sa snažili dodržať predpísaný formát fotografií, ktorý bol často kritizovaný v minulých ročníkoch Zeleného sveta. Vo fotografiách sa prejavila fantázia, invencia aj tvorivosť. Porotkyňu Zuzanu Homolovú-Baloghovou prekvapila nízka úroveň a hlavne malý počet prihlásených animovaných filmov (6). Na Slovensku sa animovanému filmu venuje viacero pedagógov, a preto je to veľká škoda, že nevyužili túto možnosť prezentácie svojej tvorby. Porota sa zhodla v názore, aby sa v budúcnosti do súťaže

zaradili aj kategórie, ktoré budú zohľadňovať nové technológie, ako napr. počítačová grafika.

Vernisáž a udeľovanie cien

Výstava najzaujímavejších prác v Múzeu SNP v Banskej Bystrici bude otvorená pri príležitosti Envirofilmu 2010 a potrvá až do konca mája. Časť prác bude reprezentovať Slovensko na výstave v Bruseli.

Organizátori tejto medzinárodnej súťaže výtvarnej tvorivosti dúfajú, že aj v ďalších ročníkoch súťaže sa budú stretávať s výbornými prácami, plnými fantázie, hravosti a nevšednosti, do ktorých budú ich autori vkladať svoje predstavy, sny a túžby o svete, v ktorom chcú žiť. Tým súčasným a ich pedagógom patrí naše poďakovanie.

Mgr. Alena Bobulová

Slovenská agentúra životného prostredia Banská Bystrica

Chcem svojim deťom a priateľom porozprávať o ľuďoch na Slovensku

David Barna v máji zasadne do medzinárodnej poroty festivalu Envirofilm 2010

David Barna, zástupca riaditeľa pre komunikáciu vo federálnej agentúre USA National Park Service, je oficiálnym hovorcom 392 národných parkov, morských pobreží, historických lokalít a pamätníkov v USA. Počas svojej kariéry bol riaditeľom pre verejné záležitosti v Národnej vedeckej nadácii (National Science Foundation) a v Úrade pre nerastné suroviny USA (U.S. Bureau of Mines). Je licencovaným geológom. Má akademický titul bakalára vied v oblasti geológie a magistra v oblasti environmentálneho plánovania. Pracoval aj ako manažér environmentálneho výskumu. Viedol dve expedície cez Antarktídu na Južný pól, pracoval ako geológ a testoval vzorky mangánovej kôry z morského dna, rok žil na atole Midway v Tichom oceáne s viac než dvomi miliónmi morských vtákov... Do dôchodku odišiel ako veliteľ

záložného námorného vojska USA. Je veteránom vojny v Golfskom zálive. Počas svojej námornej kariéry riadil stavebné projekty v USA, Škótsku, Portoriku, na Kube, v Španielsku a v Pacifiku... Osem rokov pracoval s filmárom Kenom Burnsom na novom seriáli *The National Parks: America's Best Idea* (Národné parky: najlepší nápad Ameriky). Dvakrát bol predsedom poroty na Medzinárodnom filmovom festivale v Sondriu v Taliansku a členom poroty pre udeľovanie národnej ceny za úspechy v oblasti inžinierskych činností *National Engineering Excellence Awards*.

S týmto výnimočným človekom, ktorého korene siahajú do Čertižného na východnom Slovensku, sa v máji môžete stretnúť (nielen) v uliciach Banskej Bystrice. Zasadne do poroty šestnásteho Medzinárodného festivalu filmov o životnom prostredí Envirofilm 2010.

Byť súčasťou toho najlepšieho, najkrajšieho, čo príroda Ameriky ponúka, národných parkov, je iste dobrý pocit...

Keď vchádzate do národného parku, vchádzate na špeciálne miesto. Kde inde ešte môžete vidieť takú veľkolepú krajinu alebo taký ikonický kus našej histórie a uvedomovať si, že je stále taká istá ako za predchádzajúcich generácií, ktoré nám ju zanechali? Kde inde môžete pociťovať istotu, že to, čo ukazujete svojim deťom dnes, bude presne také isté v budúcnosti, keď to budú zasa oni ukazovať svojim deťom?

Národné parky stelesňujú ideu, ktorá je presne tak jedinečne americká ako Deklarácia nezávislosti a aj práve taká radikálna. Najveľkolepejšie a posvätné miesta v našej krajine nepatria členom kráľovskej rodiny alebo bohatým, ale patria všetkým – a navždy. Hovorí sa o nich ako o najlepšom nápade, aký kedy Amerika mala. Národné parky sú omnoho viac, než len

najkrajšie časti krajiny. Sú príbehom pozoruhodných ľudí z každého prostredia, bohatých a chudobných, známych a neznámych, vojakov a vedcov, domácich obyvateľov a prisťahovalcov, idealistov, umelcov a podnikateľov. To, čo majú spoločné, je vášeň pre zachovávanie niektorých vzácnych častí krajiny, ktorú milujú, aby ich nasledovníci mohli mať rovnakú príležitosť zaľúbiť sa do tohto miesta.

V čom spočíva práca zástupcu riaditeľa správy národných parkov v USA?

Som hovorcom parkov. Väčšinu času trávim rozhovormi s redaktormi novín, ktorí píšú o parkoch. Ďalej poskytujem mnoho interview o parkoch pre televíziu. Máme veľmi obľúbenú internetovú stránku www.nps.gov s dennou návštevnosťou viac než jeden milión

Národný park Olympic

ľudí. Moja kancelária sa stará aj o túto internetovú stránku. Pracujeme tiež na publikáciách a filmoch pre návštevnícke centrá.

Koľko národných parkov má USA? Všetky patria pod vašu správu?

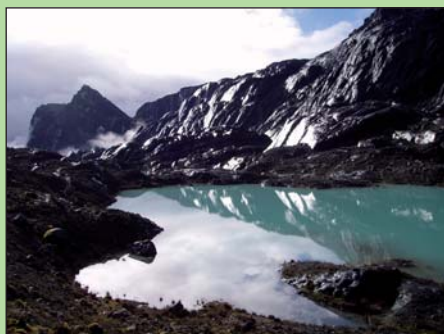
Organizácia National Park Service vznikla v roku 1916 kvôli riadeniu národných parkov. Dnes je v Amerike 392 parkov. Máme 20 tisíc zamestnancov a staráme sa o 84 miliónov akrov (17 miliónov hektárov) pôdy.

Okolo 200 parkov chráni národné zdroje. Pôdu v parkoch, ako napríklad v Yellowstone, Yosemite, Everglades a Grand Canyon udržiavame v pôvodnom stave. Parky chránia rôzne ekosystémy, lesy, púšte, mokrade, lúky a pasienky, morské pobrežie a arktické oblasti. Poskytujú stanovišťa tisícom pôvodných druhov rastlín a živočíchov. National Park Service tiež chráni spoločné kultúrne dejiny národa. Máme parky reprezentujúce pôvodných obyvateľov Ameriky, revolučné boje v 18. storočí, indiánske vojny v 19. storočí, veľkú občiansku vojnu v 60. rokoch 19. storočia, domy prezidentov a vojenské pevnosti používané počas osídľovania kontinentu. Pomníky a pamätníky vo Washingtone, DC sú súčasťou National Park Service. Biely dom, Independence Hall, Socha slobody a Mount Rushmore patria pod National Park Service. Chránime miesta, ktoré hovoria o zápasoch rozvíjajúceho sa národa. Patria medzi ne parky, ktoré nás učia o bojoch za občianske práva, ako napríklad dom Dr. Martina Luthera Kinga a japonské internačné tábory z druhej svetovej vojny.

Súťažný film Envirofilmu 2010

Carstensz – Siedma hora (Slovensko), réžia, kamera: Pavol Barabáš

Prišiel som z doby kamennej je názov knihy Heinricha Harrera o výstupe na najvyššiu horu Novej Guiney Puncak Jaya, vysokú 4 884 metrov. Pýtate sa, čo má táto informácia spoločné s ďalším filmovým bonbónikom Pavla Barabáša? Puncak Jaya je originálny názov pre Carstenzovu pyramídu a ak doplníme, že slávneho rakúskeho horolezca Heinricha Harrera hrá vo filme *Sedem rokov v Tibete* Brad Pitt, máme tu ozaj dramatický oblúk. Nemenej dramatické je Barabášovo rozprávanie o putovaní k vrcholu tejto hory, jeho sugestívne reflexie života domorodcov, úžasné pozorovania prírody, aj skryté zamyslenia nad našim „moderným“ životom. Prekvapujúca pointa ohúri, donúti nás zmĺknuť a v tichu vlastnej duše rozjímať nad človekom a prírodou. A ďakovať Pavlovi Barabášovi za ďalšiu výnimočnú možnosť ísť po jeho chodníkoch aspoň chvíľu s ním.

Poznáte „osobne“ všetky parky?

Navštívil som viac než 220 národných parkov. Minulý rok navštívil naše národné parky 287 miliónov ľudí. Medzi nimi 40 miliónov zahraničných návštevníkov.

Do ktorého parku by ste nás určite zaviedli a prečo?

Rád by som vás vzal do Yellowstoneského národného parku. Vznikol ako prvý národný park na svete. Bol vyhlásený v roku 1872. Má veľmi pestrú prírodu, pekné vrchy, vodopády, horúce pramene, gejzíry a lúky. A žije v ňom veľa živočíchov, americké bizóny, vlky, losy, labute a bobry. Yellowstone skutočne reprezentuje rozľahlosť a veľkú rozmanitosť amerického západu.

Yellowstone je aj váš obľúbený národný park?

Mojím obľúbeným parkom je Národný park Olympic, nachádzajúci sa v severozápadnom cípe USA, pri pobreží Tichého oceánu. Tento park sa mi páči kvôli jeho rôznorodosti. Môžete sa prechádzať pozdĺž morského pobrežia, cez dažďový prales, liezť na vrcholce hôr pokryté snehom. Pred desiatimi rokmi som sa vybral do Olympicu s dvomi mojimi synmi a strávili sme tam týždeň. Každý deň sme prešli niekoľko míľ a prežili sme tam pekné chvíle.

Ďalším mojím obľúbeným parkom je Shenandoah v blízkosti môjho bydliska vo Washington, DC. Každý rok si v Shenandoahu s manželkou pripomíname výročie sobáša. Má to pre nás veľké čaro. Je to na jeseň a listy práve vtedy začínajú meniť farbu. Myslím si, že čas strávený v parku s rodinou a priateľmi ozvlášťuje život. Zdieľanie spomienok a odovzdanie týchto jedinečných miest ďalším generáciám je jednou z najdôležitejších

5 až 25 dolárov za jednotýždňový vstup. Tieto peniaze pomáhajú pri opravách ciest a pri malých stavebných projektoch.

Skúsíte porovnať situáciu v národných parkoch USA s parkami v iných krajinách?

Mnohé krajiny umožňujú obciam a malým mestám fungovať vo vnútri ich národných parkov. Je to tak napríklad v Kanade a v Taliansku. V USA sa obce nachádzajú za hranicami parku. Páči sa mi myšlienka ľudí žijúcich a pracujúcich v parkoch. Tieto obce uchovávajú históriu a zvyky ľudí. Park by mal byť o ľuďoch, nielen o rastlinách a živočíchoch.

Poznáte Slovensko? Boli ste tu niekedy?

Nikdy som nebol na Slovensku. Moji starí rodičia Michal Barna a Mary Zozulyak však pochádzajú zo Slovenska. Prišli do Ameriky v roku 1919 z dediny Čertižné (východné Slovensko, okres Medzilaborce, pozn. autora) na ostrov Ellis Island v New York City. Žili v malej slovenskej baníckej dedine v štáte Západná Virgínia. Môj starý otec pomáhal stavať gréckokatolícky kostol. Používali Bibliu písanú azbukou a v kostole spievali slovanské cirkevné piesne. Môj otec Peter Barna (88-ročný) stále spieva slovanské cirkevné piesne. U nás doma zdobíme veľkonočné kraslice voskom (Pysanky) a jeme veľa tradičných veľkonočných jedál. Mám rád spomienky mojich starých rodičov a ich príbehy o živote na Slovensku. Veľmi sa teším, že budem môcť navštíviť vašu krajinu sto rokov po tom, ako moja rodina imigrovala do Ameriky.

A viete niečo o našich národných parkoch?

Len málo... V roku 2008 som bol členom poroty na Medzinárodnom filmovom festivale v Sondriu v Taliansku. Film Pavla Barabáša *Vysoké Tatry, divočina*

V NP Yellowstone sa môžete vo voľnej prírode stretnúť s tamojšími „obyvateľmi“...

zamrznutá v čase tam získal hlavnú cenu. Film ukazoval mnohé pôvodné druhy rastlín a živočíchov v parku, medveďa, rysa, kunu, vlka a lišku. Zachytával aj príbehy ľudí, ktorí žijú v parku a ich zvyky, výrobu syra, náboženské aktivity a slávnosti. Scenéria bola pekná a ja sa teším na návštevu vašich parkov.

Čo by ste na Slovensku chceli vidieť, s kým sa stretnúť?

Chcem vidieť a stretnúť sa s ľuďmi. Ľudia na celom svete zdieľajú rovnaké idey. Každý chce prežiť dlhý a zdravý život. Všetci chceme vychovávať svoje deti v bezpečnom životnom prostredí, zabezpečiť im vzdelanie, chceme sa podeliť o naše skúsenosti a podieľať sa na fungovaní spoločnosti. Chcem svojim deťom a priateľom porozprávať o ľuďoch na Slovensku.

Anna Gudžová

Foto: archív D. Barnu

David Barna s manželkou Lindou v NP Yellowstone

vecí, ktoré môžeme urobiť.

Aké základné podmienky, zásady, majú všetky parky spoločné?

Naším poslaním je uchovať parky bez zmien pre budúce generácie. Parky sú darom, ktorý nám zanechali naši starí rodičia. Navštevujeme ich a prenechávame ich svojim vnukom. Nie je tam dovolená banská ťažba, ťažba dreva ani iné ťažobné aktivity, poľnohospodárska činnosť a nesmú sa tam pásť zvieratá. Nedovoľujeme extenzívne rekreačné činnosti, ako napríklad jazdu na terénnych vozidlách. Možno tam však loviť ryby, pestovať turistiku, vodácke športy a jazdiť na koni. Návštevníkom radíme, aby len fotografovali a zanechávali len stopy svojich nôh.

Kto financuje prevádzku národných parkov?

Americké daňové poplatníci. Naš súčasný rozpočet je 2,7 miliárd dolárov. V USA žije viac než 300 miliónov obyvateľov. Takže ročne to vychádza asi 9 dolárov na osobu, tie sa používajú na starostlivosť o parky a na ich uchovanie pre budúce generácie.

Niektoré veľké parky vyberajú vstupné poplatky

Súťažný film Envirofilmu 2010

Posledná vôľa jedného tigra (Nemecko), réžia, kamera: Colin Stafford-Johnson, John Murray, Robin Cox

Fascinujúce rozprávanie človeka, ktorý sa pohybuje v tesnej blízkosti hádam najkrajšej šelmy tohto sveta – tigra. Colin Stafford-Johnson je nielen skvelým kameramanom, ale aj sugestívnym rozprávačom, a to všetko sa pretavilo do dokumentu, ktorý nenechá diváka ani na sekundu vydychnúť. Tigrie mláďa sa od svojich druhov odlišovalo nielen tým, že malo zalomený chvost, ale aj povahovými vlastnosťami. Colin od samotného začiatku sledoval jeho hry v tigrej rezervácii Ranthambhor. Zrazu tento nádherný tiger zmizol a takmer celý rok žil mimo územia rezervácie. Stretnutie s vlakom sa mu stalo napokon osudným. Otázka *prečo* sa natíska nielen v súvislosti s osudom *Zlomeného chvosta*, ale nájstojčivo rezonuje aj pri zamyslení sa nad osudom tigra na tejto planéte.

Krupina novým festivalovým mestom

Len málo miest na Slovensku môže zaujať takými výnimočnými prírodnými a historickými reáliami ako Krupina. Mesto je nerozlučne späté s fenoménmi ako sú Vartovka, krupinské dudečky, mestské právo, s osobnosťami ako Andrej Sládkovič, Elena Maróthy-Šoltéssová, Jozef Cíger Hronský, Rudolf Geschwind...

Krupina patrí medzi najstaršie mestá na Slovensku i veľkej časti zaalpskej Európy. Viac než polstoročie bola známa ako apelačná inštanca pre okruh práva, ktorému dala názov *Krupinské právo*. Mesto bolo dlhé roky centrom vzdelanosti a kultúry, keď tu v 16. až 19. storočí pôsobilo evanjelické a neskôr piaristické gymnázium s dosahom na hontianský a zvolenský región. V 16. a 17. storočí bolo zas dôležitou baštou, ochraňujúcou stredoslovenské banské mesto i západnú Európu proti tureckým nájazdom.

V 70. – 80. rokoch minulého storočia patrila medzi významné festivalové mestá na Slovensku. Dlhé roky sa tu konal Detský filmový festival a Filmový festival pracujúcich. Z iniciatív primátora mesta Ing. Radoslava Vazana a pracovníkov Kultúrneho centra a Múzea A. Sládkoviča mesto bude opäť dýchať festivalovou atmosférou – envirofilmovou.

Krupina sa v roku 2010 stala piatym mestom na Slovensku, kde sa budú v dňoch od 10. do 14. mája premietiť súťažné filmy o životnom prostredí medzinárod-

ného festivalu Envirofilm 2010. Tak, ako každé festivalové mesto, okrem oficiálneho premietania filmov, pripravilo aj sprievodné podujatia so zameraním na životné prostredie.

Už v mesiacoch marec a apríl mesto ožilo atmosférou blížaceho sa festivalu. Mezinárodný deň vody, Deň Zeme a spoločné čistenie a upratovanie mesta sú prvými sprievodnými podujatiami. Klub slovenských turistov ZO v Krupine začiatkom mája organizuje výstup na Sitno z krupinskej strany. Výstup je spojený s čistením turistického chodníka a studničiek na jeho trase. Deti základných škôl budú zbierať plastové fľaše, z ktorých vytvoria sochu *Rytiera Plasta* – oficiálny symbol festivalu v meste Krupina. Pre deti sú pripravené výtvarné súťaže *Pozlátka ako šperk*, maľba, kresba, grafika s témou biodiverzia.

V deň otvorenia festivalu na Svätotrojičnom námestí bude v popoludňajších hodinách koncert krupinských skupín s pozvánkou na slávnostné otvorenie festivalu. Mesto Krupina vyhlási „Jeden deň bez auta“ s možnos-

Krupinské sady

tou využiť iné ekologické približovadlo alebo vlastné nohy. Počas festivalových dní po prvýkrát v Krupine bude prednášať vzácny človek, prírodovedec Dr. Miroslav Saniga, ktorý nadovšetko miluje prírodu a vie o nej aj zaujímavo rozprávať.

Ak organizátorom dopraje počasie, niektorý z festivalových večerov by chceli uskutočniť v prírode, v priestoroch strážnej veže Vartovka.

Ján Alakša, riaditeľ Kultúrneho centra a Múzea A. Sládkoviča v Krupine

Krupina a okolie očami prírodovedca

Dub na Mäsiarskom boku

Mesto Krupina patrí medzi naše najstaršie mestá s osídlením doloženým pred 5 tisíc rokov až do súčasnosti. Jej význam podnietili aj výhodné prírodné a klimatické podmienky. Tie, vrátane prírodného bohatstva, chceme stručne predstaviť. Stalo sa už takmer tradíciou, že laická verejnosť hľadá a eviduje v prírodnom prostredí len zvláštne prírodné výtvary, prírodné krásy a zaujímavé, najmä turisticky atraktívne scenérie. Široké spektrum prírodného prostredia, ktoré podmieňuje existenciu ľudskej spoločnosti považujeme však len za samozrejmosť a žijeme s ním bez toho,

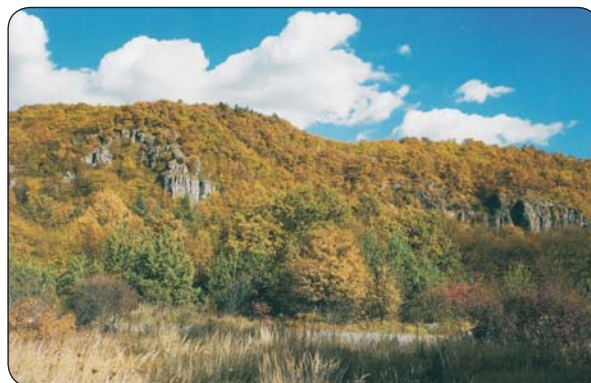
aby sme si ho vôbec uvedomovali.

Mesto Krupina sa rozkladá na aluviálnej nive rieky Krupinice, ktorá sa južným smerom rozširuje. Mesto počas vývoja zaujalo obojstranné mierne vyvýšené riečne terasy a súčasné novobudované ulice sa už šplhajú po svahoch Krupinskej planiny. V meste samotnom, ani v jeho bezprostrednej blízkosti, sa nenachádza žiaden väčší priemyselný podnik, ktorý by svojimi emisiami vážnejšie znečisťoval ovzdušie. Jediným znečisťujúcim faktorom je intenzívna a frekventovaná kamiónová, autobusová a automobilová doprava na ceste I. triedy medzi hraničným priechodom v Šahách a Zvolenom. Táto dopravná tepna sleduje trasu historickej obchodnej cesty via magna (veľká cesta) a pretína strednú časť krupinskej oblasti. Prechádza stredom mesta Krupina, čo značne ohrozuje čistotu ovzdušia a dopravnú bezpečnosť v tomto meste.

Severnú a západnú časť katastrálneho územia mesta Krupina pokrývajú juhovýchodné výbežky Štiavnických vrchov. Základnou horninou sopečného pôvodu týchto pomerne vysokých výbežkov je pyroxénický andezit a jeho pyroklastické sedimenty – tufy, tufity, aglomeráty a ostrohranné andezitické brekie. V krupinskej oblasti sa pyroxénický andezit vo veľkom začal využívať od roku 1924, kedy sa začalo s výstavbou železničnej trate Krupina – Zvolen. Vtedy bol na lokalite Fitzberg vytvorený rozsiahly kameňolom. Andezit v tomto lávovom prúde sa vyznačoval dokonalou plošnou štiepatelnosťou, v dôsledku ktorej výroba v nasledujúcich rokoch vyúsťila do špecializovanej výroby dlaždíc a obrubníkov. Po vyťažení lávového prúdu výroba dlaždíc náhle zanikla. Opustený

kameňolom v súčasnosti môže slúžiť ako exkurzívny objekt, najmä ako ukážka stĺpovitej pentagonálnej odlučnosti andezitu. Podobnému účelu poslúži aj neďaleká Sixova stráž a chránená pamiatka Štangarigel (Krupinské bralce). Ten je typický vysokými piliermi s päťbokou odlučnosťou, navyše je opradený povestami a na jednom z kameňov je dodnes nerozlúštené písmo, ktoré publikoval už Andrej Kmeť.

Druhou orografickou jednotkou je Krupinská planina, ktorá vyplňuje celú juhovýchodnú časť katastrálneho územia mesta. Táto svojrázna jednotka akoby svojim severným okrajom bola nasunutá na Štiavnické vrchy. Jej hranica v tomto úseku nie je morfológicky celkom jasne vyznačená. Vyplýva to prakticky z rovnakej tektoniky jej stavby, z rovnakého pyroklastického materiálu, ktorý pokrýva južné a juhovýchodné výbežky Štiavnických vrchov, ako aj z rovnakého formovania celkového prírodného aspektu. V Krupinskej planine aj v Krupine doposiaľ absentuje základný prírodopisný výskum. Niekoľko len príležitostne vykonaných rekognoskačných exkurzií ukázalo, že v celom regióne Krupinskej planiny sa

Národná prírodná rezervácia Mäsiarsky bok

nachádzajú prakticky biele miesta na mape Slovenska. Aj samotné katastrálne územie mesta však disponuje, najmä z pohľadu environmentalistického, ako aj turistického, až mimoriadne zaujímavými pozoruhodnosťami.

Výbežky Štiavnických vrchov v katastrálnom území mesta sú ešte aj v súčasnosti dostatočne zalesnené. Niekoľko silných víchric v poslednom období spôsobilo značné plochy polomov. Tieto polohy, ako aj miesta vyťažené sa intenzívne zalesňujú. Prevládajú tu listnaté dubové a dubovo-hrabové lesy. Len vo vyšších polohách sa zatiaľ zachovávajú pôvodné bučiny a zmiešané dubovo-bukové porasty. V 20. storočí boli hlavne popri železničnej trati vysadené agáty (*Robinia pseudoacacia*). Na lesných lúkach a čistiniach sa vyskytujú bežné rastlinné spoločenstvá. Z chránených a zriedkavejších rastlín sa tu sporadicky vyskytuje ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*), horec jarný (*Gentiana verna*).

Plošne rozsiahlejšia časť katastrálneho územia mesta sa však nachádza na Krupinskej planine. Tu bol pôvodný sadolúčny ekosystém poľnohospodárskymi aktivitami najintenzívnejšie zasiahnutý. Pôvodná až nápadná diverzita vegetačného krytu bola silne narušená najmä nadmerným používaním umelých hnojív a herbicídov. Z tohto

Mohutný gaštan jedlý – jeden z najstarších stromov v meste

narušenia sa zachované fragmenty lúk, sádov a pasienkov znova začínajú regenerovať. Jarný aspekt rozkvitnutej ovocnej záhrady, tak typický pre celé Krupinsko, patrí v dôsledku útlmu ovocinárstva minulosti.

Podobne ako absenteje základný výskum botanický – floristický, absenteje aj základný výskum zoologický – faunistický. Za roky našich výskumov a zberov bolo v okolí Krupiny zdokumentovaných viac než 350 druhov pavúkov (Araneida). Toto bohaté spektrum predstavuje viac než tretinu araneofauny Slovenska. Z ohrozených druhov pavúkov v rôznych kategóriách ohrozenia bolo zistených okolo 46 druhov.

Väčšina radov bezstavovcov (Evertebrata), napr. na druhy najbohatšie chrobáky (Coleoptera) a motýle (Lepidoptera), neboli systematicky a detailne na Krupinsku preskúmané a registrované. Z chrobákov sa tu doposiaľ dosť hojne vyskytuje roháč veľký (*Lucanus cervus*), nosorožek obyčajný (*Oryctes nasicornis*), chrúst mramorovaný (*Polyphyla fulo*), fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*), vzácny fuzáč alpský (*Rosalia alpina*) a mnohé ďalšie. Z motýľov sú zatiaľ hojné vidlochvosty (*Papilio machaon*, *Iphiclides podalirius*), babočky (*Nymphalis* spp., *Vanessa* spp.), dúhovce (*Apatura* spp.) atď. Počet vzácných až veľmi vzácných, chránených a vyhynutím ohrozených druhov bezstavovcov je často až nápadný.

Oveľa prehľadnejšia je situácia populácií stavovcov (Vertebrata) žijúcich v tejto oblasti. Pri prakticky posled-

nom prieskume osádky rýb bolo v rieke Krupinici a v jej prítokoch zistených 15 druhov stredoeurópskych rýb. Po postupujúcej minimalizácii prietochnosti týchto tokov takmer vymizli osádky rýb a každoročné pravidelné ťahy podustiev (*Chondrostoma nasus*) z lplá na neresiská v strednom toku Krupinice patria minulosti. Pominul aj vážnejší záujem športových rybárov o tieto vodné toky. Títo sa v súčasnosti hromadne sústreďujú na vodnej nádrži Krupina, kde lovia nasadených kaprov.

Nápadne sa znížila aj početnosť populácií obojživelníkov (Amphibia) a plazov (Reptilia). V rokoch 1945 – 1947 bol s cieľom vypracovania dizertačnej práce prevedený podrobný prieskum populácií vtákov. Vtáky sa dostali do pozornosti aj niekoľkým súčasným ornitológom a na Krupinsku bolo do súčasnosti zistených 150 vtáčích druhov, z čoho je viac než 120 hniezdičov. Viaceré druhy bežných spevavcov a daťlov vymizli, alebo sa zachovali len vo fragmentárnych zvyškoch sadolúčneho ekosystému. Po naplnení vodnej nádrže v Bebrave sa tu zastavilo viacero druhov vodných vtákov, ako napr. potápka chochlatá (*Podiceps cristatus*) tu úspešne aj vyhniezdila.

Vcelku prehľadnejšia je situácia cicavcov (Mammalia). Počet tu voľne žijúcich druhov cicavcov je oveľa nižší. Cicavce sú menej náročné na špecifické životné podmienky, len keď v prostredí nachádzajú dostatok potravy a dostatok vhodných úkrytov pred predátormi.

Z drobných hmyzožravcov (Insectivora) sú hojné piskory (*Sorex* spp.). Hojné sú krty (*Talpa europaea*) a ježe (*Erinaceus roumanicus*). Netopiere (Chiroptera) sú zastúpené viacerými druhmi. Z psových mäsožravcov (Carnivora) je v našich lesoch pomerne hojná líška obyčajná (*Vulpes vulpes*). V krupinských súvislejších lesoch sa v posledných časoch čoraz častejšie objavuje medveď hnedý (*Ursus arctos*), ktorý sa sem zatúlal zo Štiavnických vrchov, kde sa už trvalo usídlil. Z mäsožravcov lasicovitých sa najmä v okolí vidieckych usadlostí pomerne často vyskytne tchor obyčajný (*Putorius putorius*) a kuna skalná (*Martes foina*). V poslednej dobe akoby z našich lesov ustupoval jazvec obyčajný (*Meles meles*). Mačkovité mäsožravce sú zastúpené v našich listnatých lesoch čoraz zriedkavejšou mačkou divou (*Felis sylvestris*). Na bebravskej priehrade sa nedávno dlhší čas zdržovala vydra riečna (*Lutra lutra*).

Pre poľovníctvo mal ešte pred nedávnym najväčší význam zajac poľný (*Lepus europaeus*). Ten v dôsledku rozsiahlych melioračných úprav z poľných revírov takmer vymizol. Zdá sa, že o ďalšom vývoji stavovcov zajaca poľného nebudú rozhodovať poľovníci, ale skôr poľnohospodári. Z poľovníckeho hľadiska najväčší význam majú párnokopytníky (Artiodactyla). V krupinských revíroch je dosiaľ hojný diviak obyčajný (*Sus scrofa*), nazývaný čiernou zverou. Diviaky žijú len v nižších polohách lesného

Mäsiarsky bok

prostredia. Často spôsobujú vážne škody poľnohospodárstvu, keď v noci vychádzajú na polia v blízkosti lesa. Škody spôsobujú najmä na obilninách, na kukurici a zemiakoviskách.

Jelenia zver sa stala priamo symbolom poľovníckeho záujmu, hlavne v revíroch zalesnených výbežkov Štiavnických vrchov, patriacich do katastrálneho územia mesta. Tu sa možno často stretnúť aj s danielom škvrnitým (*Dama dama*), ktorý bol do strednej Európy introdukovaný v druhej polovici 19. storočia. V bezsných zimách možno pozorovať, že sa vytvárajú prechodné skupiny 5 – 6 (niekedy i viac) jedincov srnčej zveri (*Capreolus capreolus*) a na nezasnežených poliach sa pasú v čriedach.

Poľovná zver nachádza v krupinských revíroch takmer optimálne podmienky. Poľovnícke združenia sa všeobecne veľmi pozorne starajú o pestovanie a obhospodarovanie poľovnej zveri. Poľovnícke aktivity majú stúpajúci trend a stúpa aj návštevnosť serióznych zahraničných poľovníkov, čo prispieva aj k zvyšovaniu turistického ruchu v našej oblasti.

Kvalita a jedinečnosť niektorých území Krupiny, podmienila ich zaradenie medzi maloplošné chránené územia. V roku 1980 s rozlohou 127,81 ha vyhlásená Národná prírodná rezervácia Mäsiarsky bok, v roku 1988 s rozlohou 16,81 ha Prírodná rezervácia Holý vrch, ďalej v roku 1975 s rozlohou 0,69 ha Národná prírodná pamiatka Krupinské kamenné bralce (Štangarigel) a v roku 1985 s rozlohou 0,83 ha Prírodná pamiatka Sixova stráň. Medzi chránené stromy patria asi dvestoročná brekyňa na Havrane a tisovec dvojradý v areáli Domčeka – Centra voľného času v Krupine.

Krupinica pod Mäsiarskym bokom

Spracované na základe príspevku RNDr. Júliusa VACHOLDA Prírodné pomery Krupiny a okolia. In LUKÁČ, M. a kol.: Krupina – monografia mesta. Banská Bystrica, 2006, s. 12 – 20. Skrátill a doplnil PhDr. Miroslav Lukáč

Foto: Ing. Jozef Lomnický

Arsy-Versy... kto je tu vlastne hore nohami?

Miro Remo študuje dokument na bratislavskej VŠMU. Nakrútil niekoľko krátkych filmov, ktoré boli ocenené na festivale Azyl (*Jano, Irena, Ecce Homo*). Jeho bakalársky film *Studený spoj* získal ocenenia na festivaloch v Bergame a v Gruzínsku, získal tiež Grand Prix 2008 na domácom festivale študentských filmov Áčko. Jeho dokumentárny film

Miro Remo (v strede) s kameramanom Jarom Val'kom a zvukárom Milošom Kasprzykom

Arsy-Versy od novembra minulého roku získal už 16 ocenení na festivaloch vo Švédsku, Čechách, Anglicku, Taliansku, Poľsku, Estónsku, Nemecku, USA, Taiwane, Rumunsku a, samozrejme, na Slovensku. Naposledy, v marci, sa film stal absolútnym víťazom 7. ročníka medzinárodného festivalu študentských filmov Zlínsky pes 2010 v Zlíne (ČR). Okrem hlavnej ceny *Arsy-Versy* získal aj ocenenie ako najlepší dokumentárny film. A v priebehu dní, ktoré uplynuli od tohto rozhovoru, možno pribudli ďalšie ocenenia. (Miro Remo sa

Režisér s hlavnou postavou, s Ľubošom, pri nakrúcaní *Arsy-Versy*

práve chystal do Amsterdamu.) Záujem o film potvrdili aj tri veľké filmové festivaly v Amerike. Okrem toho sa *Arsy-Versy* v najbližšom čase predstaví aj v ďalších krajinách. A čo je podstatné, v máji ho uvidíme na festivale Envirofilmu. Súťažiť bude v konkurencii viac ako 50 filmov z celého sveta.

Čo znamená *Arsy-Versy* v súvislosti s vašim filmom?

Nechcel som, aby divák identifikoval film podľa názvu, aby mu bol predstretý nejaký návod, ako film od začiatku chápať. *Arsy-Versy* znamená hore nohami, bolo to prvé, čo som zbadal v slovníku.

Súdiac podľa mien „hercov“, ktorí vo filme hrajú, sú to ľudia vám blízki. Museli ste ich veľmi prehovárať na filmovanie?

Troška prehovárania tam bolo, najmä zo strany mojej babky. Staršia žena by sa podľa jej slov už nemala pchať pred kameru. Ja jej celkom rozumiem. Urobila to pre mňa, pre svojho vnuka, ktorého má rada. Ďakujem ti babka, bez teba by to nešlo!

Metaforou vo filme sú netopiere. Zaujímali ste sa o netopiere aj predtým, než ste sa rozhodli nakrútiť tento film?

Netopiera som prvýkrát videl zblízka až pri príprave na nakrúcanie v jednej z jaskýň. Už si ani nespomínam, kde presne. O netopiere som sa teda vôbec nezaujímal, začal som ich vnímať až v súvislosti s filmom, poslúžili mi ako metafora môjho videnia tohto tu navôkol nás. Svet je celý hore nohami, dospeli vo funkciách by mali mať rozum, ale nemajú, sú kratkozrakí, etika a morálka sú nulové hodnoty, všade vládnu len peniaze, aj vo filme. Nič nie je dôležitejšie ako peniaze. Fuj, je mi z toho zle, začínam mať strach hovoriť to, čo si myslím, aby som neuškodil sám sebe!

Kto je tu vlastne hore nohami?

Svoje filmy nakrúcate výhradne vo svojom rodnom kraji. Čím vás fascinuje a inšpiruje, čím je „iný“?

Výlučne nie, ale hojne tam točíme. Prečo? Tak ako som rástol, zoznamoval som sa s mojimi priateľmi, s prostredím. Nepoznám nič lepšie, ako náš spoločný svet, či už ten ľudský, alebo neživý krajinný. Práve tam som videl, ako sa veci menia, ako sa menia ľudia, ako sa všetko začalo točiť okolo peňazí, ako som už raz povedal. Našťastie, práve v tom domácom ladeckom priestore sa dá stále nájsť kus detstva, vnútornej čistoty nezaťaženej farchou poznania, krajina tak rýchlo nestarne a človek môže na chvíľu zabudnúť na to, čo sa deje v hlavnom meste... chvalabohu.

Vaše filmy, zvlášť *Arsy-Versy*, boli ocenené na viacerých festivaloch... Prečo ste sa rozhodli vyštudovať dokument?

Neviem, ale bál som sa kvalitnej konkurencie, toho, aby som nebol slabý na takej prestížnej škole. Dnes by som bol radšej, keby táto obava bola opodstatnená. Jediné, čo som vedel, keď som šiel na VŠMU, bolo to, že chcem rýchlo odísť z Trenčianskej univerzity, kde som študoval mechatroniku. Bolo to niečo hrozné! Tá škola nemala koncepciu, študenti sa báli profesorov, neexistovala tam žiadna komunikácia, vyučovací proces vôbec nefungoval. V zásade šlo len o body, skúšky, zápočty. Keď som si to uvedomil, musel som odísť. Nástupom na túto školu som sa vyhol vojenčine, paradoxne

Babku bolo treba na účinkovanie v dokumente trochu prehovárať...

mi teda dnes škandálmi otrávená, umierajúca vysoká škola s nulovým kreditom v Trenčíne zachránila časť mojej mladosti, za čo jej patrí veľká vďaka.

Aké filmové témy, scenáre, príbehy vám momentálne preletujú v mysli?

Film ma neustále otravuje, nielen v dobrom. Prežívam to silno, rád by som vypol, ale nedá sa. Stále si tie nové nápady tlačíte pred sebou a keď sa raz do toho pustíte, už niet cesty späť, sú v tom peniaze, váš kredit. Momentálne robíme

Súťažný film Envirofilmu 2010

***Arsy-Versy* (Slovensko), réžia: Miro Remo, kamera: Jaro Val'ko**

Film je životným príbehom matky a jej syna Ľuboša, ktorý otočil svet hore nohami. Ľuboš unikol zo sveta ľudí, aby žil v čo najväčšej symbióze s prírodou, odletel na planétu, kde žijú len motýle – inteligentné bytosti. Svoju životnú energiu koncentrovanú s neuveriteľnou dávkou empatie vtesnáva do amatérskej fotografickej a filmovej tvorby. Vrcholom jeho prírodnej fascinácie je jedinečný výskum netopierov. V komunikácii s týmto fascinujúcim tvorom, otočeným dolu hlavou, sa pokúša o maximálne porozumenie medzi človekom a zvieratom. Oporou v jeho bádaniach, ale aj životnou oporou mu vždy bola jeho mama. Tá má však dnes cez 70 rokov, a tak sa prirodzene obáva o budúcnosť svojho syna. „Čo s tým deckom ďalej bude?“ vraví. Ľudia, ktorí ho „poznali“, si mysleli, že je blázon, ale len dovtedy, kým nevideli film *Arsy-versy* (Hore nohami). Teraz sú z toho oni blázni!

Kateřina Javorská, členka výberovej komisie a medzinárodnej filmovej poroty Envirofilmu 2010 o filme *Arsy-Versy*: „Miro Remo triumfoval na festivale v Bukurešti, Remov *Arsy-Versy* zvíťazil na festivale v Mníchove, režisér Miro Remo získal bronzového Dinosauru... To je len zopár titulkov z novin či internetu, ktoré hovoria o úspechoch dokumentárneho filmu *Arsy-Versy*. Už to by mohlo byť dostačujúcim lákadlom pre divákov, aby si tento film prišli pozrieť. Film o človeku, ktorý uniká zo sveta ľudí, aby sa čo najviac priblížil netopierom. Nedozviete sa žiadne omračujúce informácie o prírode, do encyklopédie sa nebude dať nič doplniť. Ale to je dobre. Zamyslite sa totiž nad človekom. A ešte niečo – na portáli www.csfd.cz bol tento študentský dokument ohodnotený 90 percentami...“

pokračovanie *Arsy-Versy* o amatérskom filmárovi Ivanovi Vredikovi, ktorý celý život robí westerny veľmi zaujímavým etno spôsobom. Už 30 rokov využíva vo svojich filmoch dedičanov z jeho rodnej Žihľavy. Samozrejme, je v tejto svojej profesii dlhodobo nepochopený a zaznávaný, ale sme tu my a je to na nás. Pre mňa je to obrovský talent. Chcem vidieť slovenského filmára, profesionála, ktorý dá filmu toľko, čo on a jemu podobní z úzkej skupiny amatérskych autorských filmárov, ktorá sa sformovala začiatkom osemdesiatych rokov. To sú pre mňa skutoční filmári, filmári srdcom.

Na festivale Kustendorf v Srbsku ste sa stretli s Johnny Deepom a Emirom Kusturicom, ktorý je vlastne organizátorom tohto festivalu. Aké sú tieto „hviezdy“?

Sú to výdobytky modernej doby, najmä Johnny, strážený poklad Hollywoodu, zazmluvnený nasledujúcimi americkými filmami, muž, ktorý sa už nemôže sám ani vymocíť, pretože pre tento svet má privysokú cenu. Daň za to, byť jagavou hviezdou na nebi, je vysoká. Johnny Depp, náš moderný boh. Aj vďaka tejto úlohe zostáva priateľský. Úprimne mi

Na Kusturicovom festivale v Srbsku sa Miro Remo stretol aj s Johnny Deepom

poďakoval za darované DVD *Arsy-Versy*, odfotografovali sme sa spolu a zmizol dozadu do V.I.P. zóny so svojou ochrankou, inde si súkromia moc neužíval. Kusturica má predsa len výhodu. Tvrdí kritizuje súčasný globalizačný proces a pretvárajúce hodnoty. Kurz, ktorý svet nabral, sa mu nezdá byť dobrý, je voči nemu ostro vyhranený. Preto nie je taký

populárny, mimo to, že nie je ani taký šarmantný ako Deep. Ženy ho nemilujú, je tvrdý ako skala, na popularite si nezákladá a nemusí sa už obávať neprajníkov. Emir Kusturica so svojimi spolupracovníkmi zorganizovali veľmi dobrý festival. Ďakujem, že som tam mohol byť. Daroval som tam tucet kópií aj významným producentom, ľuďom od filmu, organizátorom festivalov. Reakcia bola rýchlejšia, ako som čakal. Festivaly spoza mora začali prejavovať o film záujem, najmä vďaka iniciatíve EAST SILVER – doc. Marketu, ktorá film zastrešila. Aj vďaka tejto iniciatíve, bez akejkoľvek predchádzajúcej finančnej podpory v oblasti propagácie filmu, bude môcť film vidieť oveľa viac divákov, čo nás, samozrejme, všetkých veľmi teší. Chcel by som ešte poďakovať mojim spolupracovníkom, kameramanovi Jarovi Val'kovi, zvukárovi Lukášovi Kasprzykovi, strihačovi Marekovi Kráľovskému a Jurovi Ištvánikovi za to, že všetci spolu verili nášmu úsiliu. Na nich sa často zabúda...

Anna Gudžová
Foto: archív Miro Remo

Podarí sa deťom nový slovenský rekord?

Stalo sa už vlastne tradíciou, že prvý deň Envirofilmu sa deti snažia o vytvorenie nového slovenského, environmentálne čistého rekordu. Táto tradícia vznikla v roku 2008, kedy žiaci v dvanástich banskobystričských základných školách zbierali počas piatich mesiacov hliníkovú fóliu z čokolád, ktoré sa v ich domácnostiach spotrebovali. Organizátorom nešlo o to, aby deti jedli čo najviac čokolád. Chceli len ukázať, koľko pre nás zanedbateľného odpadu skončí v komunálnom odpade, ktorý sa dostáva na skládku a je ho možné ďalej recyklovať. Nikto na začiatku nemal predstavu, koľko 4 258 detí vyzbiera hliníkových obalov. Prekvapením bolo, keď sa na pódiu objavila kopa veľkých hliníkových plátov, ktoré boli zlepené z malých obalov. Ich snaženie tak vyvr-

knihy rekordov s hadom Allom. Ten meral 96 m a vážil takmer sto kilogramov. Veľkú radosť mali nielen zo svojho nového úspechu. Tešili sa aj z odliatkov Aluminky, ktoré prvýkrát mohli vidieť.

Tieto úspechy však priniesli aj ďalší úspech. Žiaci so svojimi pedagógmi na školách triedia hliníkovú fóliu naďalej. Separovanie odpadu sa tak pre nich stáva samozrejmosťou a darí sa im zapojiť aj svojich rodičov, preto tento rok už iniciovali pokus o nový rekord aj samotní učitelia.

Na ich snaženie SAŽP reagovala vyhlásením pokusu o nový slovenský rekord. Za partnera tohto významného podujatia si vybrala poprednú spoločnosť, ktorá pôsobí na slovenskom trhu v oblasti odpadového hospodárstva – spoločnosť SITA Slovensko, a. s. Stala sa tak nielen sponzorom, ale zhostila sa celej prípravy a realizácie pokusu o zápis do Slovenskej knihy rekordov a podujatie zabezpečuje aj organizačne. V rámci projektu *Vytvorme si rekordnú reťaz* deti v Banskej Bystrici, Zvolene, Kremnici, Banskej Štiavnici a Krupine od začiatku marca do konca apríla usilovne zbierali hliníkové viečka z mliečnych výrobkov. Spoločne tak 8 042 detí z 21 škôl pracovalo na výrobe hliníkovej reťaze. So svojimi pedagógmi a rodičmi pripravili dvojmetrové časti, ktoré v deň otvorenia festivalu Envirofilm pospájajú a netrepežlivo budú čakať na verdikt komisára Slovenských rekordov Igora Svitoka.

Platnosť rekordu v prípade úspechu odobrí aj tento rok osobne. Jeho známa veta predošlé dva roky: „Vyhlasujem nový slovenský rekord ...“ vyčarila na tvárach detí, pedagógov a organizátorov obrovskú radosť. A nielen to. Rekord je o prekonávaní samých seba. Jeho príprava nie je vždy jednoduchá, mnohokrát musíme všetci prekonať menšie či väčšie prekážky. Tento rok nie je výnimkou. Spájanie jednotlivých viečok je veľmi pracné, vyžaduje si veľa času, dobrú organizáciu na školách a hlavne mnoho trepezlivosti, vzájomnej tolerancie a motivácie. Avšak tým toto snaženie pomôže deťom nielen prehĺbiť ich environmentálne čítanie, ale precvičiť svoju vytrvalosť a pevnú vôľu. Pevne všetci veríme, že naše spoločné snaženie bude aj tento rok úspešné a našu zbierku obohatí ďalší certifikát slovenského rekordu.

Žiaci ZŠ SSV v B. Bystrici veria, že sa aj tento rok rekord podarí (foto: Linda Redlingerová)

A na záver mi ostáva zodpovedať ešte na jednu otázku: Aký osud majú odliatky z našich „envirofilmových“ rekordov? Tieto odliatky sú čistým hliníkovým poloproduktom, ktoré sa využívajú vo výrobných závodoch pri výrobe hliníkových súčiastok, alebo celohliníkových produktov (napr. hliníkových dverí, diskov, rebríkov a pod.). Dopraviť hliníkovú reťaz na ďalšie spracovanie však bude už úlohou spoločnosti SITA Slovensko, a. s., ktorá dohliadne na jej

Žiaci ZŠ E. M. Šoltésovej v Krupine pri tvorbe rekordnej reťaze. V Krupine sa do tohto projektu zapojila aj ZŠ J. C. Hronského (foto: Ján Alakša)

cholilo dve a polhodinovým guľaním hliníkovej guľe Aluminky. Vďaka svojim 26 kilogramom a priemeru 60 cm si právom vyslúžila ocenenie nového slovenského environmentálne čistého rekordu. Veľkým prekvapením pre všetkých bolo, keď sa správa o nej dostala medzi TOP 100 zaujímavostí na Slovensku v roku 2008.

Deti tento úspech motivoval k ďalšiemu snaženiu. Hliníkovú fóliu zbierali aj naďalej a samy prichádzali s myšlienkou zbierať aj iný hliníkový odpad z ich domácností. Preto jubilejný XV. ročník festivalu Envirofilm otvoril aj nový slovenský rekord. O jeho úspech sa zaslúžilo takmer 13 tisíc žiakov z 32 základných škôl v dvanástich mestách. Počas dvoch mesiacov zodpovedne zbierali hliníkové viečka z jogurtov, ktoré navliekali do 1 m dlhých hadov. Tie v deň D spojili a zaslúžene sa zapísali znovu do Slovenskej

Žiakom s nasadením pomáhajú aj panie učiteľky (foto: Ján Alakša)

ďalšie využitie. A práve táto skutočnosť oprávňuje v prípade úspechu zapísania našej reťaze do Slovenskej knihy rekordov pripísať si aj ďalší prívlastok – environmentálne čistý rekord.

Mgr. Jana Nékyová, manažérka projektu

Po stopách minulosti a súčasnosti Banskej Štiavnice

Výstava na Bratislavskom hrade

Vo výstavných priestoroch Národnej rady SR Bratislavského hradu sa 3. februára uskutočnila vernisáž výstavy **Banská Štiavnica – mesto svetového dedičstva** za účasti podpredsedu NR SR Miroslava Číža a viacerých poslancov parlamentu. Na slávnostnom otvorení výstavy bola prítomná aj delegácia Mestského úradu B. Štiavnica na čele s primátorom mesta Mgr. Pavlom Balžankom a zástupcovia Slovenského banského múzea i Štátneho ústredného banského archívu. Výstava bola pôvodne vytvorená pri príležitosti 15. výročia zápisu mesta do Zoznamu svetového dedičstva a 1. výročia zápisu starých banských máp a plánov Hlavného komorského banského úradu na Listinu svetového dokumentárneho dedičstva Pamät sveta. Výstava bola vlni reštaurovaná aj v Slovenskom inštitúte v Budapešti a v Lesníckom múzeu v Šoproni. Na výstave dominovala jedinečná banícka história, ale aj snahy o jej zachovanie.

Určujúcim faktorom dejinného vývoja Banskej Štiavnice bolo baníctvo, ťažba a spracovanie zlata a striebra. Vyspelé banské a mestské právo, z obdobia okolo roku 1238, sa stalo vzorom aj pre ostatné banské mestá na Slovensku. V banskoštiavnickom rudnom revíri uzerli svetlo sveta mnohé technické vynálezy, vznikol jedinečný vodohospodársky systém okolo 100 veľkých i malých vodných nádrží a rozvíjalo sa banícke školstvo. Už v roku 1735 bola na Piargu (dnešné Štiavnické Bane) založená prvá Banícka škola a neskôr, dekrétom Márie Terézie v roku 1762 prvá vysoká škola technického charakteru na svete, slávna Banská akadémia. V meste pôsobili významné osobnosti, návštevami ho

pocili mnohí cestovatelia, ale aj členovia panovníckeho rodu Habsburgovcov. Avšak po vyťažení ložísk drahých kovov, približne od polovice 19. storočia, začalo mesto upadať. Rok 1993 bol koncom vyše 2000-ročnej slávnej histórie banskoštiavnického baníctva. Preto sa mestská samospráva rozhodla dosiahnuť obnovu a záchranu mesta cestou medzinárodného uznania so zdôraznením histórie mesta – jeho kultúrneho a prírodného dedičstva.

Výstavu si so záujmom pozrela aj poslankyňa NR SR Katarína Tóthová (foto: L. Krno)

Výsledkom týchto snáh bol zápis Banskej Štiavnice do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO dňa 11. decembra 1993 v kolumbijskej Cartagene. V roku 2007 sa dosiahol ďalší úspech v medzinárodnom uznaní, keď boli banské mapy a plány Hlavného komorského banského úradu zapísané na Listinu dokumentárneho dedičstva UNESCO – Pamät sveta (Memory of the World).

Stopy dávnej minulosti

Na sklonku minulého roka obohatil slovenský knižný trh už 5. zväzok knižného cyklu Pavla Dvořáka **Stopy dávnej minulosti**. Známý slovenský historik, no predovšetkým publicista a scenárista historických populárno-náučných televíznych dokumentov, sa v piatom zväzku tohto jedinečného cyklu sústredil na obdobie rokov 1000 až 1301, ktoré sú v našom stredoeurópskom priestore charakteristické nástupom vlády uhorských kráľov a súčasnej existencie Nitrianskeho kniežatstva (do r. 1110) až po zánik tzv. druhého kráľovstva v roku 1301, keď sa skončila vláda Arpádovcov.

Tak, ako sme u Dvořáka už zvyknúť, aj v tomto zväzku svojho diela nezostal nič dlhý svojej povesti vzdeleného historika, ale aj skúseného publicistu, schopného drobné historické fragmenty posudzovať v dejinných súvislostiach spoločenského vývoja, čo priam neopakovateľným spôsobom rozjasňuje všetky skutočnosti, ktoré sa na prvý pohľad zdajú zahmlené práve jednostranným historickým poznaním. Pavlovi Dvořákovi pri zostavovaní tohto diela však neposlúžilo len intenzívne štúdium historických prameňov, ale aj systematické zbieranie a analyzovanie archeolo-

gických nálezov, ktoré v mnohom potvrdzujú, alebo vyvracajú, predbežné hypotézy, opierajúce sa len o archívne, pritom mnohokrát neverifikované pramene. Takým je aj prvá časť tohto zväzku, začínajúca sa na banskoštiavnickom Glanzenbergu (Ligotavá hora – 793 m n. m.). Ide o vrch, vyčnievajúci priamo v srdci

Pavel Dvořák na slávnostnej prezentácii svojej najnovšej knihy v SBM (foto: L. Lužina)

Banskej Štiavnice, kde na povrch vyúsťovala jedna z najbohatších zlatostrieborných rúd – žila Špitale, ale aj žila Bieber. Práve na týchto miestach, v nadmorskej výške takmer 800 metrov, sa pred tisícročím, ale možno i skôr, začala povrchovou ťažbou drahých kovov písať aj jedinečná história Banskej Štiavnice.

Výstava prezentuje dokumenty a znaky mesta svetového dedičstva, farebné fotografie obnovených objektov a expozícií múzea, ocenenia, ktoré mesto v minulosti získalo v zahraničí, ako aj dokumenty, svedčiace o spolupráci s partnerskými mestami. Medzi exponátmi nechýbajú ani ocenenia (tzv. Zelené Oscary), ktoré Banská Štiavnica získala vo finálových kolách celosvetovej súťaže Národy v rozkvetu v Spojených arabských emirátoch,

japonskom Hammamatsu, americkom Washingtone, alebo čínskej Šen Žen, ale aj najnovšie ocenenie z vlaňajšieho roka, ktorým je Cena ministerstva kultúry v kategórii Kultúrna pamiatka roka, ktorá bola udelená mestu Banská Štiavnica za komplexnú pamiatkovú obnovu národnej kultúrnej pamiatky – centrum mesta Banská Štiavnica. Ďalej sú to dokumenty viažuce sa k unikátnej banskej vede a technike a k jedinečným technickým pamiatkam regiónu. Ďalšia časť výstavy priniesla komplexný pohľad na jedinečný vodohospodársky systém, ale návštevníkom priblížila zároveň aj banskoštiavnické podzemie s kolekciou minerálov. Záverečná časť expozície patri-

la banským mapám a plánom Hlavného komorského banského úradu z majetku Štátneho ústredného banského archívu. Po úspešnom predstavení týchto skvelých a jedinečných exponátov vo výstavných priestoroch Národnej rady, poputuje táto výstava aj do partnerských miest Banskej Štiavnice, no a záujem o ňu už prejavilo aj Múzeum baníctva v poľskom meste Bochnie.

A práve tu, na vrchu Glanzenberg, už takmer 30 rokov vedie systematický archeologický výskum popredný slovenský archeológ PhDr. Jozef Labuda, CSc. (v súčasnosti i riaditeľ Slovenského banského múzea), ktorého archeologické vykopávky a nálezy významnou mierou poslúžili aj Pavlovi Dvořákovi pri písaní tejto knihy a vytváraní mozaiky našej histórie.

Kedy sa začala v Banskej Štiavnici ťažba zlata a striebra? Kedy tam prišli prví baníci? Čo tam bolo predtým? Žili tam len pastieri, keďže kopcovitý terén a nadmorská výška mesta neboli práve najpriaznivejšie na obrábanie pôdy? Podobné otázky si kladú mnohí historici i archeológovia, ale nepochybne aj obyvatelia mesta, ktorí by o svojich dejinách určite radi vedeli čo najviac. A práve archeologický výskum s najväčšou pravdepodobnosťou dokladuje fakt, že Banská Štiavnica mala počas prvého tisícročia nášho letopočtu len „pôvodnú podobu nehostinného terénu“ (P. Dvořák). Dokladom toho sú práve archeologické nálezy z tohto obdobia, no paradoxne – nálezy chýbajúce. Až Kyjevský letopis z 12. storočia, kde sa spomína uhorské striebro, vyvezené na Kyjevskú Rus koncom 10. storočia, dáva tušiť, že uhorské striebro pochádzalo s najväčšou pravdepodobnosťou z Banskej Štiavnice, a že teda Banská Štiavnica musela byť už vtedy významnou baníckou osadou. Jej význam a vplyv sa však začal rozširovať až v novej ére Uhorského kráľovstva, keď pravdepodobne aj mince prvého

uhorského kráľa Štefana boli vyrazené z banskoštiavnického striebra. Ako to však v tejto knihe tvrdí Pavel Dvořák, z banskoštiavnického striebra boli vyrobené „nielen mince Štefana, ale aj mince nitrianskych kniežat (vojvodov), ktorí boli viac ako 100 rokov dôstojnými partnermi uhorských panovníkov, ale nezriedka aj ich súpermi“. Dôvodom k takémuto záveru je najmä fakt, že po smrti Belu I. v roku 1063, keď sa vlády v Uhorsku ujal kráľ Šalamún, „patril do Nitrianskeho kniežatstva i revír Banskej Štiavnice, pričom vtedajší panovníci v Nitrianskom kniežatstve, vojvodovia Gejza a Ladislav nemali len vlastné vojsko, ale razili aj vlastné mince, hodnotnejšie ako mince kráľa“ (P. Dvořák). A keďže Banská Štiavnica patrila do pôsobnosti Nitrianskeho kniežatstva, tak nepochybne kov na razbu týchto mincí pochádzal práve odtiaľ.

Ide, samozrejme, o veľmi dôležitý fakt aj z hľadiska posudzovania národnej a štátnej svojbytnosti Slovákov, pretože jednoznačne vyvracia akékoľvek iredentistické snahy o spochybňovanie nároku Slovákov na svoje vlastné územie. Dvořákovu dielo tak dostáva aj dôležitý slovenský i slovanský politický rozmer. 300-ročné Dvořákovu „putovanie“ touto historickou etapou postavenia Slovákov v Uhorskom kráľovstve je však naplnené aj ďalšími zaujímavými faktami, ku ktorých poznaniu dospel práve skúmaním histórie v jej súvislostiach. Ide všetko o fakty a udalosti, ktoré sú rámcované obdobím založenia Uhorského štátu kráľom Štefanom v r. 1000 a panovaním kráľov Belu I., Belu II., Belu III., Ondreja II., jeho syna Belu IV. (známeho aj udeľovaním výsad slobodných kráľovských miest) až po kráľa Ondreja III., ktorého smrťou v r. 1301 arpadovský rod vymrel po meči. Celou knihou sa prelínajú rôzne fragmenty histórie. Je to, napríklad, rozporuplný význam notára kráľa Belu (pravdepodobne Belu IV.) a jeho kroniky (Anonymova kronika), ktorá je vlastne najstarším spracovaním uhorských dejín. Je to aj legenda o svätej Alžbete a jej zárakoch, ale aj pravda o jej živote, ako dcéry uhorského kráľa Ondreja II. Sú to však aj historické fakty doložené archeologickými nálezmi z obdobia príchodu Kumánov na naše územie, ale aj historické skutočnosti z následného vpádu Tatárov na naše územie v r. 1241 a pustošenie celej krajiny.

Pavel Dvořák vo svojej knihe „dávno minulé stopy“ zachytáva i v Levoči a v oblasti ďalších spišských miest, ale aj v Moldavskej jaskyni smrti, kde boli objavené mnohé významné archeologické nálezy. Stopy dávnej minulosti nachádzame aj na Bratislavskom hrade, v Jasovskom kláštore a na ďalších miestach, ktoré doteraz vydali väčšie či menšie svedectvá o dejinách Slovenska v Uhorskom kráľovstve práve v prvých troch storočiach druhého tisícročia. Pavel Dvořák túto historickú epochu faktograficky obohacuje aj o rodostromy uhorských kráľov – Gejzu II., Belu III. i Belu IV. (Belu IV. bol vnukom Belu III. a synom Ondreja II.). Dvořákovu knihu, plnú historických faktov, fotodokumentov a ilustrácií sa tak stáva ďalším cenným príspevkom k poznávaniu histórie Slovenska a Slovákov. Chronologicky nadväzuje na predchádzajúce 4 zväzky knižného cyklu Stopy dávnej minulosti, ktoré mapovali dejiny Slovenska v praveku, staroveku i v prvom tisícročí, a ktorých ďalší diel bude hľadať „stopy“ existencie Slovenska v treťom kráľovstve, teda v období nástupu panovníka Karola Róberta (r. 1301) a vlády rodu Anjujovcov.

Mgr. Ľuboš Krno, Slovenské banské múzeum

Slovenské banské múzeum pre Envirofilm

K sprievodným podujatiam Envirofilmu sa Slovenské banské múzeum pripája prezentáciou pre žiakov základných škôl o ochrane prírody so zameraním na chránené minerály v dňoch 11. a 12. mája 2010. Účelom podujatia je zvýšiť záujem o prírodu medzi najmladšou generáciou, vysvetliť význam ochrany prírody tak živej, ako aj neživej. Príroda tvorí jeden celok a pokiaľ chceme dobre porozumieť životu na Zemi, musíme sa oboznámiť aj s anorganickou prírodou, s ktorou je existencia živočíšnych a rastlinných druhov neodmysliteľne spätá. Žiaci sa dozvedia niečo o rozdelení ochrany prírody na územnú a druhovú a zistia, že chránené sú nielen zvieratá a rastliny, ale aj niektoré minerály. Vysvetlíme im pojmy ako minerál, hornina, kryštál, drúza a i., základné typy vzniku minerálov a hornín a kritériá ich členenia do prírodovedného systému. Zoznámia sa s minerálmi, ktoré sú typovými minerálmi slovenských lokalít, ako aj nerasty, ktoré si ochranu zasluhujú svojou vzácnosťou alebo kvalitatívne hodnotnými ukážkami. Minerálne drúzy, kryštálové jedince, sú vzácnymi a jedinečnými prejavmi prírody, ktoré po prípadnom znehodnotení nie je možné nahradiť. Prezentácia sa uskutoční vo výstavných priestoroch oddelenia geológie SBM, v budove Bergergericht, a je zamieraná najmä na výskyt raritných a chránených druhov minerálov v danom regióne (na území Štiavnického stratovulkánu). Vysvetlená bude tvorba a charakteristika rudných žíl, ktoré v oblasti Banskej Štiavnice mali nielen mimoriadny ekonomický význam, ale boli aj zdrojom krásnych drúzových ukážok minerálov rudných žíl. Z Banskej Štiavnice pochádzajú krásne ukážky galenitu, sfaleritu, chalkopyritu, striebra, akantitu, barytu, kalcitu, rodochrozu, kremeňa, sadrovca a mnohých ďalších. Za jeden zo symbolov Banskej Štiavnice možno pokladať žezlový (holub-

níkový kremeň), ktorý je v oblasti relatívne hojný a tunajšie ukážky patria k najlepším vo svetovom meradle. Mnohé z minerálov banskoštiavnických baní po zastavení ťažby sa stali dnes už takmer nedostupnými. To sa týka, samozrejme, aj iných historických banských prevádzok a minerálov, ktoré nimi boli odkrývané a, žiaľ, častokrát nenávratne likvidované.

Kremeň (foto: L. Lužina)

V rámci prezentácie bude vyzdvihnutá úloha prírodovedne zameraných zbierok na ochrane neživej prírody (ako sú na Slovensku napr. SBM Banská Štiavnica, Slovenské národné múzeum Bratislava a Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva Liptovský Mikuláš).

Textovú časť a ideový zámér pripravil Mgr. Peter Jancsy, grafickú stránku pripravila Mgr. Emília Švecová. Nádherné fotografie minerálov sú dielom Ing. Lubomíra Lužinu. Premietanie obrázkov a horenené slovo doplní aj menšia výstavná prezentácia.

Autori vyjadrujú nádej, že napomôžu k zvýšeniu ochranárskeho citenia mládeže aj v tejto menej propagovanej oblasti.

Mgr. Peter Jancsy, Slovenské banské múzeum

Rôznorodosť prírody vo výtvarnej tvorbe

SBM – Galéria J. Kollára tento rok pripravili v rámci Envirofilmu náučno-zábavný program s názvom

J. Kollár Rozkvitnutý strom, r. 1955 (foto: L. Lužina)

Rôznorodosť prírody v dielach Jozefa Kollára. Uskutoční sa v priestoroch Galérie J. Kollára v Banskej Štiavnici v dňoch 13. – 14. mája. Je určený pre deti základných škôl vo veku 10 – 11 rokov. Úvodom programu je prehliadka diel J. Kollára s prírodnou tematikou, na ktorej sa deti zábavnou formou dozvedia o premenách prírody, o drevinách a bylinách a tiež zaujímavosti o jednotlivých druhoch kvetov. V ďalšej časti čaká deti film s environmentálnou tematikou zameranou na flóru a tiež možnosť vyskúšať si svoj výtvarný prejav priamo v priestoroch galérie na tému Môj obľúbený kvet. Program sa uskutoční interaktívnou formou. Cieľom je zábavnou formou priblížiť krásu prírody, jej rozmanitosť a ilustrovať ju dielami národného umelca, štiavnického rodáka, Jozefa Kollára, pre ktorého bola práve príroda tou najväčšou inšpiráciou. Súčasťou programu je prehliadka súťažných prác výstavy *My sa nevieme sťažovať nahlas*, ktorá sa tohto roku nesie v znamení Medzinárodného roka biodiverzity.

Mgr. Bernadeta Kubová, Galéria J. Kollára

Andrej Bán: Človek v ohrození je už istou značkou

„Pomoc ľuďom v krízových oblastiach sveta organizujú mnohí, som však hrdý na to, že Človek v ohrození je „človekom terénu“. Ak mám spomenúť iba jedno kritérium našej práce, je to adresnosť. Adresnosť podľa potrieb komunit v dotknutých krajinách, ale aj adresnosť pre darcov na Slovensku, aby videli, aké je využitie ich darov. V priebehu desiatich rokov našej činnosti máme preukázateľné výsledky v dvadsiatich krajinách. Nemenej významnou formou našich pestrých aktivít je však aj kultivácia verejnosti na Slovensku smerom k vyššej empatii a citlivosti voči najvážnejším problémom sveta.“ Andrej Bán

Fotograf a publicista Andrej Bán je jedným z mála slovenských novinárov, ktorý sa už roky neúnavne venuje humanitárnej a rozvojovej pomoci ľuďom v ohrození v rôznych kútoch sveta. Spolu so skupinou ďalších slovenských novinárov založil v roku 1999 neziskovú mimovládnu organizáciu Človek v ohrození, ktorá je členom Platformy rozvojových mimovládnych organizácií na Slovensku a ako jediná slovenská organizácia je tiež partnerom Úradu pre humanitárnu pomoc Európskej komisie ECHO. Poslaním tejto organizácie je účinne pomáhať ľuďom, ktorí trpia dôsledkami vojnových konfliktov, prírodných katastrof a autoritárskych režimov, ako aj vzdelávaciu a osvetovú činnosť na Slovensku o krízových oblastiach sveta, ľudských právach a globálnych problémoch. Andrej Bán prijal pozvanie predstaviť túto významnú organizáciu na Envirofilme.

Čo spôsobilo, že sa intenzívne venujete humanitárnej a rozvojovej činnosti v extrémnych spoločenských aj environmentálnych podmienkach?

Je to moje presvedčenie, že to má zmysel, že tým pomáhame v ľuďoch na Slovensku vytvárať väčší záujem

Afganistan v novembri 2009

Múr na palestínskej strane v Betleheme, ktorý vybuďoval Izrael z bezpečnostných dôvodov (2008)

Afganistan v novembri 2009

Afganistan v novembri 2009

o problémy sveta a tiež úsilie prispievať – v rámci našich skromných možností – k ich riešeniu. Opakovane sa presviedčam, podľa ohlasu čitateľov a záujmu o rôzne besedy, že to má zmysel, najmä v prípade mladých ľudí, ktorí sa učia jazyky, chcú spoznávať svet a sú rozhladení. Prinášať reportáže z Pakistanu, Afganistanu, Kosova či Haiti je, samozrejme, náročné, no kým mám sily, chcem v tom pokračovať. Pretože svedectvo obrazom (fotografie) aj slovom považujem za súčasť humanitárnej činnosti, kľúčové je poskytnúť informácie čitateľom a darcom.

OZ Človek v ohrození sa do povedomia slovenskej verejnosti dostalo aj vďaka vašej publikačnej a vzdelávacej činnosti. Stojíte na čele tohto občianskeho združenia, čo to pre vás znamená osobne aj profesionálne?

Človeka v ohrození sme založili počas konfliktu v Juhoslávii so skupinou priateľov, väčšinou novinárov. Inšpirovala nás najmä česká organizácia Člověk v tísni, staršia a skúsenejšia. Tiež ju o desať rokov skôr založili novinári ako svedkovia vojen pri rozpade ZSSR. Naším ich hlavným krédom je adresnosť a efektívnosť – pre darcov, no najmä pre tých, ktorým je pomoc určená.

Fotograf a publicista Andrej Bán (1964). Publikuje fotografie v rešpektovaných zahraničných médiách (Newsweek, The Guardian, Libération, Der Spiegel a iné). Zameriava sa na krízové oblasti sveta (Kosovo, Pakistan, Afganistan, Irán, Blízky Východ, Srí Lanka, Kaukaz, Haiti a pod.) Je kmeňovým reportérom a fotografom slovenského časopisu *Týždeň* (www.tyzden.com) a pravidelne spolupracuje s českým časopisom *Reflex* (www.reflex.cz). Je kurátorom viacerých výstav v rámci Mesiaca fotografie v Bratislave, autorom článkov o fotografii, lektorom fotografických dielní na Letnej fotoškole v Poprade (1995, 2003) a členom medzinárodnej poroty Czech Press Photo (2000 až 2004).

Je predseda humanitárnej organizácie *Človek v ohrození* (www.clovekvohrozeni.sk), spoluzakladateľ občianskeho združenia *Slovak documentary Photo*. V roku 2002 vyhral 1. ročník grantového programu Photodocument.sk udeleného agentúrou Juraj Vaculík Creative studio. V roku 2005 mu bola udelená cena *Krištáľové krídlo* za mimoriadny prínos pri pomoci krajinám po cunami. V roku 2006 získal *Novinársku cenu* udelenú nadáciou Open Society Foundation (OSF) za najlepšiu reportáž (Krajina hrobov, Bosna) a v tom istom roku sa stal víťazom 1. ročníka ocenenia *Osobnosť slovenskej fotografie*, ktoré mu udelila medzinárodná porota Stredoeurópskeho domu fotografie (www.sedf.sk) za knihu a výstavu *Iné Slovensko*. Tento súbor fotografií prezentovali v septembri 2006 na festivale VISA POUR L'IMAGE v Perpignane vo Francúzsku. *Novinársku cenu* získal aj v roku 2007 za reportáže z Kosova, ako aj v roku 2008 za reportáže z Balkánu (kategória najlepšia reportáž v printových médiách) a za fotografie voľieb v Kosove (kategória najlepšia fotografia).

Je autorom námetu viacerých dokumentárnych filmov, ktoré získali mnohé ocenenia doma aj v zahraničí (napríklad film *MY ZDES* o rodine Slovákov z Kazachstanu, režisér Jaro Vojtek).

Žije v Bratislave.

(ban@euroweb.sk, www.andrejban.com)

lekármi z tímu prof. Krčméryho, na dvore nemocnice Sv. Damiána v hlavnom meste Port-au-Prince. S elektrinou aj vodou boli problémy, takisto s bezpečnosťou. To je však súčasť rizika. Spali sme málo, čas sme chceli maximálne využiť na monitorovanie situácie v teréne. Presúvali sme sa v prenajatých autách s miestnym šoférom. Pomohlo mi, že ovládam francúzštinu. A zvládanie stresu? Bez toho to nejde, azda mi pomohli skúsenosti získané na doterajších cestách.

O Slovákoch je známe, že sa menej zapájajú do rôznych charitatívnych kampaní, napr. v porovnaní s Čechmi. Akú skúsenosť má vaše združenie v tomto smere?

Situácia v tomto smere sa na Slovensku veľmi zmenila k lepšiemu. Pred desiatimi rokmi, keď sme začínali, mali verejné zbierky u nás pomerne malý ohlas. Na opravu školy v Kosove sme vyzbierali stovky tisíc vtedajších korún. Ľudia zrejme menej dôverovali humanitárnym organizáciám, že pracujú efektívne. Dnes dosahujú výnosy verejných zbierok stovky tisíc eur, darcovia – nielen od nás, ale aj od iných organizácií – dostávajú spätnú väzbu, informácie, ako sme ich dary použili. Ukazujeme formou fotografií, filmov, reportáží výsledky našich aktivít, pozývame hostí z krízových krajín na Slovensko. Veľmi účinnou novou

Opravovali sme okrem iného školu v Kosove, stavali sme po cunami na Srí Lanke dedinu pre rybárov, máme mnohé programy v Afganistane, Gruzínsku, v Keni. Pôsobili sme za desať rokov v dvadsiatich krajinách. Okrem toho máme široké spektrum aktivít na Slovensku, kde organizujeme verejné diskusie, máme projekty globálneho vzdelávania na školách, pripravujeme veľmi populárny festival dokumentárnych filmov *Jeden svet*. Ohlas na naše aktivity pre mňa znamená presvedčenie, že to má zmysel, že Slováci si čoraz viac uvedomujú, že z krajiny, ktorá pomoc nedávno prijímala, sme sa zmenili na krajinu, ktorá pomoc poskytuje.

Ako znášate stres, napr. pri vašej nedávnej misii v zemetrasením zničenom, zbadačenom Haiti?

Vždy hovorím a myslím to vážne, že nejde o mňa, ako ja znášam stres, strach či zlé podmienky – ide o ľudí v tých krajinách, kde bola vojna alebo zemetrasenie, o ktorých chcem vydať svedectvo obrazom aj slovom. Chápem však, že čitateľov zaujímajú aj bežné veci: kde spím, ako sa stravujem, ako cestujem a podobne. Nuž, na Haiti sme po zemetrasení spali v stanoch spoločne so slovenskými

Gruzínsko asi dva roky po vojne s Ruskom v lete 2008

Haiti 20 dní po zemetrasení 2010

formou sa stali tzv. darcovské SMS, poskytované mobilnými operátormi. Ľudia teda nemusia chodiť do banky, môžu poslať príspevok cez svoj telefón. Okrem toho, vznikol *Slovak AID*, teda systém štátnej rozvojovej pomoci.

Čím je OZ *Človek v ohrození* jedinečné, prečo by darcovia mali podporiť toto združenie?

Nazdávam sa, pri uznaní kvalít iných partnerských organizácií, že *Človek v ohrození* je už istou značkou. Ako som spomínal, poskytujeme najmä adresnú, efektívnu posthumanitárnu asistenciu a pomoc. V týchto týždňoch sme rozbehli na Haiti dlhodobú misiu, ktorá tam bude prítomná minimálne sedem mesiacov. Chceme pomôcť obyvateľom vo vidieckych oblastiach pri meste Leogane obnoviť si svoje zdroje obživy, najmä poľnohospodárstvo, obnoviť si domy, školy, napomôcť im vytvoriť efektívny systém narábania s odpadom.

Ako najradšej relaxujete?

Nuž, príliš nerelaxujem, čo je, žiaľ, pravda. Veľa cestujem, veľa pracujem. Ak mám voľný čas, rád ho trávim v tichu prírody.

Prípravila Alena Kostúriková

Niekedy treba urobiť krok dozadu..., aby sme nezabudli

Jorge Tsabutzoglu, syn gréckeho otca a španielskej matky, sa narodil v Malage (1975). Vyštudoval pedagogickú psychológiu a na University of Barcelona získal magisterský titul v oblasti riadenia komunikácie, informácií a audiovizuálnych záležitostí. Hneď po ukončení štúdia pracoval v koprodukcii s TV3 a Canal Sur TV, s dvomi najvýznamnejšími TV kanálmi v Španielsku, na dokumentárnom filme *Estudiantes por la libertad* (Students for freedom, Študenti

Režisér, scenárista, producent Jorge Tsabutzoglu pri práci

za slobodu). So svojim prvým krátkym filmom *Despecho* (Spite, Zlosť), ktorý nakrútil bez akýchkoľvek kontaktov s audiovizuálnym sektorom, sa stal finalistom národnej súťaže *Certamen Sala 2 Dos Hermanas 2003*, čo bolo preňho dobrou skúsenosťou a pomohlo mu získať prvé profesionálne kontakty v tomto sektore. Neskôr založil vlastnú produkčnú spoločnosť a začal spájať povinnosti scenáristu, režiséra a výkonného producenta.

Jeho dokumentárny film *Pueblos sin Camino* (Townships without Road, Mestá bez cesty), súťaží na Envirofilme 2010 v kategórii dokumentárnych filmov.

Čo vás podnietilo nakrútiť film o mestách bez cesty? Pochádzate z tej oblasti?

Keď som uvažoval o tomto projekte, chcel som urobiť dokument o spôsoboch, ktorými španielske mestá čelia vyludňovaniu. Zaujímali ma najmä aktívni ľudia, ktorí svo-

jimi nápadmi bojovali za svoje dediny, aby nedošlo v budúcnosti k ich opusteniu. V tom čase som žil v Barcelone a pamätám si, ako som tri až štyri mesiace cestoval po celom Španielsku. Po navštívení mnohých miest, ktoré začali s rôznymi ekonomickými a sociálnymi iniciatívami, som si vybral príbeh Fernanda a Artosilly, pretože som v ňom videl spojitosť so všetkými tými ľuďmi, ktorých som stretol, ľuďmi, ktorých ideálom bol jednoduchý život v spojení s prostredím, v ktorom sa cítili slobodnejší než pri zložitom a náročnom živote v meste.

Povedzte nám niečo o krajine na úpätí Pyrenej, čím je zaujímavá?

Región aragónskych Pyrenejí bol vážne poškodený počas Frankovho režimu. Veľmi málo sa o tom hovorilo a obyvatelia mali len malú šancu prežiť. Mnohé z týchto dedín boli dokonca obetované a zaplavené vodou kvôli vytvoreniu močiarov na zásobovanie miest vodou, a ich obyvatelia boli prinútení presťahovať sa do mesta. Krajina je tam pekná a pohľady na mnohé zrúcaniny nad horami alebo medzi vodami ju dokonca skrášľujú, čo, samozrejme, je tiež paradoxom devastačnej sily, ktorú môže mať to, čo nazývame „rozvojom“ a čo vedie k životu, ktorý je populárne považovaný za civilizovanejší.

Bolo jednoduché dostať sa do ekologickej dediny (ecoaldeas), nie je to uzavretá spoločnosť?

Obyvatelia ekologických dedín v Pyrenejach sú obyčajne ľudia z mesta, ktorí si vybrali tento životný štýl. Sú to vzdelaní ľudia s kvalifikovanými profesiami a komunikácia s nimi nie je vôbec ťažká. Ako uvidíte vo filme, zaradenie sa do týchto komunít závisí predovšetkým od dvoch vecí, musí tam byť dostatočný priestor na ubytovanie nových obyvateľov a oni musia preukázať, že majú životaschopný plán na život v danej komunite, a to tak pre seba, ako aj pre ostatných. Je bežné vidieť ľudí, ktorí tam nejaký čas žijú, pričom vedia, že v budúcnosti odídu, ale užívajú si pokoj, ktorý potrebujú v konkrétnom momente svojho života.

Odlišuje sa život v týchto dedinách od života „bežných“ ľudí?

Podľa môjho skromného názoru, najdôležitejšie pre týchto ľudí je žiť v prostredí, v ktorom sa cítia slobodní. V prostredí, kde majú záväzky voči iným členom komunity, ale nepociťujú obmedzenia alebo limity, s ktorými sa stretávajú my, bežní ľudia. Napríklad nutnosť pracovať určitý čas, pričom sme závislí od autobusu alebo inej dopravy, aby sme sa včas dostali do práce, alebo potreba minimálneho príjmu. Samozrejme, z rôznych dôvodov ešte nedosiahli úplnú sebestačnosť, čo sa týka ich živobytia, preto v mnohom závisia od služieb z mesta.

Prečo sa Fernando rozhodol sem presťahovať? Prispôbil sa novému spôsobu života?

Fernando odchádza do Artosilly, pretože sa chce vrátiť k svojim koreňom. Ako mladý muž obrábal pôdu, ale ako mnohí sa musel neskôr presťahovať do mesta. Keď odišiel do penzie, rozhodol sa, že bude znovu obrábať zem, počúvať zvuky vidieka a tešiť sa z prírodného prostredia, kde nie sú, pokiaľ možno, žiadne vynálezy človeka, ktoré v tomto období svojho života považuje za nepotrebné. V súčasnosti žije v Artosille a má vlastný dom, ktorý si upravil po skúšobnej dobe. Na

Obyvatelia z Artosilly

svojom pozemku si urobil skleníky, odkiaľ získava pekné produkty. Naposledy, keď ma k sebe pozval, sme jedli zelenú fazuľku, ktorá naozaj veľmi dobre chutila. Stále sme v kontakte a zdá sa byť naozaj šťastný.

Vy by ste dokázali žiť v ecoaldeas?

Naozaj obdivujem obyvateľov ekologických dedín a nevyklúčujem možnosť, že sa do niektorej z nich v budúcnosti presťahujem. Ale musím priznať, že môj život vo všeobecnosti ma uväzní. Nebol by som schopný správne rozvíjať svoju prácu vzdialený od miesta, kde žijem a nebol by som schopný žiť oddelene od tých, ktorých ľúbim. Či je to dobre alebo zle, už som si vytvoril určité putá, ktoré nie som schopný zlomiť. Tiež je pravda, že keď chcete žiť v ekologickej dedine, musíte byť na to aspoň trochu pripravený. Napríklad, títo ľudia si postavili a zrekonštruovali svoje domy vlastnými rukami. Niekedy v zime, keď sneží, žijú v úplnej izolácii a vo veľmi ťažkých podmienkach, ktoré by bežný človek nemusel vydržať alebo dokonca prispôbiť sa im.

Aké posolstvo posielate svojím filmom divákovi?

V dokumente *Mestá bez cesty* nie je len jeden odkaz. Je to dielo, ktoré môže mať mnoho rôznych interpretácií a, hoci ide o dokument, je to veľmi osobné dielo. V skutočnosti bolo režírované ako fikcia. Na jednej strane môže odrážať moju vlastnú frustráciu, že nie som schopný uniknúť od života, ktorý ma plne neuspokojuje, ale v ktorom nemám na výber a to možno preto, že je to jediný spôsob života, ktorý poznám. Na druhej strane

Súťažný film Envirofilmu 2010 Mestá bez cesty (Španielsko),

réžia: Jorge Tsabutzoglu,
kamera: José Manuel Fandos, Javier Estella

Aineto, Ibort a Artosilla sú tri mestá na úpätí Pyrenejí, ktoré boli v 50. rokoch z dôvodu masovej migrácie opustené. O tridsať rokov neskôr, keď už boli úplne prázdne a zničené, ich začala osídľovať skupina mladých ľudí, ktorí hľadali alternatívny spôsob

života, prirodzenejší a jednoduchší. Takto vznikla asociácia Artiborain, ktorá sa stala v Španielsku hlavným reprezentantom hnutia *ecoaldeas* – ekologickej dediny. Fernando, muž zo Zaragozy, takmer už dôchodkového veku, tam cestuje, aby sa stretol s Jesusom, obyvateľom Artosilly, s pevným rozhodnutím presťahovať sa do jednej z troch dedín. Jesús, s pomocou ostatných obyvateľov, pomáha Fernandovi pri jeho usídení a prispôbení sa novému spôsobu života.

môže odrážať to, že evolúcia a rozvoj neznamenajú vždy postupovanie smerom dopredu, napríklad pokrok v technológii, vede alebo v priemysle, ale niekedy môže dôjsť aj ku kroku dozadu a k ohliadnutiu sa na náš pôvod, aby sme nezabudli, kto sme, ani na našu ľudskú prírodnosť. Aby sme nevytvárali životný štýl alebo prostredie, v ktorom by sme napokon neboli schopní žiť.

Naozaj do Artosilly či iných ecoaldeas, pueblos, nevedú cesty, alebo...

Dokument sa volá *Mestá bez cesty*, pričom poukazuje na zlé spojenia a nedostatok príležitostí, čo viedlo k vyľudňovaniu týchto obcí v päťdesiatych rokoch. A pokrok ich potom zničil. To bol začiatok. V súčasnosti sme si uvedomili, že náš spôsob života je neudržateľný

Anna Gudzová

Galapágy sú rajom pre zvieratá, nie však pre ľudí

Keď Španieli v roku 1535 objavili Galapágy, nebolo na nich ani človečeka. Do námorných máp sa ostrovy dostali v roku 1570, piráti, moreplavci a cestovatelia sa tu zastavovali kvôli vode. V roku 1832 si dovedy nikomu nepatriace Galapágy „prisvojil“ Ekvádor (dodnes sú jeho provinciou). Rok predtým tu so svojou výskumnou loďou Beagle pristál britský prírodovedec Charles Darwin. Šesťtyždňové pozorovanie tamjších živočíchov ho inšpirovalo k napísaniu známeho diela *O pôvode druhov*. Galapágy sú jedinečné svojou faunou, výnimočnými druhmi zvierat, ktoré nikde

inde na svete nežijú. Napríklad obrie korytnačky...

Pred dvomi rokmi sa na Galapágy vybrali japonskí filmári a nakrútili tu dokument *Galapágy: Ohrozený raj*. Film súťaží na Envirofilme 2010. Jedným z režisérov filmu je **Kisoya Nakajima**, ktorý od roku 1989 pracuje pre spoločnosť NHK (Japan Broadcasting Corporation), nakrúca najmä dokumentárne filmy a režíruje kultúrne programy, medzi ktoré patria napríklad *Silkroad 2005* (Hodvábna cesta 2005) a *Egyptian Excavation* (Egyptské vykopávky), ďalej sú to HD dokumentárne filmy *The Road to Pearl Harbor* (Cesta do

Pearl Harbor) a *Mount Fuji* (Hora Fuji). V súčasnosti dokončuje program o dejinách Japonska a japonského ľudu. Producentom filmu je **Atsushi Ogaki**, ktorý aktuálne pripravuje dokument o atómových bombách zhodnených v lete 1945 na Hiroshimu a Nagasaki. Plánuje tiež program o starovekých civilizáciách, ktorý bude situovaný v Britskom múzeu (British Museum). S obidvomi hovoríme o Galapágoch.

V Japonsku je iste veľa podnetov na dokumenty o životnom prostredí, či už v kladnom alebo negatívnom zmysle. Vy ste si vybrali Galapágy. Prečo?

Zástupy turistov s fotoaparátmi na Galapágoch nie sú už ničím výnimočným

Režisér filmu *Galapágy: Ohrozený raj* Kisoya Nakajima

Galapágy boli prvou lokalitou zapísanou do Zoznamu svetového dedičstva a do Zoznamu svetového dedičstva v ohrození, s úmyslom chrániť ich. Viedlo to však k nárastu turizmu. Zarazil nás tento paradox. Filmom chceme upriamiť pozornosť na Galapágy, pretože symbolizujú skutočnosť, že hoci aj len malý zásah ľudí môže narušiť ekosystémy.

Čo ste vedeli o Galapágoch ešte predtým, ako ste sa tam vybrali?

Ostrovy Galapágy sme si predstavovali ako miesto, ktoré inšpirovalo Darwina, ako raj voľne žijúcich živočíchov a divo rastúcich rastlín, ako miesto veľmi vzdialené. Nemysleli sme na Galapágy ako na turistickú destináciu. Naša prvá návšteva ostrovov trvala päťdesiat dní, vo februári a marci 2008, počas ktorých sme robili výskum a filmovali.

Čo vás tam najviac šokovalo?

Najväčší šok prišiel v deň, keď sme dorazili na ostrov Santa Cruz. Ako sme prechádzali hlavnou ulicou v meste, všade sme videli vykračovať morské leguány. Pre nás, cudzincov, to bol ohromujúci pohľad. Pýtali sme sa sami seba, či to, že sme medzi leguánmi, hovorí o spolužití alebo o neoprávnenom zásahu. Táto jednoduchá otázka bola začiatkom nášho výskumu.

Mali ste pri filmovaní nejaké problémy - s ľuďmi, zvieratami, s technikou...

Pri samotnom nakrúcaní filmu sme nemali žiadne problémy. Ak sa nejaký vyskytol, týkal sa ubytovania. Galapágy nemajú žiadne stromy alebo zeminu, ktorá by mohla byť použitá na výstavbu. Hotely a ostatné budovy sú postavené z betónových blokov dovezených z pevniny, ktoré sú zle vetrané a cítia v nich vlhkosť. Omnoho pohodlnejšie sme sa cítili počas týždňa, ktorý sme strávili na čle. Cítili sme, že Galapágy sú rajom pre zvieratá, nie však pre ľudí.

Galapágy sú ohrozené. Aké posolstvo prináša váš film divákovi?

Náš odkaz sa týka vzťahu ľudí s prírodou. Chceme, aby ľudia videli, že dokonca aj ostrovy, ležiace tritisíc kilometrov od pevniny, obsadili ľudia, že nie sú izolované. Hoci boli stanovené predpisy, ktoré majú ostrovy chrániť, zachovanie ich prírodného dedičstva pre budúce generácie je veľmi ťažké.

Anna Gudzová

Foto: NHK

Súťažný film Envirofilmu 2010

Galapágy: Ohrozený raj (Japonsko), réžia: Kisoya Nakajima, Toshio Hashiba, Sachiko Miyamoto
kamera: Yasuharu Oami, Ken Fuchigami

Galapágy, ostrovy v Tichom oceáne, na západ od Severnej Ameriky, boli prvou lokalitou zapísanou do Zoznamu svetového dedičstva kvôli bohatstvu pôvodných živočíchov, obrič korytnačiek, leguánov morských a piniek. Avšak ekosystém ostrovov bol vážne poškodený tými, čo chcú profitovať z prírodných vzácností. V roku 2007 preto Galapágy zapísali do Zoznamu svetového dedičstva v ohrození. Čo presne sa dnes deje na týchto ostrovoch, ktoré sa stali populárnou turistickou destináciou? Leguány blúdia po vydláždených plážach a hľadajú miesto, kde by nakládli vajčka, kozy spásajú trávu, ktorá slúži ako potrava pre obrie korytnačky... Film ukazuje málo známe skutočnosti o súčasnom živote na Galapágoch, vrátane morského pytláctva, bezohľadného nakladania s odpadkami, dokumentuje konfrontácie úradov, ktoré sa pokúšajú obnoviť prírodné prostredie, s miestnymi obyvateľmi. Hľadá tiež možnosti pre harmonickejšie spolužitie ľudí s prírodou v tomto prírodnom raji.

Marián Geišberg: Poplačem si. Viac sa nedá...

Deň nezávislosti

Pamätáte na skvelú myšlienku v tom americkom filme pri globálnom ohrození Zeme mimozemšťanmi, tesne pred ich inváziou na Zem, v Deň nezávislosti, ale v poslednú minútu jej trvania, keď aj americký prezident sadá do lietadla a ide bojovať spolu s iným bývalým pilotom poprašovacieho lietadla, teraz ale alkoholikom, ktorý nakoniec zachráni sebažertvou planétu a nechá ako kamikadze buchnúť svoj stroj v útrobach už vírusom nakazeného elektronického systému útočníka..., skrátka pamätáte na ten moment, ako hlásia cez morzeovku všetkým národom sveta, aby sa spojili a spoločne útočili, lebo sa vie riešenie? Vidíme Rusov a Arabov, Číňanov a ostatné národy v spojení jedinej myšlienky, ťahať za jeden koniec povrazu. Vymyslené v Hollywoode na efekt a veľmi málo pravdepodobné, ale máte z toho spoločne zimomriavky.

Teraz bol podobný okamih na Deň Zeme. Aby si planéta aspoň symbolicky vydýchla, aby sa ukázalo, kam by sme mali všetci spoločne spieť v rozmyšľaní pri globálnom ohrození Zeme, len paradoxne človekom, nie mimozemšťanom... hoci tie dve kategórie začínajú byť jedna. Zhasla Eiffelovka, najvyšší mrakodrap Ameriky, Sydney, Akropola, ale aj košícký Dóm, čo ma naplňa radosťou, že sme v hanbe nezostali, a ukázali sme kusisko vlastenectva. Nie malého, okresného, lebo to by zhasol aj Prezidentský palác, ale globálneho. Celosvetového. V čase kupčenia s emisiami, kde ide iba o prachy a miesto, kde sa to svinstvo vypustí, si okresný vlastenec ani nevšimne tú myšlienku pokusu o deň nezávislosti. Hanbím sa, že som sa o ňom dozvedel až zo správ. Mám zimomriavky. Určite by som sa pridala a vypoľ by som aspoň chladničku. Takto musím priznať, že som na tom rovnako, ako všetci vlastenci, čo zateplujú z emisií, aby dali najavo, že im ide o úsporu energie. Hoci ide o peniaze. Ukradnuté sčasti tajne a celkom a sčasti verejne. Zhasnem aspoň svetlo a idem spať. Predtým ale ešte niečo tajne zobnem. Chladnička, našťastie, funguje. Vraj produkuje freóny, ale deň nezávislosti je u nás určite ďaleko. Či?

Marián Geišberg

Medzi hosťami májového Envirofilmu bude aj známy slovenský herec (Slovenské národné divadlo) a pesničkár **Marián Geišberg**. So synom Martinom zahrá a zaspieva – a iste aj niečo povie, na slávnostnom otvorení festivalu v pondelok 10. mája (10. hod.).

Marián Geišberg hovorí, že nechodí takmer na žiadne podujatia. Ak, tak pracovne, ako je tomu aj v prípade Envirofilmu..., ale na ten sa teší.

„Som asi človek uzavretý. Mnoho stretnutí v minulosti, myslím tým pred osemdesiatym deviatym rokom, bolo všeobecných a ideologických. Potom nám padla sloboda z neba a my sme si ju pomýlili s pohodlnosťou. Stretnutia sú o ťraní a táraní. Teším sa na váš festival, lebo sľubuje, že prídu ľudia iní ako je moja skúsenosť. Tvorí, myslia. Naozaj sa teším...“

Svoj vzťah k prírode vyjadruje napríklad tým, že podporuje občianske združenie Priatel Zeme, ale aj svojimi pesničkami. Čím ešte?

„Snažím sa publikovať postoje, ktoré kritizujú náš vzťah ku krajine, k životnému prostrediu. Poplačem si, keď to vidím v praxi. Devastovanie, dobyvačnosť, bezohľadné developerstvo, drancovanie lesov. Odpoveď štátu, teda nás, ľudí? Lahostajnosť, všeobecnosť, zrušenie ministerstva životného prostredia, aj tak spolitizovaného a neúčinného. Poplačem si. Viac sa nedá...“

V repertoári Geišbergovcov sú, okrem iných, pesničky Pereje divej rieky Líly a Krajinná. Na otázku, ku ktorej rieke by sa dala Líla prirorovať, Marián odpovedá:

„To je pesnička môjho staršieho syna Martina a asi ju na otvorení festivalu aj zahrá. Keď tam budete, spýtajte sa ho ako vznikla. To sú veci, na ktoré sa ťažko odpovedá, lebo ani text, ani hudba nevznikajú v človeku v jednej chvíli, ale sa hromadia dlhý čas. Je to výsledok pocitov a myslenia. A to je tiež priebežné... Aj Krajinná je jeho pieseň. Ja viem o nej iba to, že vznikla, keď bol pustovník na Kysuciach, v drevnici, kde žil bez elektriky a prostriedkov tri roky. Brnkal na gitaru a

díval sa. Čo cítil, sa ho spýtajte. Mne sa páči.“

S Martinom aj s mladším synom Marekom (herec Slovenského komorného divadla v Martine) si občas zahrajú v kuchyni. „Marek si hudobne rozumie skôr s bratom, ale keď nás núdza prikvačí a čas sa na dobré obráti, možno si zahráme všetci spolu. Kde bolo, tam bolo...“

Marián Geišberg sa narodil v Piešťanoch, vyrastal v Myjave, ako herec prešiel divadlami v Prešove, Martine, Trnave a pomaly už dvadsať rokov je v Slovenskom národnom divadle v Bratislave (pekne postupne z východu na západ Slovenska). Ako si spomína na Myjavu, Prešov alebo Martin?

„To sú mestá s pekným okolím a nemyslím tým ten vtip, že diera, ale s pekným okolím. Všade som bol tak päť rokov. Mladší syn je teraz Martinčan a tiež si pochvaľuje Hole a lyžovačku a vychádzky so svojim synom do lesa. A Myjava? Bivakujem v Novej Bošáci, čo je ten istý kraj. Detstva sa nezbavíš...“

Napriek tomu, že pôsobil a pôsobí v mestách, domov má „na dedine“, vo Vlčkovciach. Kedy objavil Vlčkovce a zaumienil si tam žiť...?

„Utekal som tam pred bolšánmi. Ale pred bolšánmi sa nedá ujsť. Vlčkovce som kúpil na inzerát, myslel som si, že budem mať koňa a pokoj od všetkých. Dopadlo to naopak. Koňa som predal a pokoj je vec behu na dlhšie trate.“

Ako hovorí, život v meste je jednoduchší aj pohodlnejší. „Ale čo je zlé, dievky z dedín chcú zúfalo žiť v meste a smrdí im hnoj. Naopak, dievky z mesta sa hradú do hôr a rúbu drevo. Všetko je naopak, šaman má bavorák...“

Miestečko, kde sa cíti obzvlášť dobre, má vo Vlčkovciach na poschodí. „Mám tam posteľ, počítač a gitaru. O poschodí nižšie ženu. Mamu v Podolí. Syna v Juri. Ďalšieho v Martine. Pokoj na Bošáci. Spomienky... v... Všade dobre, všade najlepšie.“

Anna Gudžová
Foto: archív MD Žilina

Súťažný film Envirofilmu 2010

Zrub Kanada (Slovensko), réžia, kamera: Martina Nagyová

Krátky film o vzniku a živote v zrubu v okolí hôr Malej Fatry.

Ako Steve Lichtag našiel „svoju“ Lamarelu...

Úspešný český filmár, dokumentarista Steve Lichtag, predstavil na Envirofilme už viac výnimočných dokumentov. Prvým bol dokument o žralokovi, zabíjajúci, *Carcharias – Veľký biely*. Nasledoval *Tanec modrých anjelov*, film o nezmyselnom a brutálnom zabíjaní veľrýb japonskými lovcami, ktorý mal na Envirofilme 2004 celosvetovú premiéru. V roku 2008 Steve Lichtag, opäť na Envirofilme, premiérovú uviedol film *Zajatci bieleho boha*. Šesťkrát bol členom medzinárodnej filmovej poroty Envirofilmu. A tento rok prichádza na festival s ďalšou celosvetovou premiérou. Vo filme *Poslední lovci* (Last Hunters) zaviedie divákov do dediny Lamarela, ležiacej na skalnatom pobreží neďaleko ostrova Lembata (Lomblen), ďaleko na východe Malých Sund v súostroví Alor (Indonézia). Je to posledné miesto na svete, kde sa veľryby lovia pomocou malých drevených člnov a bambusových harpún.

Nájsť jednu dedinu v Indonézii nie je práve jednoduché. Ako ste sa dozvedeli o Lamarele, prečo ste si ju vybrali?

„Kedysi mi o lovcoch vorvaňov rozprával cestovateľ Ruda Švaříček a mňa tá téma veľmi zaujala. Vtedy sme ale nevedeli, kde sa táto dedina nachádza. V Indonézii je

viac ako 17 tisíc ostrovov, nie je ľahké nájsť tam jednu dedinku. Po dvojročnom hľadaní sa nám ju podarilo objaviť,“ hovorí Steve.

Poslední lovci nie je váš prvý film o veľrybách. Nakrúcate filmy o tom, ako tieto famózne cicavce žijú. Teraz ste urobili film o tom, ako ich zabíjajú... Aké ste mali pocity pri nakrúcaní?

„Robiť film o živote veľrýb znamená snažiť sa k veľrybám dostať a dlho sa usilovať o to, aby nás prijali. Keď nakrúcam film, snažím sa nepodliehať emóciám. Nech už sa okolo mňa deje čo chce, musím zachytiť danú

Steve Lichtag, úspešný český filmár a dokumentarista

atmosféru prostredia, v ktorom práve som.“

Je tradičný lov humánnejší ako hromadné zabíjanie veľrýb? Domorodí lovci ich zrejme lovia len pre svoju potrebu. Čo si o tom myslíte?

„V Lamarele, tejto celkom unikátnej veľrybárskej ko-

munita som strávil veľa času. Po skúsenostiach s domorodými lovcami sa prikláňam k vášmu názoru, tradičný lov je humánnejší. Napokon, o tom všetkom je náš nový film *Poslední lovci*, ktorý by si nikto nemal nechať ujsť.“

Anna Gudžová

Súťažný film Envirofilmu 2010

Poslední lovci (Česká republika), réžia: Steve Lichtag, kamera: M. Cibulka, D. Černický, J. Soukal, J. Tutoky, M. Kordová, S. Dlouhý, S. Lichtag

Návšteva vzdialeného sveta, plná otázok a zamyslenia, je pohľadom na drsný život v indonézskej dedine Lamarela, kde domorodí lovci, ako jedni z posledných na tejto planéte, lovia veľryby rovnako ako pred sto rokmi, na drevených člnoch, pomocou bambusových harpún.

Vek hlupákov apeluje na zodpovednosť sveta

Problematika životného prostredia sa v priebehu relatívne veľmi krátkeho obdobia vyhupla na popredné miesta agendy politických strán, medzi najdiskutovanejšie témy našej doby. Aj keď osvety nie je nikdy

Režisérka Fanny Armstrongová

dost, predovšetkým v rozvinutých krajinách už o globálnom otepľovaní vedia aj malé deti. V krajinách rozvojového sveta, kde si obyvatelia stále viac začínajú uvedomovať svoje právo na život v zdravom a čistom prostredí, politici popri investiciách do priemyslu skloňujú aj potrebu ochrany životného prostredia pre nás a pre budúce generácie.

Tvorcovia filmov, akým je aj jeden z najočakávanejších dokumentárnych filmov súčasnosti *Vek hlupákov* (*The Age of Stupid, Veľký Británia*, 2009), si uvedomujú, že zmeny, o ktorých hovoria poprední politici, vedci či dokonca celebrity, sa nedajú uskutočniť len zhora, ale musia prísť od samotných ľudí vo forme či už zmeny životného štýlu alebo donútenia politikov, ktorí ich zastupujú, k prijatiu adekvátnych opatrení. *Vek hlupákov* síce môže vytvárať predstavu hollywoodského trháku, ale tvorcovia filmu sa nesnažia len preniesť divákov na moment do nejakého imaginárneho sveta, ktorý po skončení filmu takpovediac zostane na jeho nosičoch, ale vzbudí v ňom pútavým spôsobom pocit, že to, o čom hovoria, je nevyhnutné, a vyburcovať ho k činom.

Režisérka Franny Armstrongová: „Rozdelila som film do šiestich hlavných tém, ako napríklad konzumný spôsob života, vojna, zmena klímy či alternatívy. Tím výskumníkov potom skúmal všetky možné scenáre. Film má dve posolstvá: upozorňuje na vysoký stupeň politickej manipulácie, ktorá zabraňuje skutočnej akcii voči zmenám klímy a na nekalé praktiky odohrávajúce sa za scénou v hlavnej nadnárodnej ropnej spoločnosti.“

Tak, ako v prípade iných ekologických dokumentárnych filmov podobného charakteru (*Neprijemná pravda* (*An Inconvenient Truth*, USA, 2007), *Jedenásta hodina* (*The 11th Hour*, USA, 2008), *Domov* (*HOME*, Francúzsko, 2009) internetová stránka www.ageofstupid.net, ktorá reprezentuje film, nemá za úlohu len porozprávať o jeho tvorcach, ale je akýmsi interaktívnym portálom, ktorý motivuje návštevníkov k tomu, aby sa naň vracali a aktívne sa podieľali na zmene – osobnej i globálnej. Stránka spolu s inými podujatiami je súčasťou veľmi dobre premyslenej marketingovej stratégie, ktorá umožňuje filmu stať sa prostriedkom osvety a pôvodcom zmeny.

Práve výrok *Nie sme hlúpi* je sloganom kampane k filmovému trháku, ktorý sa stal najpredávanejším filmom vo Veľkej Británii, v ktorej predstihol aj také filmy ako napr. *Milionár z chatrče*. Film bol už okrem Veľkej Británie odpremietaný v parlamentoch EÚ, Veľkej Británie, Walesu, Švédska a Holandska – podobne ako v OSN, Svetovej banke, americkej EPA a v Európskej komisii.

Vek hlupákov, ako o tom formou článkov a videí informuje stránka www.ageofstupid.net, mal svoju premiéru 21. septembra 2009 tesne pred začiatkom rokovania Generálneho zhromaždenia Spojených národov. Ambície organizačného tímu boli nemalé – usku-

Z nakrúcania pristávania lietadiel na bombajskom letisku pri najväčšom bombajskom slame

točniť najväčšie a najzelenšie živé filmové podujatie všetkých čias, na ktoré po zelenom koberci prikráčalo množstvo známych hviezd, aby si pod ekologickým

Nesúťažný film Envirofilmu 2010

Vek hlupákov je hybridom drámy, dokumentu a animovaného filmu producenta oskarového filmu *One Day in September* Johna Battseka a režisérky Franny Armstrongovej odohrávajúci sa v roku 2055 po globálnom jadrovom konflikte, vyvolanom zmenou klímy. Ocitáme sa v archíve ľudstva v Antarktíde. Zachmúrený archivár si prezerá archívne zábery zo začiatku 21. storočia, aby nám ukázal začiatok konca; čas, kedy bolo ešte možné odvrátiť nezadržateľnú katastrofu, a kladie si zásadnú otázku: Prečo sme nezastavili klimatickú zmenu, kým sme mali šancu? Spája inscenovanú líniu archivára z budúcnosti, ktorý si prezerá záznamy z médií, z doby pred veľkou klimatickou katastrofou z roku 2055, so skutočnými príbehmi ľudí z rôznych kútov sveta dotknutými globálnymi zmenami klímy.

Okrem anglického herca Pete Postlethwaita (*V mene otca*, nominovaný na Oscara) vo filme účinkujú skutoční ľudia: 82-ročný francúzsky horský vodca Fernand Pareau, zakladateľ nízkonákladovej leteckej spoločnosti v Indii Jeh Wadia, americký paleontológ pracujúci pre ropnú spoločnosť Shell Alvin DuVernay, ktorý zachránil 100 ľudí počas hurikánu Katrina, nigérijská študentka medicíny Layefa Malin, žijúca v oblasti delty rieky Niger, bohatej

na ropu, kde najviac prosperuje spoločnosť Shell, Jamila a Adnan Bayyoud, dve deti – irackí utečenci, hľadajúci svojho brata a projektant veterných zariadení vo Veľkej Británii Piers Guy.

Film tak zachytáva niekoľko reálnych ľudských osudov. Zmeny klímy a miznajúce sa zásoby fosílnych zdrojov tvrdo dopadajú najmä na životy obyvateľov chudobných krajín. Fiasko kodaňského samitu v decembri minulého roka, na ktorom sa mali zástupcovia krajín zaviazť k plneniu konkrétnych opatrení na ochranu klímy, by nemalo bežných ľudí ani progresívnych politikov príliš špecifikovať, ale naopak, vyburcovať k novej aktivite. Práve to je hlavným posolstvom Veku hlupákov. Burcuje na pozadí fikcie o budúcnosti, ktorá hrozí civilizácii v prípade, že nezmení doterajší spôsob fungovania. Tej istej civilizácii, ktorej prítomnosť až hrozivo verne zachytáva na osudoch hlavných protagonistov. Film sa nakrúcal tri roky v siedmich krajinách: v USA, Anglicku, Indii, Nigérii, Iraku, Jordáne a vo Francúzsku. Rozpočet filmu predstavoval 450-tisíc libier, ktoré boli získané pomocou crowdfundingu, t. j. predávaním podielov jednotlivcom a skupinám, čím sa stal film úplne nezávislý

Film bol nominovaný na Oscara.

stanom, satelitne prepojeným so 700 kinami vo viac než päťdesiatich krajinách, vrátane Slovenska, vychutnalo túto jedinečnú udalosť. Podobná akcia sa im podarila realizovať aj v Londýne, v marci 2009, kde za účasti popredných britských politikov odštartovali aj akčnú kampaň Not Stupid www.notstupid.org, ktorej cieľom je premeniť 250 miliónov divákov filmu na *aktívnych občanov* a to všetko za cenu len 1 % emisií, ktoré normálne vyprodukuje klasická hollywoodská premiéra. Internet sa stáva

Fanny Armstrongová hovorí s irackými vdovami žijúcimi na ulici v Jordánsku

naozaj najdôležitejším prostriedkom pre komunikáciu, umožňuje poslať informácie skutočne do celého sveta, osloví tak ľudí z najrôznejších prostredí, spojí ich sily a vytvorí tak masu občanov na globálnejšej úrovni než kedykoľvek predtým. Pomocou internetovej interaktivity, sériou stránok, ktoré návštevníkovi pútavým spôsobom poskytujú množstvo informácií, od posledných správ o svetovom diani v environmentálnej sfére, po rady, čo môže on sám

urobiť pre dosiahnutie daného cieľa, sa zo stránky o filme stáva portál kampane za dosiahnutie nadnárodných cieľov. Pomocou globálnych sociálnych sietí, ako napríklad Facebook alebo Twitter, sa diváci filmu, z ktorých sa postupne stávajú aktívni občania, môžu opakovane zapájať do diania a vytvoriť tak masu informovaných a motivovaných ľudí, ktorí spoločne bojujú za jeden cieľ. Internet im pomáha k spoločnej identite a umožňuje v skoro reálnom čase zdieľať ich skúsenosti či nadšenie.

Zdroj: Priateľia Zeme-CEPA a internet

Pripravil Juraj Kostúrik

Svet 40 rokov po prvom Dni Zeme

Svet je 40 rokov po prvom Dni Zeme vo väčšom ohrození ako kedykoľvek predtým. Zmeny klímy v súčasnosti predstavujú v našich časoch veľkú výzvu, zároveň sú aj veľkou príležitosťou na vybudovanie zdravého, prosperujúceho hospodárstva, založeného na čistej energii pre súčasnosť i budúcnosť. Svetový deň Zeme, pripadajúci na 22. apríla, sa v roku 2010 môže stať významným medzníkom a prispieť k tomu, aby sa zvýšila pozornosť verejnosti k problematike zmien klímy, využívaniu energií, obnoviteľných zdrojov energií a vytváraní ekologických pracovných miest. Svetový deň Zeme je možnosťou pre jednotlivcov, podnikateľské subjekty a vlády, aby sa spojili a vytvorili globálne zelenú ekonomiku. Očakáva sa, že do podujatí pri príležitosti 22. apríla sa v asi 190 krajinách zapoja milióny ľudí. Na Slovensku sa zvyčajne k akciám popri Ministerstve životného prostredia SR pripájajú najmä ochrannárske organizácie.

Svetový deň Zeme vyhlásil v roku 1970 ešte ako Deň Zeme americký senátor Gaylord Anton Nelson (4. jún 1916 – 3. júl 2005). Povzbudzoval študentov, aby vypracovali projekty zamerané na ochranu životného prostredia a upozorňovali na potrebu jeho ochrany v prostredí, v ktorom sa pohybovali. Študenti Stanfordskej univerzity v Kalifornii (USA) prvý raz zorganizovali Deň Zeme v roku 1970 formou protestného happeningu, koordinátorom podujatia bol Denis Hayes. Podľa jedného zo zdrojov sa na ňom zúčastnilo 20 miliónov ľudí. Najmä ľudia citlivo reagujúci na zhoršujúcu sa situáciu a na zmeny životného prostredia poukazovali na fakt, že planétu Zem čoraz viac ohrozuje činnosť človeka. Aktivisti aj ekológovia preto od roku 1970 spustili kampane a výzvy na spoločné úsilie – na záchranu planéty. Adresátom výziev sa stala aj široká verejnosť, aby neostávala ľahostajnou k stavu, v akom je a do akého sa postupne dostáva Zem.

V súčasnosti patrí Svetový deň Zeme medzi najuznávanejšie a najpopulárnejšie podujatia na záchranu Zeme. Organizácia Spojených národov pre

vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) uverejnila 30. marca 2005 správu o stave ekosystémov na Zemi. Táto hodnotiacia správa je súhrnom neraz neblahých aktivít človeka s ich nepriaznivými vplyvmi na planétu. Ľudská činnosť totiž za uplynulé desaťročia významnou mierou modifikovala ekosystémy. Človek čoraz viac stupňuje nároky na potraviny, sladkú vodu, drevo, nerastné bohatstvá a energetické zdroje. To, čo človek rastúcim tempom vykonáva, má nezvratné dosahy na ekosystémy a v konečnom dôsledku človek ohrozuje seba samého.

Podujatia pri príležitosti Svetového dňa Zeme na úrovni celého sveta pripravuje a organizuje mimovládna organizácia Earth Day Network (EDN). Založili ju organizátori prvého Dňa Zeme v roku 1970. EDN sa považuje za hnacu silu podujatí na záchranu Zeme a na to, aby sa v človeku pohlavo svedomie.

Zdroj: TASR (Bratislava/Washington 20. apríla)

Viac informácií nájdete na: www.earthday.net, www.nelsonearthday.net, www.wilderness.org, www.enviro.gov.sk, www.sosplanetazem.sk, www.enviroportal.sk

Súťažný film Envirofilmu 2010

Polárny kruh: Osudové znamenie zo severu (Japonsko), réžia: Atsushi Nishida, Takeshi Shibasaki, kamera: Masaki Watanabe, Daisuke Soma

V dôsledku globálneho otepľovania sa Arktída drasticky mení. Plocha ľadu v Severnom ľadovom oceáne je najmenšia od začiatkov meraní. Ľadovým medveďom hrozí vyhynutie. Stav Arktídy je osudovým znamením pre našu vlastnú budúcnosť. Dokument ukazuje časť vedeckého výskumu, ktorý sa tu realizuje, a popisuje veľké zmeny, ku ktorým v súčasnosti dochádza ďaleko na severe.

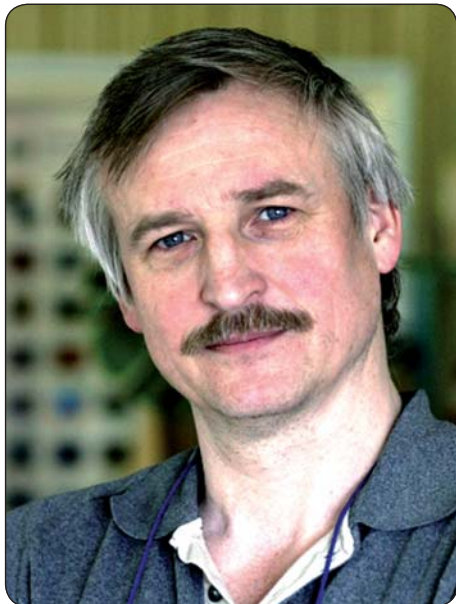

OVCE.sk o úskaliach internetu veselo aj vážne

Bez kožušeka, Zatajovaný kamarát, Biele ovce, Netancuj s vlkami sú štyri krátke animované rozprávky, ktoré majú spoločného menovateľa, internetový portál OVCE.sk, ale aj tému – pedofília, rasizmus... Tieto štyri filmy budú, ako jeden celok, seriál, súťažiť na Envirofilme 2010. Posudzovať ich bude nielen medzinárodná filmová porota, ale aj detská porota. Napokon, veď seriál je určený predovšetkým deťom a najmä tým, ktoré si už osvojili technologické vymoženosti dnešnej doby, internet, mobily. Niekoľko zaujímavostí o portáli OVCE.sk a

pre deti z krajín, v ktorých sa rozprávky vysielajú. Začali sme slovenskou verziou portálu. Dnes sa pridáva maďarská, rómska, anglická, nemecká. Stránky obsahujú aj hry, pexeso, puzzle, omaľovánky, komiksy, plagáty, šetriče obrazoviek, tapety, obrázky do mobilov, dá sa stiahnuť aj zvuk do telefónu a ďalší zaujímavý obsah pre deti, ale aj dospelých. Dokončujeme projekt pre rakúske a slovinské deti. Snívame o tom, že raz táto slovenská stránka bude naj-

Režisér Jaroslav Baran

konkrétne aj o spomínaných animovaných filmoch sme sa dozvedeli od ich režiséra Jaroslava Barana a autora námetu a scenára Miroslava Drobňého.

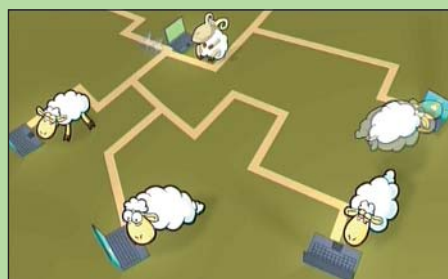
Mohli by ste sa nám predstaviť? Kto ste, odkiaľ pochádzate...

Jaroslav Baran: To keby som vedel... život by bol oveľa jednoduchší. Pamätám si, že pred 34 rokmi som začal pracovať v štúdiu animovaných filmov na Kolibe a postupne som sa profiloval na tvorbu pre deti, ktorej som zostal verný dodnes. Nejde o princíp zjednodušovania môjho uhlu pohľadu na umenie, ale uvedomujem si podstatu poslania tohto umeleckého tvaru. Celý svoj život som strávil v Bratislave. Tu som študoval aj pracujem. V roku 1992 som sa pokúšal udržať animačné tímy

Súťažný film Envirofilmu 2010

OVCE.sk Biele ovce (Slovensko), réžia: Jaroslav Baran, kamera: Drahoslav Demín

Valach čítal na internete, že len biele ovce sú dobré, a preto začal zle zaobchádzať s ovcami inej farby. Keď to múdry pastier uvidel, poučil ho, že všetky ovce sú rovnako dobré, bez ohľadu na farbu a nabádal ho byť kritickejší k obsahu toho, čo číta.

na Kolibe v štúdiu animovaných filmov. Bohužiaľ, boli sme vyhnaní na ulicu a od toho momentu sa prebýjame marazmom trhového mechanizmu, ktorý nemá prioritu vo vzdelávaní a v tvorbe pre deti.

Vašou prioritou sú animované filmy?

Jaroslav Baran: Konkrétne animovaný film pre deti je mojou prioritou a dalo by sa povedať, že skôr presvedčením. Málokto si uvedomuje tú spontánnu silu, ktorú v sebe ukrýva animovaný film pre deti od troch do sedem rokov. Každý príbeh zobrazujúci boj dobra so zlom, lásku, priateľstvo, porozumenie, ekológiu..., vytvára v podvedomí dieťaťa momenty, ktoré by sme len veľmi komplikovane vsúvali klasickými metódami, poučovaním.

Povedzte nám niečo o webovom portáli OVCE.sk.

Miroslav Drobňý: Cieľom portálu je vytvoriť internetovú stránku plnú poučení a zábavy

navštevovanejším portálom detí v celej Európe. Držte nám palce!

Čo vás podnietilo nakrútiť filmy s takou citlivou tematikou ako pedofília, rasizmus...?

Miroslav Drobňý: Na začiatku bola iniciatíva Nataše Slavíkovej z ministerstva kultúry, ktorá už dlhé roky bojovala za vzkriesenie slovenskej tvorby

Súťažný film Envirofilmu 2010

OVCE.sk Bez kožušeka (Slovensko), réžia: Jaroslav Baran, kamera: Drahoslav Demín

Scenár sa zaoberá netradičnými, modernými a citlivými témami ako pedofília (pedofil – vlk láka na stretnutie deti – ovečky), rasistické prejavy na internete, fotenie sa dievčat hore bez a následné zverejňovanie fotografií na internete, navádzanie mládeže na nevhodné fotografie a videá na diskotéke. Mladá ovca sa zalúbila do mladého barana a poslala mu mailom svoju fotografiu hore bez. Nieкто ju našiel a poslal jej priateľom. Niektorí boli šokovaní a niektorí sa jej začali posmievajúť. Bola z toho vo veľkých rozpakoch...

pre deti a mládež. Dala nás dokopy s Jarom Baranom, výtvarníkom a režisérom série, a predstavila nám svoje ciele v oblasti mediálnej výchovy. Bez jej entuziazmu by asi celý seriál ani nevznikol. V tom čase sme v projekte *Zodpovedne.sk* pripravovali nové plány, ako a čím oslovíme najmenších užívateľov internetu. Vysvetlili sme pracovníkom Ministerstva vnútra SR, nášho najväčšieho partnera v projekte, že animované rozprávky sú príležitosťou vytvoriť niečo nové, zaujímavé a prelomové. Súhlasili a podporili nás, aj keď to bol riskantné. Klasická animovaná tvorba bola na Slovensku už desaťročie mŕtva. Témy ako pedofília na internete alebo zverejňovanie erotických fotografií na webe neboli v takejto podobe ešte prekreslené do rozprávok, a tak nájsť formu, ako o týchto ohrozeniach zo strany nových technológií povedať detskému divákovi vo veku 5 až 12 rokov, bola otázka číslo jedna. Čo sa týka názvu OVCE.sk, všetci sme tak trochu ovcami.

Súťažný film Envirofilmu 2010**OVCE.sk Zatajovaný kamarát (Slovensko)**, réžia: Jaroslav Baran, kamera: Drahoslav Demín

Varovanie pred pedofiliou. Starý vlk sa skamarátil cez internet s mladou ovcou, kúpil jej darčeky a požiadal ju, aby nikomu nepovedala o ich priateľstve. Keď zorganizoval stretnutie s ňou v lese, malú ovcu zachránil odvážny poľovník.

Dennodenne sa musíme učiť, ako sa ovládajú nové mobily, programy a zároveň si dávať pozor na nebezpečenstvá, ktoré nám tieto nové technológie prinášajú. Vlčkov, ktorí len čakajú na naše chyby, je pri každom košári neúrekom. Tá bodka sk už len pripomína, že príbehy sa týkajú najmä sveta internetu.

Prečo ste si do „hlavných úloh“ vybrali zvieratá?

Jaroslav Baran: Predstavte si, že na mieste pedofila bude stáť reálna postava. Nechceme deti strašiť, ale upozorňovať na možné nebezpečenstvá. Kreslené postavy dokážu vyhranenejšie poukazovať na niektoré momenty a zároveň deti nestresovať.

Ako sa vám spolupracovalo s kameramanom Drahoslavom Demínom?

Jaroslav Baran: Dnes nie je kamera ako kamera.

Súťažný film Envirofilmu 2010**OVCE.sk Netancuj s vlkom (Slovensko)**, réžia: Jaroslav Baran, kamera: Drahoslav Demín

Na diskotéke boli ovce a zlý vlk ich odfotografoval hore bez, ako sa bozkávajú atď., a poslal fotografie svojim priateľom, ktorí sa na nich doma zabávali. Avšak prišiel odvážny poľovník a s pastierom vyhnali zlého vlka.

Anna Gudžová

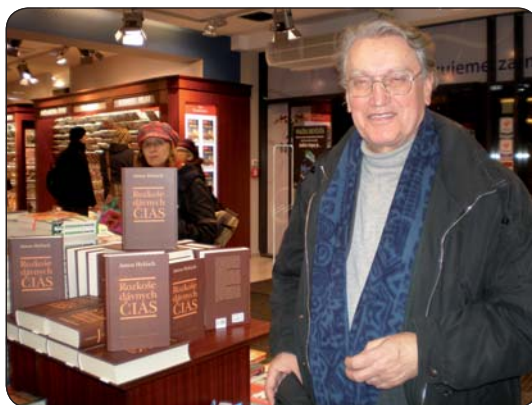
Anton Hykisch a jeho Rozkoše dávnych čias

„Nikto si nemôže zvoliť čas kedy sa narodil, ani do ktorej krajiny, ani akým rodičom. Každý človek je tajomstvom sám pre seba. Úlohou literatúry, a umenia vôbec, je pomôcť človeku, aby sa sám spoznal, aby preskúmal, čo v ňom je, čo by mal robiť, ako žiť,“ hovorí na margo svojho nového románu *Rozkoše dávnych čias* spisovateľ Anton Hykisch. „Dozrievam vo mne desiatky rokov. Za „socičku“ som si nemohol dovoliť kriticky zobrazovať nedávne časy. A tak kreslím doby nedávno minulé až teraz. Niektoré kapitoly som písal dávnejšie, iné sú čerstvejšie. Román je príbehom mladého spisovateľa a novinára a spätne aj jeho rodičov. Je to mozaika života. Niektoré kapitoly sa odohrávajú až pred vojnou, iné nedávno. Vychádza z toho celkom vzrušujúci film života. Pri čítaní tejto knihy by sme si mali uvedomiť, aký veľký vplyv majú prevratné politické udalosti na osudy jednotlivcov, ako veľmi zasahujú do života. Človek vždy musí byť pripravený na všetko.“

Román je z veľkej časti autobiografický. Hovorí sa, že kto píše autobiografiu, niečo zatajuje. Je tomu tak aj v tomto prípade?

„Je to román, literárny tvar. Má svoj začiatok aj koniec, má svoje zápletky. Samozrejme, pomohli mi vlastné zážitky. Prekvapilo ma, čo som sa dozvedel o svojich dávnejšie mŕtvych rodičoch, o priateľoch, spolupracovníkoch. Ale udalosti tohto románu som mal „pod kontrolou“. Román nie je spoveď. Spovedajúceho kňaza tiež viaže spovedné tajom-

stvo. Každý človek, aj autor knihy si uchováva tajomnú trinástu komnatu, kam nikoho nepustí. Platí to aj o mne. Čo som chcel napísať a nenapísal som? Keď sa človek vydá na plavbu v mori spomienok, zistí, že spomienok je strašne veľa, vynárajú sa ďalšie tváre, slová, gestá. Teraz ma mrzí, že som všetko z knihy vynechal, nenapísal. Jednoducho kvôli počtu strán. Aj tak mi posmešne vravia, že môj

Anton Hykisch na prezentácii svojej novej knihy v Panta Rhei v Bratislave

nový román je hrubánsky ako Marxov Kapitál.“

Viaceré postavy v knihe majú svoje pravé mená (politici, niektorí spisovatelia), iné sú autorsky pomenované, pod inými menami. Mnohí čitatelia sa už pokúšali dešifrovať niektoré postavy knihy. Podľa autora je to celkom napínavé pátranie.

Názov knihy *Rozkoše dávnych čias* evokuje niečo „štekľivé“, vzrušujúce. Anton Hykisch však pre-

zrádza, že tento názov je ironický.

„Tie dávne i nedávne časy mali svoje čaro, boli dobrodružné až adrenalínové. Adrenalínový zážitok je tiež svojho druhu rozkoš. Rozkoše mojej generácie sa dosť odlišujú od rozkoší dnešných čias. Môj dobrý kamarát Milan Stano, maliar karikaturista a vydavateľ humoristického časopisu Kocúrkovo, nazval rozkošou prečítanie tejto knihy...“

Anton Hykisch je rodený Banskštiavničan (1932). Svet ho začal lákať už ako mladého gymnazistu, keď sa pokúsil o útek do západného Nemecka, za čo bol aj vo väzení. Jeho autobiografický román *Námestie v Mähringu* (vydaný v roku 1956 a potom v 1999), hovorí o túžbe mladých ľudí poznávať svet. Vydal takmer tridsať kníh, z nich najúspešnejšie boli historické romány *Čas majstrov* (1977, 2003) a *Milujte kráľovnú* (1984, 1988, 1998). V decembri 1992 bol menovaný prvým slovenským veľvyslancom v Kanade. Rád cestuje, má rád históriu, heraldiku, knihy. Festivalu Envirofilm sa ako hosť zúčastnil už niekoľkokrát, na besedách o životnom prostredí a zážitkoch z cestovania po svete, prezentoval aj svoje knihy *Nebojme sa sveta!* a *Spomeň si na cára*. Tento rok to budú *Rozkoše dávnych čias*.

O rozkošiach dávnych čias sa s Antonom Hykischom môžete porozprávať osobne počas festivalu Envirofilm 2010 – na besede, ktorá sa uskutoční vo štvrtok 13. mája v Stredoslovenskom múzeu (Thurzov dom) v Banskej Bystrici (15.30 hod.).

Anna Gudžová

Neseparujte sa! – Separujte s nami

Každý deň sa z nášho sveta vytráca niekoľko pekných zákutí • niekoľko medziludských vzťahov a množstvo kvapiek čistej vody • a pritom, stačí tak málo: nebyť ľahostajný! • Neseparujte sa! Separujte s nami

Pozoruhodné výsledky

V zberovej oblasti liptovskomikulášskych Verejnoprospešných služieb bol zaznamenaný približne 30-percentný medziročný nárast separovaného zberu. „Celý objem vytriedeného odpadu, napríklad plasty, tetrapakové obaly, papier či kartóny sú ďalej spracovávané a zhodnocované,“ uviedol riaditeľ VPS Dušan Grešo. OZ TATRY získalo prostriedky na nákup kontajnerov prostredníctvom projektu Neseparujte sa! Separujte s nami II, spolufinancovaného Finančným mechanizmom Európskeho hospodárskeho spoločenstva, Nórskym finančným mechanizmom a štátnym rozpočtom SR. (Zdroj: TASR)

Exkurzie a interaktívne programy

Projekt OZ Tatry Neseparujte sa! Separujte s nami za obdobie od mája 2008 do marca 2009 zaznamenal pozoruhodné výsledky. Spomenieme aspoň niektoré z nich.

Napríklad pre výchovno-vzdelávacie zariadenia sa realizovali exkurzie do triediaceho strediska Verejnoprospešných služieb Liptovský Mikuláš (79 akcií, 1 705 účastníkov), prednášky a interaktívne programy (128 akcií, 3 542 účastníkov), brigády (4 akcie, 272 brigádnikov), ale aj akcia Hore Váhom – dolu Váhom s 2 502 účastníkmi. Spolu to bolo 213 akcií a 8 021 účastníkov.

V rámci projektu sa vo výchovno-vzdelávacích zariadeniach v zberovej oblasti Verejnoprospešných služieb Liptovský Mikuláš zaviedol separovaný zber odpadu. Celkom 36 subjektov prijalo 496 ks 40-litrových interiérových nádob určených k zberu papiera (228 ks), plastov, kovov, viacvrstvových kombinovaných obalov, tzv. tetrapakov (228 ks), batérií a akumulátorov (40 ks). Dva ročníky motivačných súťaží pre školy sa niesli pod názvami Tetrapaková liga (zber viacvrstvových

kombinovaných obalov) a Všetko, čo sa blyští (zber obalov z obsahom hliníka).

TV spoty a ďalšie motivačné materiály

K projektu vyšli aj zaujímavé propagačné, motivačné materiály. Medzi nimi napríklad motivačný plagát Separujte s Hugom vydaný z prostriedkov Nadácie pre deti Slovenska (Fond Hodina deťom), Zbierka úloh z matematiky na tému odpad a jeho recyklácia, Veršovačky OZ TATRY, ako aj pracovné listy k téme odpadu či desať druhov informačných letákov, ktoré sa distribuovali do domácností v zberovej oblasti Verejnoprospešných služieb Liptovský Mikuláš. Pre TV Liptov sa vyrobilo 20 propagačných spotov k triedenému zberu odpadu (<http://www.youtube.com/oztatty>). Bulletin pre aktivistov Krajina pre ľudí – ľudia pre krajinu, s podtitulom „bulletin pre ľudí, ktorí sa rozhodli zmeniť tvár Slovenska“, vyšiel v náklade tisíc kusov.

Prostriedky z grantového programu TESCO pre zdravšie mestá, OZ Tatry v rámci projektu Separujte s nami využilo na vydanie informačného materiálu (náklad 10 tisíc ks) s anketou pre firmy, živnostníkov a občanov. Za ďalšie prostriedky (2 820 €) zakúpilo 47 ks 120-litrových nádob na plasty, kovové obaly a tetrapaky, 46 ks 120-litrových nádob na papier a 75 ks 10-litrových interiérových nádob na plasty, papier a sklo pre modelové zavedenie triedeného zberu odpadu v niektorých podnikateľských subjektoch a verejných inštitúciách.

Dobrovoľnícky vklad spojený s realizáciou aktivít bol vyčíslený na 1 702 hodín (bez pracovného času aktivistov pracujúcich na základe rôznych zmlúv a pracovného času pracovníkov na absolventskej praxi v OZ TATRY). Terénni pracovníci, ktorí monitorujú nelegálne skládky odpadu, viani v apríli absolvovali odborný seminár. OZ Tatry vypracovalo tiež Analýzu riešenia problematiky nelegálnych skládok odpadu obvodnými

úradmi životného prostredia v rokoch 2004 – 2008.

Výsledky súťaže a kampaní

Do dvoch ročníkov súťaže Neseparujte sa! Separujte s nami sa prihlásilo 131 skupín, z nich 51 zaslalo záverečnú správu o realizovaných aktivitách. Dobrovoľnícky vklad realizovaných aktivít bol vyčíslený na 42 238 hodín. Školy s najkreatívnejšími aktivitami dostali knižné dary v súhrnnej hodnote cca 1 600 €. K súťaži boli vydané 2 typy propagačných letákov v súhrnnom náklade 10 tisíc ks a diplomy pre zapojené skupiny.

Grantový program Neseparujte sa! Separujte s nami finančne podporil Trust for Civil Society in Central&Eastern Europe a Nadácia pre deti Slovenska z Fondu Hodina deťom.

Dvadsaťdvoch seminárov Krajina pre ľudí – ľudia pre krajinu a iných informačných podujatí sa zúčastnilo 553 účastníkov, predovšetkým pedagógov zo škôl.

Od začiatku realizácie projektu vzrástlo množstvo vyzbieraných hlavných sledovaných komodít v zberovej oblasti Verejnoprospešných služieb Liptovský Mikuláš z 1 092,10 t v roku 2007 na 1 417,18 t v roku 2009, čo predstavuje rast zberu o 29,76 %.

Od roku 2005, od ktorého OZ TATRY realizuje kampani Neseparujte sa! Separujte s nami, vzrástlo množstvo vyseparovaných hlavných komodít v zberovej oblasti Verejnoprospešných služieb Liptovský Mikuláš o 62,46 %, pričom zber papiera vzrástol o 28,79 %, skla o 68,52 %, plastov o 92,30 %, kovových obalov o 239,01 % viacvrstvových kombinovaných obalov, tzv. tetrapakov, o 200,90 %. V objeme to predstavuje rast množstva vyzbieraných komodít z 872,30 t v roku 2005 na 1 417,19 t v roku 2009.

Mgr. Rudolf Pado
predseda a projektový manažér OZ TATRY
Ilustračné foto: TV spoty OZ TATRY

Novohradský geopark v Európskej a Globálnej sieti geoparkov

Do Siete európskych geoparkov (European Geoparks Network – EGN) a Globálnej siete geoparkov (Global Geopark Networks – GGN) pod patronátom UNESCO pribudol prvý medzinárodný (cezhraničný) geopark Novohrad-Nógrád. Stalo sa tak 27. marca 2010 vo francúzskom Luberone, kde Riadiaci výbor Siete európskych geoparkov prijal za svojho 36. člena jeden z prvých cezhraničných geoparkov na svete. Významným medzníkom sa stal fakt, že ide o spoločný slovensko-maďarský projekt realizovaný na princípoch cezhraničnej spolupráce. Zároveň sa tieto národné územia stali prvými geoparkami zaradenými do siete na obidvoch cezhraničných stranách. Tento akt bol završením dlhodobých snáh trvajúcich od deväťdesiatych rokov, kedy sa zrodila myšlienka budovania spoločného slovensko-maďarského geoparku. Formálne bol Novohradský geopark prijatý do tejto siete na 4. celosvetovej konferencii geoparkov, konanej v Langkawi v Malajzii 9. – 15. apríla 2010, kde bol predstaviteľom manažmentu geoparku odovzdaný diplom o pripojení sa k celosvetovej sieti geoparkov. Na konferencii sa zúčastnili zástupcovia geoparku zo Slovenska aj Maďarska.

Európska sieť geoparkov vznikla v roku 2000, jej zakladajúcimi členmi boli štyri geoparky z Francúzska, Veľkej Británie, Nemecka a Španielska. Základným cieľom siete je zaisťiť trvalo udržateľný rozvoj územia geoparkov využívaním geologického dedičstva daného územia, najmä prostredníctvom rozvoja geoturistiky, ochrany geologickej diverzity a vzdelávania, ako aj samotného presadzovania spoločných záujmov na európskej aj medzinárodnej úrovni, založeného na holistickom prístupe k ochrane prírodného a kultúrneho dedičstva Zeme. V roku 2001 Európska sieť geoparkov podpísala s Divíziou vied o Zemi UNESCO dohodu o spolupráci, ktorá neskôr v roku 2004 vyústila do podpísania Madonieskej deklarácie a samotného vzniku Globálnej siete geoparkov. Sekretariátom tejto siete sa stala Division of Ecological and Earth Sciences UNESCO v Paríži. Na základe týchto dohôd je aplikované pravidlo, že územie zaradené do EGN sa stáva členom Globálnej siete geoparkov.

Do roku 2004 boli členmi EGN len zakladajúce krajiny, popularizáciou témy, vytváraním vhodných podmienok pre vznik geoparkov, úsilím nadšencov, kvalitným manažmentom území a financovaním z rôznych zdrojov (hlavne v rámci programu INTERREG) sa počet členov ku koncu roku 2009 zvýšil na 35. Novohradský geopark sa teda stal 36. členom EGN. Globálna sieť geoparkov má k dnešnému dňu 66 členov z 21 krajín sveta. Ďalších takmer 100 území štyroch kontinentov čaká na súhlas UNESCO stať sa členom tejto zaujímavej siete.

Územie geoparku sa rozprestiera od Filákova na Slovensku až po Bér v Maďarsku, predstavuje krajinu bohatú na jedinečné geologické a prírodné hodnoty, kultúrohistorické dedičstvo, ľudové tradície, modernú kultúru

či gastronómiu. Pre 28 slovenských a 63 maďarských obcí nachádzajúcich sa na pomerne problematickom území znamená toto členstvo úžasnú príležitosť na ďalší rozvoj. Prvý ideový zámer na zriadenie Novohradského geoparku vypracoval a zverejnil RNDr. Jozef Klinda v rokoch 2002 – 2003. Do jeho rozpracovania a realizácie zaangažoval odborníkov zo Slovenskej agentúry životného prostredia v Banskej Bystrici, Správy CHKO Cerová vrchovina a Riaditeľstva Národného parku Bükk, ale najmä zastupiteľstvá miest a obcí v Novohrade. Miestne a regionálne samosprávy (aktívne boli hlavne

manažment zintenzívnili koordináčne práce na budovaní geoparku. V roku 2009 bola do EGN podaná oficiálna nominačná dokumentácia v zmysle medzinárodných pravidiel, v auguste toho roku navštívili geopark experti EGN a UNESCO, ktorí požadovali spracovanie a doručenie dodatočnej dokumentácie. Bolo potrebné okrem iného dokázať, že jednotlivé národné časti dokážu v rámci geoparku spoločne fungovať. Táto snaha sa završila 14. 4. 2010 prijatím do Globálnej siete geoparkov.

Týmto významným medzníkom sa však úsilie realizátorov projektu nekončí, skôr naopak, začína. Členstvo v sieti nie je stále, je prehodnocované v pravidelných časových intervaloch na základe plnenia prísnych kritérií, ktoré musia dodržiavať územia zaradené do siete. Vstupom do tejto prestížnej spoločnosti geoparkov sveta sme sa zaviazali udržiavať a zvyšovať kvalitu územia a poskytovaných služieb v medziach ich trvalej udržateľnosti.

Na Slovensku sa v súčasnom období pripravujú a budujú tri územia geoparkov, v intenciách uznesenia vlády SR č. 740 z 15. októbra 2008 k návrhu koncepcie geoparkov v SR. Ide o spomínaný Novohradský geopark, Banskotiavnický geopark a Banskobystrický geopark. Dúfame, že aj u ostatných dvoch území sa toto úsilie pretaví do rovnako kvalitných výsledkov práce ako v prípade Novohradského geoparku.

Týmto by sme sa chceli poďakovať celému prípravnému aj realizačnému tímu za kvalitne odvedenú prácu, rovnako chceme samotnému geoparku popriať množstvo invencie, nových návštevníkov a veľa úspešne realizovaných projektov, ktoré zabezpečia kvalitný rozvoj územia geoparku.

Ing. Martin Lakanda, Ing. Ivona Cimermanová
SAŽP Banská Bystrica

Novoprijatí členovia GGN (4. celosvetová konferencia geoparkov v Langkawi v Malajzii 9. – 15. apríla 2010)

Filákovo, Radzovce, Čakanovce, Šurice, Čamovce a Šiatorská Bukovinka), mikroregionálne združenia obcí rozpoznali jedinečné príležitosti skrývajúce sa v rozvoji geoturizmu. Začala sa tak rozsiahla práca, ktorej výsledkom bola koncom roku 2007 dokončená základná rozvojová štúdia geoparku, doposiaľ najrozsiahlejšia a odborné najrozmanitejšia dokumentácia daného územia. V roku 2008 na základe jednoznačnej iniciatívy miestnych aktérov vznikol na tomto území geopark, ktorého

Súťažný film Envirofilmu 2010

Architekt odpadu (Veľká Británia), réžia, kamera: Oliver Hodge

Zatepľovanie, izolácie, tepelné čerpadlá, čistiareň odpadových vôd – to všetko sú výrazy, ktoré dobre pozná každý, kto si chce postaviť dom ako-tak spĺňajúci nároky na úspornosť. Američan Michael Reynolds to robí inakšie. Žiadne moderné, sofistikované materiály, ale odpad. Pneumatiky, plechovky od piva, fľaše... Od prvých minút filmu sme fascinovaní týmto architektonickým bohémom, ktorý je priekopníkom aj v pomoci oblastiam zničeným živelnými katastrofami. Jeho boj s americkou byrokraciou je inšpiratívny pre kohokoľvek, kto sa nechce nechať odradiť neúspechmi, nepochopením až tuposťou najvyšších kruhov, kto chce vytrvať pre správnu vec. Film, ktorý sa môže stať bibliou aj u nás.

Priestory pre ľudí vo Zvolene

Vo Zvolene sa zachovalo pomerne veľa zvyškov prírodných lokalít priamo v zastavanom území. Viaceré z nich je možné začleniť do verejných priestranstiev, ktoré poskytujú možnosť stretávania ľudí, príjemného trávenia voľného času a spoznávania prírody. Od apríla 2009 do konca júna 2010 prebieha vo Zvolene zaujímavý projekt **Priestory pre ľudí**, ktorý je súčasťou projektu UrbSpace financovaného z Programu nadnárodnej spolupráce Stredná Európa. Ako modelové územie bola pre projekt vybraná lokalita Lanice – zvyšok pôvodného koryta Hrona s okolím, kde je plánované vytvorenie mestského parku. Nadácia Ekopolis oslovila pre spoluprácu na projekte mesto Zvolen z dvoch dôvodov: zvolenská samospráva dlhodobo a systematicky zapája

pickým vplyvom. Hodnotné je skôr druhotné osídlenie vegetáciou. V súčasnosti je zanedbané, neprístupné, iba malá časť je primerane využívaná,“ vysvetľuje doc. Ing. Peter Jančura, PhD. z Katedry plánovania a tvorby krajiny FEE Technickej univerzity vo Zvolene a zároveň dodáva, „širší priestor Laníc, nielen zadané územie, je unikátnym reliktom pamäti krajiny. Významná je poloha lokality, medzi veľkým sídliskom Zvolen Západ (12 tis. obyvateľov), a centrálnou mestskou zónou. Rozloha územia umožňuje veľkorysé riešenie, za predpokladu, že nebude zbytočne fragmentované. Po úpravách tak Lanice môžu prejavíť svoj skrytý potenciál.“

Priestory pre ľudí

Aj napriek tomu, že práve verejnosť bude užívateľom verejných priestorov, akým územie Horných Laníc je, ich vytváranie sa v slovenských podmienkach väčšinou obmedzuje iba na kooperáciu investor – architekt. Absentuje oslovenie občanov mesta na aktívnu participáciu. Aj vďaka programom Nadácie Ekopolis však rastie počet tých miest a obcí, v ktorých sú verejné priestory vytvárané za účasti verejnosti. Ideová súťaž na riešenie mestského parku, ako súčasť projektu Priestory pre ľudí, ktorý sa realizuje od apríla 2009 do konca júna 2010, bola víťanou iniciatívou pre všetkých. Predchádzalo jej viacero mesiacov príprav. Keď

sa minulý rok v prípravnej fáze projektu Priestory pre ľudí hľadalo vhodné miesto na jeho realizáciu, stretol sa záujem mesta Zvolen a aj jeho obyvateľov s predstavami Nadácie Ekopolis. Ekopolis má vďaka grantovému programu Priestory bohaté skúsenosti s menšími projektmi týkajúcimi sa tvorby alebo obnovy verejných priestranstiev so zapojením verejnosti. Príležitosť vyskúšať tieto postupy pri plánovaní a realizácii väčšieho verejného

Workshop k projektu Priestory pre ľudí

priestoru sa naskytla práve vo Zvolene. „Široká diskusia obyvateľov, ako aj ich zapojenie do procesu tvorby nového rekreačného územia, predstavujú prepojenie s teoretickou prácou projektu UrbSpace – environmentálny aspekt verejných priestorov a aspekt participácie pri plánovaní verejných priestorov, a môžu v praxi priniesť overenie týchto teoretických predpokladov,“ povedala k aktivitám v rámci tohto projektu Ing. Zuzana Hudeková, projektová manažérka UrbSpace za REC Slovensko.

Ideová súťaž návrhov prebiehala súbežne s aktivitami v rámci projektu Priestory pre ľudí. Vyhlásil ju MsÚ Zvolen, overená bola Slovenskou komorou architektov. Súťažiaci mali k dispozícii množstvo plánovacích podkladov – výkresy z technickej a katastrálnej mapy, podklady

Časť budúceho mestského parku Horné Lanice

verejnosť do rozhodovania o verejných veciach a dlhodobo prejavuje záujem o zachovanie zvyškov prírodných lokalít v urbanizovanom prostredí.

Účasť verejnosti

V centre pozornosti projektu je pripravovaný zvolenský mestský park Horné Lanice. Súčasťou projektu sú workshopy pre verejnosť aj odborníkov a vypísaná urbanisticko-krajinárska súťaž na ideové riešenie územia. Partnermi projektu sú okrem mesta Zvolen aj Nadácia Ekopolis, ZMOS, UMS a Občianske združenie Slatinka. Už pred viacerými rokmi vznikla medzi občanmi Zvolena iniciatíva na založenie parku Lanice. Toto územie, ktoré je zvlášť zaujímavé svojím významom z hľadiska biodiverzity, je dlhodobo vyhradené ako územie pre mestský park. Aj v aktuálnom územnom pláne je tento zámer zohľadnený. OZ Slatinka spolu s ďalšími aktívnymi Zvolenčanmi zorganizovali v priestoroch parku počas uplynulých rokov už viacero akcií – Deň pre Lanice, land art a happenings, dosadbu pôvodných druhov drevín a podobne. Vzhľadom na všetky tieto aktivity bolo celkom prirodzeným krokom zapojenie verejnosti do plánovania budúceho parku. Zvolenčania túto možnosť privítali.

Identita prostredia

Územie Horných Laníc predstavuje vzácné prírodné prostredie s veľkým významom pre biodiverzitu v meste Zvolen, v súčasnosti charakterizované ucelenou zatrávenou nezastavanou plochou o výmere cca 21,5 ha. Nachádzajú sa tu fragmenty lužného lesa, aleje vzrastlých stromov, územie obkolesujú vodné toky – rieka Hron a elektrárenský kanál. Je situované v centrálnej mestskej zóne Zvolena, v tesnej blízkosti najviac urbanizovaných území mesta a v pešej dostupnosti od historického jadra. Z pohľadu rekreácie predstavuje zatiaľ nevyužitý potenciál. Prioritou budovania mestského parku by malo byť zachovanie jeho jestvujúcej prírodnej zložky. „Nejde o prirodzený ekosystém, ale výrazne zmenené územie s vysokým antro-

Víťazný súťažný návrh plánovaného parku (Sobota a kol.)

Súťažný film Envirofilmu 2010

Disneyland na najkvalitnejšej pôde (Česká republika), réžia: Martin Slunečko, kamera: Vladimír Haviar

Réžisér Martin Slunečko už roky, spolu s ostatnými tvorcami, naplňa cyklus Českej televízie *Nedej se příběhmi*, ktoré odhaľujú čudné praktiky developerov, neochotu úradníkov, bezohľadnosť ľudí, skrátka všetko to, čo ničí dary, ktoré máme iba v správe, ktoré nám nepatria: krajinu, životné prostredie, prírodu... V tomto vydaní sa spolu s kameramanom Vladimírom Haviarom vydal ku Znojmu. Tu, v mekke uhoriek, vyrástlo obrovské zábavno-nákupné centrum. Čo na tom, že na najkvalitnejšej pôde, čo na tom, že sa plánuje rozšírenie a padnú ďalšie desiatky hektárov úrodnej pôdy?! Rozvoj za každú cenu? Ochutnáme ešte niekedy preslávenú znojenskú uhorčičku? Českej televízii môžeme iba závidieť tento, dnes už pomaly „bradatý“ cyklus, ktorý roky neúnavne bojuje v mene ochrany životného prostredia. Alebo sa dožijeme aj u nás?

z Územného plánu mesta Zvolen, štúdiu vodáckej slalomovej trate, výsledky ankety medzi obyvateľmi, výstupy z workshopov a podobne. Cieľom súťaže bolo získať nové názory na územie plánovaného parku. Podmienky súťaže splnilo celkovo 12 autorských kolektívov. Porota ocenila 4 kolektívy – udelila dve prvé (Ing. arch. Tomáš Sobota a kol., Ing. Magdaléna Hornáková a kol.) a dve tretie miesta (Ing. arch. Martin Baloga a kol., Ing. Peter Pasečný a kol.). Zadanie súťaže bolo koncipované tak, aby bolo v súlade s platným územným plánom a zvlášť sa zdôrazňoval prístup k vegetačnej zložke v území, resp. k ekologicky hodnotným prvkom v tomto priestore a fakt, že územie sa nachádza na mieste bývalých meandrov rieky Hron. Podľa vyjadrenia Ing. Libuše Murínovej, predsedníčky poroty a súčasne správkynke mestskej zelene mesta Zvolen, napriek počiatkovým obavám výsledky súťaže boli príjemným prekvapením. Počet účastníkov aj úroveň prihlásených návrhov prekonal očakávania.

Špecifikom celého diania okolo pripravovaného mestského parku Lanice je zapojenie verejnosti do procesu už od plánovacej fázy. „Občania boli zapojení buď individuálne alebo prostredníctvom mimovládnych organizácií. Vstupenkou na všetky workshopy bol záujem o danú tému – všetky stretnutia boli bezplatné, a keďže pozvánky na workshopy boli distribuované prostredníctvom e-mailov, webových stránok a niektoré aj prostredníctvom médií, prihlasovali sa na stretnutia aj občania,“ povedala nám Martina Paulíková z Nadácie Ekopolis. Komisia životného prostredia vo Zvolene ocenila postup spracovávaného návrhov a odporučila uplatniť ich aj pri riešení ďalších väčších plôch v meste. Mesto Zvolen o priebehu a výsledkoch súťaže informovalo prostredníctvom vývesiek, internetovej stránky a spolu s nadáciou zorganizovalo aj verejný workshop, kde autori súťažných návrhov predstavili svoje práce a diskutovali s odborníkmi aj občanmi.

Budúcnosť Laníc

Po predstavení ideových návrhov verejnosti a workshopov s ich autormi, je na rade séria ďalších krokov smerujúcich k uskutočneniu zámeru vytvorenia mestského parku Horné Lanice. Výsledky súťaže poslúžia mestu ako podklad pre vypracovanie územnoplánovacej dokumentácie zóny. Aktívne plánovanie s využitím interaktívnych metód je v našej krajine stále málo využívaný postup riešenia verejných priestranstiev. V tomto smere môžeme považovať súťaž a celé dianie okolo mestského parku Horné Lanice za pozitívny príklad uplatnenia tohto postupu. „Za hodnotné môžeme považovať kvalitu spracovania návrhov a spektrum (typológiu) návrhov. Možnosť skutočne progresívneho, atraktívneho návrhu je ešte stále otvorená. Diskusia obyvateľov, pracovníkov mestského úradu, majiteľov pozemkov, podnikateľov a odborníkov by mohla priniesť adekvátne riešenie priestoru. Ak bude diskusia zvládnutá, je to asi najväčšia šanca lokality. Šance sú naznačené, len ich treba trpezlivo a dôsledne dotiahnuť,“ dodáva Peter Jančura. Celkovo možno hodnotiť aktivity okolo pripravovaného mestského parku Horné Lanice ako podnetný príklad a možno „prvú lastovičku“ iného prístupu a nazerania na tvorbu kvalitných verejných mestských priestorov. Skúsenosti pri plánovaní a tvorbe parku Lanice so zapojením verejnosti, budú sprostredkované ďalším mestám ako príklad možného postupu pri realizácii mestských verejných priestorov.

Viac o oboch projektoch nájdete na www.priestory.sk a www.urbanspaces.eu

Ing. Ivana Chvostaľová, Ústav manažmentu a priestorového plánovania STU Bratislava, Veronika Poklembová
foto: Nadácia Ekopolis, Mestský úrad vo Zvolene

Banskobystrickí školáci sa naučia originálne separovať odpad

Mesto Banská Bystrica (oddelenie životného prostredia MsÚ) od marca 2009 aktívne realizuje projekt týkajúci sa separovaného zberu v rámci Operačného programu Životné prostredie. Projekt bol podaný v rámci výzvy v roku 2008. S finančnou podporou Kohézneho fondu EÚ a rozpočtu SR Mesto Banská Bystrica rozšíri aktuálny zber separovaného odpadu (papier, plast, sklo) o nové komodity, t. j. kovy a BRO (biologicky rozložiteľný odpad – všetok bioodpad, vrátane kuchynského odpadu). Projekt počíta s rozpočtom 655 361,98 €, na ktorých sa mesto podieľa sumou 32 768,099 €, t. j. piatimi percentami celkových oprávnených výdavkov.

V rámci rozšírenia zberu mestský úrad nakúpi a rozmiestni 4 800 nádob na separovaný zber, z ktorých bude väčšina umiestnená v rodinných domoch. Ďalších 800 nádob rozmiestni na mestských stanovištiach na separovaný zber. Magistrát týmito aktivitami vytvorí podmienky pre komplexný separovaný zber komunálneho odpadu a splní zákonom o odpadovom hospodárstve ustanovenú povinnosť. Projekt zároveň pomáha zvyšovať informovanosť a povedomie občanov rôznych vekových kategórií o separovanom zbere.

Prostredníctvom divadelného predstavenia *Zachráňte Kvinga* o špinavom prasiatku, ktoré sa naučí byť čistotné, sa žiaci prvého stupňa banskobystrických ZŠ zoznámili s problematikou separácie odpadu. Premiéra predstavenia z dielne divadla Maska Jaroslava Motla zo Zvolena sa uskutočnila 18. januára 2010 v Komornom divadle ECC. Ďalšou cieľovou skupinou, ktorá sa o potrebu ochrany životného prostredia a separácie odpadu dozvedela viac, boli žiaci druhého stupňa ZŠ a študenti stredných škôl. Oslovíť by ich

Z predstavenia *Zachráňte Kvinga* pre najmenších divákov (foto: MsÚ B. Bystrica)

mal *Zelený koncert* hudobnej skupiny Joker. Primátor Ivan Saktor k týmto aktivitám povedal: „Som rád, že osvetovú časť projektu o separácii odpadu v našom meste máme šancu cielene a kreatívne osloviť rôzne vekové kategórie. Okrem samotného nákupu nových nádob na separáciu, kladieme dôraz aj na prevenciu a výchovu k ochrane životného prostredia.“

Cieľom projektu je začať s výchovou už v základných a stredných školách, aby žiaci získali a zafixovali si návyky k separácii už od útleho veku a vypestovali si pozitívny vzťah k životnému prostrediu. Zároveň banskobystrické domácnosti dostanú letáky a brožúry s tematikou separovaného zberu. O svoje nadobudnuté skúsenosti sa Banská Bystrica chce podeliť formou distribúcie záznamov divadelných predstavení a koncertov škôlám a obciam, ktoré sa na výstupeniach nezúčastnili.

Beata Kostúrová
Mestský úrad Banská Bystrica

Príroda je naša kamarátka

Sme jedna z mnohých škôl, ktorej záleží na prírode a životnom prostredí. Príroda Štiavnických vrchov je krásna v každom ročnom období, a preto si ju musíme chrániť, zveľaďovať, aby sa uchovala pre ďalšie generácie. Aj naši školáci a škôlkári to vedia, a tak ochotne spolupracujú a zapájajú sa do všetkých aktivít pre ochranu prírody. Robíme to už roky, ale len tento školský rok sme sa prihlásili medzi školy, ktoré chcú byť za svoju snahu

ochraňovať prírodu aj ocenené certifikátom Zelená škola.

Medzi mnohými aktivitami, ktoré so žiakmi robíme, je aj rozsiahla informačná kampaň o potrebe separovať odpad so snahou ho znižovať nielen v škole, ale aj medzi obyvateľmi obce. Svoj poznatok, že odpad nielen špätí, ale aj škodí rastlinstvu a živočíšstvu lesa, sa deti Základnej školy Prenčov snažia odovzdať aj svojim rovesníkom. Nacvičili pre nich divadlo *Špinko a Špinko v lese*, s ktorým sa predstavia aj na Envirofilme, 14. mája v Banskej Štiavnici, a potom v rámci veľkého kultúrneho programu pri príležitosti Dňa matiek, 16. mája v Kultúrnom dome Prenčov. Pri tejto príležitosti budú deti krstíť už svoje tretie CD, tentoraz s piesňami o prírode.

Veríme, že naša snaha vychovávať deti k ochrane a tvorbe životného prostredia priniesie ovocie. Veríme, že od nás odídu deti, ktorým svedomie nedovolí zahodiť do trávy ani jeden papierik či plastovú fľašu a keď budú veľkí, nepovezu na fúriku smeti na čiernu skládku za dedinu. Už teraz vedia, že Príroda je ich kamarátka, ktorú musia ochraňovať.

Milena Havranová, riaditeľka ZŠ Prenčov

Deti v Prenčove vedia, že Príroda je ich kamarátka (foto: archív ZŠ Prenčov)

Environmentálne mená a priezviská

Stretávame ľudí, telefonujeme, dopisujeme si, predstavujeme sa, a pritom si neuvedomujeme, že mnohí z nás sú nositeľmi mien vytvorených na základe poznania okolitej prírody a nášho environmentu. Tieto zdedené mená nasvedčujú, že naši otcovia, dedovia a pradedovia mali k prírode a svojmu okoliu oveľa užší vzťah, než máme my v dnešnej dobe relatívneho odprírodňovania. Pri ich vymýšľaní a ustáľovaní často išlo o výsledky pozorovaní alebo symboliku tak, ako všade vo svete v rôznych jazykoch; na Slovensku najmä v slovenčine, maďarčine, češtine a nemčine. Na **mená a priezviská osôb** sa preniesli najčastejšie názvy jednotlivých zložiek a prvkov životného prostredia, resp. častí a javov prírody, napríklad **hydrologické** na priezviská Riečanský, Riečan, Stream, Riava, Potočný, Potocký, Belopotocký, Zápotocký, Pataki, Brodský, Studienka, Voda, Vodička, Dunajský, Dunajovec, Váh, Važan, Považan, Hron, Hronec, Hronský, Ipoly, Moravanský; **meteorologické a klimatologické** na Oblak, Mračno, Mráz, Mrázik, Dúha, Súmrak, Srieň, Rosa, Vietor, Szél, Wind, Snežanský, Havas, Snow, Storm, Klíma; **geologické** na Skála, Skalka,

Maliar, grafik a návrhár Alfons Mucha (1860 - 1939)

Skalník, Skalický, Kámen, Stein, Petrus, Stone, Szikla, Kamenský, Kamenický, Granit, Rubín, Ruda, Rudňanský, Zlatý, Aranyi, Gold, Goldman, Goldstein, Strieborný, Železný, Železník, Opál, Nikel, Hlinka, Földes, Uhlík; **geomorfologické** na Grúň, Grúnik, Kopčan, Kopecký, Hegyi, Hill, Sopúch, Stránsky, Podstránsky, Dolinský; **krajinárske** na Luhový, Lužný, Slatina, Olšina, Slatinský, Šúr, Moor, Marsh, Močári, Lúčan, Trávníček, Lesný, Lesík, Grünwald, Wald, Wood, Forest, Hájsky, Hájek, Hájíček, Hájomil, Hora, Hôrka, Horský, Záhorský, Záhorec, Podhorský.

Časti rastlín pripomínajú mená ako Stromček, Stromec, Stromský; Konárik, Halúзка, Koreň, Kvet, Kvietik, Kvetko, Steblo, Strapec, Šiška, Bobula, Žalud, Eichel, Pecka, Zelina.

Rastlinné názvoslovie drevín (stromov a krov) reprezentuje napríklad Dub, Dubček, Dubina, Dubovský, Dubinský, Dubecký, Dúbrava, Dúbravec, Dúbravský (dub = *Quercus*), Cerovský (cer = *Quercus cerris*), Borovica, Borovička, Borský, Borový, Borek, Borecký, Bôrik, Borin, Borovský, Bor, Pine (borovica = *Pinus*), Brestovský, Brestenský, Klen, Elm (brest = *Ulmus*),

Breza, Briezka, Brezina, Brezík (breza = *Betula*), Hrabský, Hrabina, Hrabec, Hrabinský, Hrabovský (hrab = *Carpinus*), Buk, Bučko, Bukovčan, Bukovský, Bukový (buk = *Fagus*), Oliva (oliva = *Olea*), Orech, Orechovský (orech = *Juglans*), Jelša, Olšovský, Olšínský, Olšovský, Alder (jelša = *Alnus*), Jasenský, Ash (jaseň = *Fraxinus*), Javora, Javorka, Javorík, Javorský, Maple (javor = *Acer*), Jedlička, Jedľovský (jedľa = *Abies*), Lipa, Lipka, Lipský, Linden (lipa = *Tilia*), Slivka (slivka = *Prunus domestica*), Smrek, Smrček, Smrčok, Smrekovský, Smrečanský, Smrečáni, Spruce (smrek = *Picea*), Topolský, Topolček (topol = *Populus*), Višňovský, Medgyesi (višňa = *Cerasus vulgaris*), Jarabina, Jarabinský (jarabina = *Sorbus*), Hruška, Hruškovič, Hrušovský (hruška = *Pyrus*), Jablonský, Jablonický, Jablonovský, Almáši (jablň = *Malus*), Dula (dula = *Cydonia oblonga*), Vrba, Vrbina, Vrbovský, Vrbický, Willow (vrba = *Salix*), Trnka (slivka trnková = *Prunus spinosa*), Vavřík, Vavřínek, Vavříček (vavřík bobkový = *Laurus nobilis*), Ružinský, Ružička, Ružovič, Šípka, Rózsa (ruža = *Rosa*), Lieskovec, Lieskovský, Hazel (lieska = *Corylus*), Baza, Bazovský, Elder (baza = *Sambucus*), Drieňovský, Šomoši (drieň = *Cornus*), Borievka, Jalovec, Jalovecký (borievka = *Juniperus*), Kalina, Kalinka (kalina = *Viburnum*), Klokoč (klokoč = *Staphylea*), Jasenec (jasenec = *Dictamnus*), Brusnica, Brusnický (brusnica = *Vaccinium*).

Nezriedka sa v menách uplatňujú aj názvy bylín, napríklad Fiala, Fialka (fialka = *Viola*), Áron (áron = *Arum*), Horecký (horec = *Gentiana*), Hrach, Hrachovský, Hraško (hrach = *Pisum*), Cesnak (cesnak siaty = *Allium sativum*), Cibula, Cibulka, Cibulec (cibula = *Allium cepa*), Chmel, Chmelár, Chmelnický (chmel = *Humulus*), Chren, Chrenko (chren = *Armoracia*), Jahoda, Jagoda (jahoda = *Fragaria*), Hlaváčik (hlaváčik = *Adonis*), Klinček (klinček = *Dianthus*), Lopúch (lopúch = *Arcticum tomentosum*), Mak, Makovský, Makovický (mak = *Papaver*), Malina (malina = *Rubus idaeus*), Pohánka (pohánka = *Fagopyrum*), Púpava (púpava = *Taraxacum*), Ďateina, Ďatelinka (ďatelina = *Trifolium*), Repa, Repka, Repovský, Repkovič, Cvikla (repa = *Beta*), Ruman (ruman = *Anthemis*), Trstenský, Trstina, Nádaši, Rush (trst = *Phragmites*), Šafrán, Šafránko, Šafránek (šafraň = *Crocus*), Slez, Slezáček, Slezák (slez = *Malva*), Konopa (konopa = *Cannabis*), Jahoda, Jahodník (jahoda = *Fragaria*), Mrkva, Mrkvička (mrkva = *Daucus*), Bazalka, Bazalička (bazalka pravá = *Ocimum basilicum*), Žihľavník, Kopřiva (přhlava = *Urtica*), Zvonček (zvonček = *Campanula*). Nechýbajú mená ani po hubách a nižších rastlinách, napríklad Huba, Hubka, Hubovský, Gomba, Plávka, Hrib, Hliva (huby = *Mycophyta*); Mach, Machovič, Machovec (machy = *Bryophyta*).

Názvy cicavcov (*Mammalia*) sa uplatnili v menách ako Baranec, Baranov, Baránek, Baranovič (ovca = *Ovis*), Daniel, Daněk, Danielik, Danko, Dankovský, Dancíak, Danilovič (daniel = *Dama*), Diviak (diviak = *Sus srofa*), Bobor, Bobřík, Bobrovský, Beaver, Biterman, Kastor (bobor = *Castor*), Borsuk (jazvec = *Meles*), Jeleň, Jelenský, Sarvaš, Hirš, Hirsch, Hirschmann, Hirschfeld (jeleň = *Cervus*), Ježo, Ježko, Ježek, Ježovič, Ježov (jež = *Erinaceus*), Kamzík (kamzík = *Rupicapra*), Koza, Capko, Capovský, Kozina (koza = *Capra*), Králik, Králíček, Rabbit (králik = *Oryctolagus*), Krtek, Mole (krt = *Talpa*), Kuna, Kunovič, Sobol, Sobolev, Marten,

Básnik Ján Smrek - Čietek (1898 - 1982)

Martes (kuna = *Martes*), Lasica (lasica = *Mustela*), Lev, Löwy, Lion (lev = *Panthera leo*), Liška, Lišiak, Fuchs, Fox, Róka (liška = *Vulpes*), Mačák, Mačkovský, Kocúr (mačka = *Felis*), Medveď, Medvecký, Medvec, Medvedev, Macko, Mackovič, Macek, Bear, Ursinus, Ursíny (medveď = *Ursus*), Myška, Myšák, Myšiak, Myšánek, Myškin, Maus, Mouse (myš = *Mus*), Piskor (piskor = *Sorex*), Plisko (plch = *Glis*), Potkan, Patkány (potkan = *Rattus*), Rys (rys = *Lynx*), Srna, Srnka (srnec = *Capreolus*), Sysel (sysel = *Citellus*), Tur, Turan, Turanec, Turoň, Turský (tur = *Bos*), Veverica, Veverka, Mókus (veverica = *Sciurus*), Vlk, Vlček, Farkaš, Wolf (vlk = *Canis lupus*), Vydra, Otter, Loutre (vydra = *Lutra*), Zajac, Zajko, Zajíček, Zajcev (zajac = *Lepus*), Zubor, Zubrický (zubor hŕny = *Bison bonasus*).

V mnohých prípadoch ide o aplikáciu názvov vtákov (*Aves*), napríklad: Hus, Husovský (hus = *Anser*), Húska (húska = *Tadorna*), Kačka, Kačič, Káčer, Drake

Futbalista Ladislav Kuna

(kačica = *Anas*), Pelikán (pelikán = *Pelecanus*), Bocian, Čáp, Čapek, Bocianik, Stork (bocian = *Ciconia*), Orlík, Orlovský, Orel, Orlov, Adler, Sas (orol = *Aquila*), Sokol, Sokolík, Sokolov, Sokolovský, Merlin (sokol = *Falco*), Čajka, Čajkovský, Racek (čajka = *Larus*), Holub, Holuby, Holoubek (holub = *Columba*), Hrdlička (hrdlička = *Streptopelia*), Kukučka, Kukačka, Kukučín (kukučka = *Cuculus*), Sova, Sovák, Soviar (sova = *Strix*), Kuvik (kuvik = *Athene*), Swan (labuť = *Cygnus*), Škovran (škovránok = *Melanocorypha*), Laštovka, Lastovička (lastovička = *Hirundo*), Vrana, Vrána (vrana = *Corvus corone*), Straka (straka = *Pica*), Sojka (sojka = *Garrulus*), Sýkora (sýkorka = *Pirus*), Brhlík (brhlík = *Sitta*), Drozd, Čvikota (drozd = *Turdus*), Slávik, Slavík, Sláviček (slávik = *Luscinia*), Penica (penica = *Sylvia*), Škorec, Špaček (škorec = *Sturnus*), Vrabec, Sparrow (vrabec = *Passer*), Stehlík, Čečetka (stehlík = *Carduelis carduelis*, *Carduelis flammea*), Čížik, Čížek, Číž (čížik = *Carduelis spinus*), Zelenka (zelienka = *Carduelis chloris*), Pinka (pinka = *Fringilla*), Wren (oriešok = *Troglodytes*), Strnad (strnádka = *Emberiza*), Ďateľ (ďateľ = *Dendrocopos*),

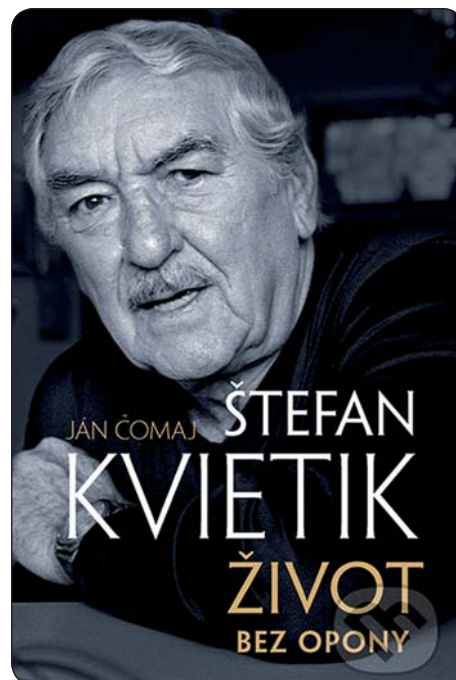
Hokejista Lubomír Višnovský

Dudok (dudok = *Upupa*), Sluka (sluka = *Scolopax*), Kaňa (kaňa = *Circus*), Sup (sup = *Gyps*), Jastrab, Krahulec (jastrab = *Accipiter nisus*, *A. gentilis*), Strakoš (strakoš = *Lanius*), Vlha (vlha = *Oriolus*), Jarabica (jarabica = *Perdix*), Prepelica (prepelica = *Coturnix*), Bažant (bažant = *Phasianus*), Páv (páv = *Pavo*), Kavka (kavka = *Corvus monedula*), Havran, Havránek (havran = *Corvus frugilegus*), Lelek (lelek = *Caprimulgus*), Jeřábek, Crane (žeriav = *Grus*), Swift (daždovník = *Apus*) alebo len Vták, Vtáčník, Ptáček, Fowles, Vogel, Vogl, Madár, Madarás, Bird, prípadne Dravec, Dravečky.

Z rýb (*Pisces*) sa v priezviskách uplatnili názvy ako Belica (*Chalcalturus*), Belička (*Alburnus*), Hlaváč (*Cottus*), Hruž, Hružík (*Gobio*), Karas, Karásek (*Carassius*), Mrena, Mrenka, Mrenica (*Barbus*), Štuka, Štika (*Esox*), Sumec (*Silurus*), Zubáč (*Sander*) alebo len Ryba/Fisch, prípadne Rybár, Rybárik, Halaš, Halász, Fischer; z obojživelníkov (*Amphibia*) Skokan (*Rana*) alebo len Žabka; z plazov (*Reptilia*) Zmija (*Vipera*) alebo len Hadík, Snake; z hmyzu (*Insecta*) Mravec (*Formica*), Sršeň (*Vespa*), Osa, Osička (*Vespa*), Včela, Včelár, Včelík, Méhes (*Apis*), Blcha, Blecha (*Pulex*), Komár, Komárek, Szúnyog (*Culex*), Čmel, Čmelík, Čmelák, Čmelár (*Bombus*), Svrček (*Gryllus*), Šváb (*Blatta*), Švábik (*Hololampra*), Roháč, Roháček (*Lucanus*) alebo len Chrobák, Chrobáček, Chrobačinský, Bogár (*Coleoptera*), Motýľ (*Lepidoptera*), Mucha, Muška (*Brachycera*);

z ostatných živočíchov Rak, Ráčík, Rakovský, Rákoš, Rákoczy, Rákosi (*Astacus*), Slimák, Slimáček (*Helix*), Pavúk (*Araneida*), Červík, Žížala (*Lumbricus*).

Tak, ako priezviská, aj niektoré krstné mená sú odvodené od názvov nerastov, rastlín, živočíchov alebo iných prírodných elementov, prípadne vyjadrujú príslušnosť k určitému miestu (mestu, regiónu, krajine). Z nerastov dominuje zlato v menách ako Zlata, Zlatka, Zlatica, Zlatan, Zlatoň, Arana, Aranka (z maďarského arany = zlato), Aurel, Aurélia (z latinského aureolus = zlatý). Ako u väčšiny krstných mien aj v týchto prípadoch ide o určenie vlastností a nie konkrétnej podobnosti. Menom odvodeným od zlata sa tak stanovila akoby hodnota dieťaťa. Podobne aj v menách Margaréta, Margita a Markéta, odvodených zo slova margarita = perla, pričom existuje aj meno Perla. Želanie dlhého veku a odolnosti vychádzalo zo slova petros = skala, napríklad v menách Peter a Petronela. Pre bielosť pokožky dostávali dievčatá meno Snežana (takéto meno sa spravidla neuplatňuje u ľudí tmavšej pleti), prípadne podľa bielych a krásy ľalie (*Lilium*) Liliana alebo Lila. Jasnosť/žiarivosť charakterizuje meno Stella = hviezda, prípadne Zora a Zornička. Krehkosť halúzky/prútika/vetvičky/ratolesti vyplýva z mien Virgil, resp. Virgília. Kvietnucu – Táliu dopĺňajú mená ako Kvet, Kvetana, Kvetoslava, Cvetana, Cvetan, Virág, Florián, Flóra. Nežnosť v podobe kvetu fialky pripomínajú mená Viola, Jolanta, Violeta (fialôčka). Z názvov rastlín sú odvodené mená Laura, Vavrínek a Vavro (vavrin = *Laurus*), Kornel a Kornélia (drieň = *Cornus*), Jazmína (jazmín = *Jasminum*), Zuzana, Susanne, Zsuzsa (lekno egyptského/vodná ľalia = *Nymphaea lotus*; podľa staroegyptského Sšn alebo hebrejského šóšanna' h), Tamara (palma datľová = *Phoenix dactylifer*; podľa hebrejského támár), Olívia (oliva = *Olea*). Meno Liana síce pripomína popínajúv rastlinu – lianu, no odvodzuje sa od mena Juliána (Júlia, Julián, Július). Taktiež mená Kamil a Kamila nemajú nič spoločné s harmančekom – kamilkou, ale označujú „chrámového sluhu/služku“. Paradoxne Dália vychádza z názvu kvetiny – georgíny, ktorú však pomenovali podľa švédskeho botanika Andersa Dahla. Maďarské meno Árpád pochádza z maďarského slova árpa = jačmeň ako dôležitej potravy pre kone, ktoré mali pre nomádov cenu zlata. Z rastlinných druhov nemožno opomenúť ružu (*Rosa*) a jej krásu, ktorú zahŕňajú ženské krstné mená Rosa, Róza, Rozália, Rozalína, Ružena. Mená odvodené zo živočíšnych druhov väčšinou odzrkadľujú ich vlastnosti, napríklad silu leva – León, Leoslav, Leonard (Silný lev), Leonid (Syn leva), silu medveďa – Artúr (podľa keltského arth = medveď) a Bernard (podľa staronemeckého výrazu „silný medveď/medvedia sila“), silu diviaka – Eberhard (podľa staronemeckého ebur + hard), silu/ušľachtilosť vlka – Adolf a Rudolf, vlčí krok (ostrážitosť) Wolfgang, húževnatosť/pracovitosť bobra Kastor. Daniel nemá nič spoločné s paroháčom a znamená „Boh je sudca“ (podľa hebrejského Dániel). Meno Lea pochádza z hebrejského slova „lí-ah“, čo znamená antilopa/gazela. Z vtáčej ríše dominuje vládca orol v mene Arnold, slávny havran v mene Bertram, symbol slobody – holub v menách Jonáš (z hebr. Jónáh = holub), tiež Kolumbina a Titus. Kým meno Larisa označuje čajku, meno Galina trochu nelichotivo sliepku alebo ženu pochádzajúcu z Gallie (germánsku Galku). Obdobne Judita je ženou z Judey (Židovkou), Lýdia – žena z maloázijskej Lýdie, Magdaléna – žena z palestínskej Magdaly, Toska – žena z Toskánska. Adriána a Adrián pochádzajú od Jadranského mora (z Adrie),

Herec Štefan Kvietik

Cyprián (Cyprianus) z Cypru, Lukáš z juhotalianskej Lukánie, Tibor z mesta Tibur (dnešného Tivoli), Roman z Ríma (nie z Rumunska), Urban všeobecne z mesta/sídla (urbanus = mešťan). Naopak vidiecky až lesný pôvod (les = silva) sa odráža v menách Silvio, Silvia, Silván, Lesana, Silver, Silvester (Lesný); primorský v mene Pelagia. Kým Hort pripomína les, Hortenzia záhradu a Melisa (Mélissa) usilovnosť včely. K najkrajším, resp. najvýstižnejším menám, ktoré nemožno spochybniť až po smrť, patria Zoa, Zoé, Zoana a Zoja, pochádzajúce z gréckeho slova Zoé = život (tiež Živa, Živena).

Redakcia a redakčná rada Enviromagazínu dáva do pozornosti všetkým účastníkom Envirofilmu 2010, aby si uvedomili, že máme medzi sebou ľudí, ktorí majú už od

Spisovateľ Dobroslav Chrobák (1907 – 1951)

kolísky bližšie k prírode a nášmu environmentu. Zdedili totiž po rodičoch a prarodičoch priezviská, prípadne dostali také krstné mená, ktoré ich predurčujú k tomu, aby toto najväčšie bohatstvo – podstatu existencie ľudstva i vlastného rodu, stonásobne viac chránili než ostatní.

RNDr. Jozef Klinda

Ponuka Stredísk environmentálnej výchovy SAŽP

Slovenská agentúra životného prostredia sa prostredníctvom stredísk environmentálnej výchovy (SEV) snaží prispievať k zvyšovaniu environmentálneho povedomia širokej verejnosti. Ponúkané výchovné aktivity a zážitkové formy vzdelávania, ktoré sú realizované v jednotlivých strediskách, vedú k formovaniu pozitívnych návykov a postojov verejnosti k životnému prostrediu. Zariadenia sú celoročne prístupné širokej verejnosti.

SEV Drieňok Teplý Vrch

Nachádza sa v malebnej prírodnej oblasti krajinného prostredia juhovýchodnej časti Slovenského rudohoria, v oblasti vyznačujúcej sa jedinečnou faunou a flórou.

Stredisko ponúka a organizuje:

- praktické výučbové programy a tvorivé dielne pre deti
- prednášky, besedy pre deti aj pedagógov
- programy zamerané na enviroturistiku
- školenia pre pedagógov
- environmentálne zamerané letné tábory pre deti ZŠ
- školy v prírode pre deti MŠ a ZŠ
- organizovanie konferencií, seminárov, školení (k dispozícii didaktická technika)
- individuálne pobyty pre širokú verejnosť
- možnosť celoročného ubytovania v 2, 3 a 4-lôžkových izbách a apartmánoch s vlastným sociálnym zariadením kategórie hotel** alebo kategórie turistická ubytovňa
- stravovanie formou plnej penzie, polpenzie alebo výberom z menu
- celková kapacita objektu je 110 lôžok

SEV SAŽP Drieňok Teplý Vrch

tel.: 047/56 96 119, 0915 576 286, fax: 047/56 96 214

e-mail: sev-drienok@sazp.sk

www.sazp.sk/SEV/drienok

SEV Regetovka

Stredisko sa rozprestiera v prekrásnom prostredí pohoria Nízke Beskydy v Ondavskej vrchovine.

Stredisko ponúka a organizuje:

- environmentálne zamerané jednodňové a viacdňové programy pre širokú laickú a odbornú verejnosť
- letné a zimné tábory
- školy v prírode a viacdenné pobytové zájazdy so špeciálnym environmentálnym programom
- školenia, semináre, kurzy
- celoročné ubytovanie v 2 – 6-lôžkových izbách s vlastným sociálnym zariadením
- stravovanie formou polpenzie, plnej penzie alebo výberom z menu
- kapacita zariadenia je 100 lôžok

SEV SAŽP Regetovka

tel.: 054/476 80 81, 0908 910 961, fax: 054/476 80 80

e-mail: sev-regetovka@sazp.sk

www.sazp.sk/SEV/regetovka

SEV SAŽP Harmónia Modra

Stredisko je situované v bezprostrednej blízkosti vinohradníckeho mestečka Modra (okres Pezinok) v rekreačnej oblasti Harmónia a v prostredí malokarpatskej prírody (CHKO Malé Karpaty).

Stredisko ponúka a organizuje:

- jednodňové i viacdňové environmentálne programy
- tábory a školy v prírode so špeciálnym environmentálnym programom
- environmentálne výučbové programy
- semináre, školenia (k dispozícii sú učebne s didaktickou technikou)
- pobyty pre jednotlivcov aj rodiny
- možnosť celoročného ubytovania v izbách s vlastným sociálnym zariadením

SEV SAŽP Harmónia

Harmónia 3547, 900 01 Modra

tel.: 033/647 31 51,

fax: 033/647 31 53

e-mail: sev-harmonia@sazp.sk

www.sazp.sk/SEV/harmonia

SEV SAŽP Orlík Poprad – Spišská Sobota

Stredisko sa nachádza v čarovnom prostredí historickej časti mesta Poprad – Spišská Sobota. Jedinečné prostredie a okolitá príroda priamo pod Vysokými Tatrami vytvárajú podmienky pre oddych a relax. Poloha zariadenia je možným východiskom pre návštevu štyroch národných parkov – Vysoké Tatry, Nízke Tatry, Slovenský raj, Pieniny.

Stredisko ponúka:

- environmentálne programy
- možnosť organizovania seminárov, školení, pracovných rokovaní
- ubytovacie služby penziónového typu v 2 – 4-lôžkových izbách s vlastným sociálnym zariadením
- k dispozícii je kuchynka s príslušenstvom

SEV SAŽP Orlík

Sobotské námestie 62

058 01 Poprad - Spišská Sobota

tel./fax: 052/776 95 33, 0905 418 177

e-mail: orlik@sazp.sk

www.sazp.sk/SEV/orlik

Nový školský vzdelávací program Slovenskej agentúry životného prostredia

NA TÚRU S NATUROU

Staň sa členom prieskumnej skupiny, spoznaj svoje okolie a preži príjemný čas v prírode

- získaš nové vedomosti a praktické skúsenosti pri rozpoznávaní rastlín a živočíchov

- svojim pozorovaním a dokumentovaním výskytu druhov flóry a fauny upozorniš na ich jedinečnosť na Slovensku aj z pohľadu Európskej únie

- svoje výsledky (fotografie, audiozáznamy a videosekvencie) môžeš vystavovať on-line na špeciálnej internetovej stránke

- v rámci školy môžeš aktívne pracovať v riešiteľskom tíme ekologického projektu

- tvoje výsledky budú prístupné nielen pre tvojich kamarátov, ale pre všetkých odborníkov na celom svete

www.snaturou2000.sk

Do nového školského programu Na túru s NATUROU sa môže zapojiť každá základná alebo stredná škola od 1. februára 2010.

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVANÝ EURÓPSKOU ÚNIOU / ERDF

**ZLEPŠENIE ENVIRONMENTÁLNEHO POVEDOMIA V OBLASTI
OCHRANY PRÍRODY A KRAJINY (VRÁTANE NATURA 2000)**

Investícia do vašej budúcnosti

XVI. medzinárodný festival filmov o životnom prostredí
Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Kremnica, Krupina, Zvolen

ENVIR&FILM

10. až 15. máj 2010

PROGRAM

BANSKÁ BYSTRICA

NEDEĽA 9. MÁJA

Europa SC

13:00 – 18:00

- Pozvánka na festival v rámci

Family event

Koncert skupiny DRUŽINA

Slovenský folklór trochu inak

Preteky ležúňov

Súťaž v lezení najmenších členov rodiny

Dáma v čiernom

Svetová cigánska pieseň Jana Orlická a 12-členné

Diabolské husle J. Berkyho Mrenicu

PONDELOK 10. MÁJA

Dom kultúry, Komorné divadlo

9:00 – 12:00

- Prehliadka nesúťažných filmov pre deti

Múzeum SNP, kinosála

11:00 – 11:30

- Vernisáž výstavy fotografií z prírody slovenských autorov

13:30 – 15:30

- Zelený svet – Moje hlavné mesto biodiverzity

Vernisáž a udeľovanie cien 15. ročníka medzinárodnej súťaže umeleckej tvorivosti detí a mládeže

18:00 – 21:30

- Prehliadka súťažných filmov

Areál Múzea SNP

9:00 – 12:00

- Vytvoríme si rekordnú reťaz

Pokus o vytvorenie nového slovenského rekordu, vyvrcholenie zberu hliníkových viečok z mliečnych výrobkov

12:30 – 13:30

- URPÍN tancuje víťazom

Slovenský folklór trochu inak

Europa Cinemas

19:00 – 21:30

- Večer s Pavlom Barabášom

Filmy a hostia

UTOROK 11. MÁJA

Dom kultúry, Komorné divadlo

9:00 – 12:00

- Prehliadka nesúťažných filmov pre deti

Múzeum SNP, kinosála

9:00 – 12:55

- Prehliadka súťažných filmov

14:00 – 16:50

- Storočnica Paľa Bielika

Pásmo nesúťažných filmov z archívu SFÚ – neznáme hrané filmy Paľa Bielika

18:00 – 21:25

- Prehliadka súťažných filmov

Europa Cinemas

15:00 – 17:00

- Pokoj v duši

Silný príbeh odohrávajúci sa na pozadí drsnej scenérie hôr. Beseda s režisérom filmu Vladimírom Balkom, hercom Ľubomírom Paulovičom a riaditeľom ČH železníčky Alešom Bílekom

19:00 – 21:30

- Vek hlupákov

Dokumentárny film producenta oscarového filmu One Day in September Johna Battseka a režisérky Franny Armstrongovej. Prečo sme nezastavili zmenu klímy, kým sme mali šancu? Beseda s Lászlóm Miklósom (NR SR), Jaroslavom Jadušom (MŽP SR), Jurajom Zamkovským (Priatel'ia Zeme-CEPA) a Alexandrom Ačom (Ústav systémovej biológie a ekológie AV ČR). Podujatie pripravené v spolupráci s občianskym združením Priatel'ia Zeme-CEPA

STREDA 12. MÁJA

Dom kultúry, Komorné divadlo

9:00 – 12:00

- Prehliadka nesúťažných filmov pre deti

Múzeum SNP, kinosála

8:30 – 12:40

- Prehliadka súťažných filmov

Zasadnutie detskej filmovej poroty

14:00 – 16:50

- Prehliadka súťažných filmov

18:00 – 21:25

- Prehliadka súťažných filmov

Gymnázium J. G. Tajovského

10:00 – 12:30

- Nová environmentálna realita spôsobená celosvetovou hospodárskou krízou

Filmová ukážka a panelová diskusia s odborníkmi, politikmi a zástupcami tretieho sektora. Jaroslav Jaduš MŽP SR, Juraj Rizman Greenpeace, Ján Barica UN University, Kanada

Stredoslovenské múzeum, Thurzov dom

15:30 – 17:00

- Panelová diskusia o národných parkoch USA a SR

Premietanie filmov a fotografií za účasti zástupcu riaditeľa pre komunikáciu vo federálnej agentúre USA National Park Service, ochranára, fotografa a žurnalistu Davida Barnu a odborného pracovníka Štátnej ochrany prírody SR Jána Kadlečíka

Europa Cinemas

19:00 – 21:30

- Portrét Květy Fialovej, osobné stretnutie s herečkou v Banskej Bystrici

Stále okouzľujúci a okouzlená Květa Fialová, Limonádový Joe aneb Koňská opera (1964) paródia na westerny podľa predlohy Jiřího Brdečku, uvádza Martin Slunečko

ŠTVRTOK 13. MÁJA

Dom kultúry, Komorné divadlo

9:00 – 12:00

- Prehliadka nesúťažných filmov pre deti

Múzeum SNP, kinosála

9:00 – 13:00

- Prehliadka súťažných filmov

14:00 – 17:00

- Prehliadka súťažných filmov

18:00 – 21:00

- Prehliadka súťažných filmov

Stredoslovenské múzeum, Thurzov dom

15:30 – 17:00

- Rozkoše dávných čias

Beseda so spisovateľom a diplomatom Antonom Hykischom

Europa Cinemas

19:00 – 21:30

• Poslední lovci

Premiéra nového dokumentárneho filmu.

V indonézskej dedine Lamalera domorodí lovci, ako jedni z posledných na tejto planéte, lovia veľrby rovnako ako pred sto rokmi. Steve L. Lichtag a jeho hostia

PIATOK 14. MÁJA

Dom kultúry, Komorné divadlo

9:00 – 12:00

- Prehliadka nesúťažných filmov pre deti

Múzeum SNP, kinosála

14:00 – 17:30

- Prehliadka súťažných filmov

19:00 – 21:30

- Ľudia v ohrození

Beseda s fotografom a predsedom správnej rady organizácie Človek v ohrození Andrejom Bánom spojená s prezentáciou jeho fotografií z oblastí postihnutých vojnami a prírodnými katastrofami (Haiti, Afganistan, Gruzínsko, Srí Lanka a iné)

SOBOTA 15. MÁJA

Múzeum SNP, kinosála

9:00 – 15:00

- Prehliadka víťazných filmov

Spríevodné podujatia

• Prehliadka ocenených filmov festivalu Envirofilm ročníkov 2008 a 2009

Stredoslovenské múzeum, Thurzov dom,
10. – 14. mája, denne od 9:00 do 17:00

- Lesná pedagogika na Envirofilme

Besedy, pohybové hry, vedomostné súťaže pre deti a mládež organizované Národným lesníckym centrom
Areál Múzea SNP
11. – 12. mája, 9:00 – 15:00

• Zasadnutie Prezídia ASPEK

Asociácie priemyselnej ekológie na Slovensku
Stredoslovenské múzeum Thurzov dom
Námestie SNP 4
13. mája, 10:00 – 13:00

• Biodiverzita a chránené územia Slovenska

Besedy, pohybové hry, vedomostné súťaže pre deti a mládež organizované Štátnou ochranou prírody SR
Areál Múzea SNP
13. – 14. mája, 9:00 – 15:00

• Farebný svet

Maľovanie a tvorivé dielne určené pre deti
Foyer Komorného divadla Dom kultúry
10. – 14. mája, denne od 9:00 do 13:00

• KRAJINA – ČLOVEK – KULTÚRA 2010 Medzinárodný rok biodiverzity a 10. výročie Európskeho dohovoru o krajine

Konferencia pre odbornú i laickú verejnosť
Štátna vedecká knižnica, Lazovná ul.
13. mája (13:00 – 17:00) a 14. mája (8:30 – 16:30)

• Beseda s filmovými tvorcami a premietanie filmov

Detská fakultná nemocnica s poliklinikou
pri Rooseveltovej nemocnici, 14. mája

• Workshop pre študentov filmových fakúlt

Fakulta dramatických umení AU
13. – 14. mája

• Skautský tábor

Ukážka tábora banskobystrických skautov s hrami a aktivitami pre deti
Areál parku pod Múzeom SNP

• Tradičné slovenské umelecké remeslá

Šperky, drevo, keramika, kovárstvo
Areál Múzea SNP
10. – 15. mája

Výstavy

Múzeum SNP

• ZELENÝ SVET 2010

Výstava detských výtvarných prác súťaže Zelený svet spojená s hlasovaním o Cenu diváka a akciou Kresba za darček pre deti z detského domova

• Šport, olympijské hnutie a životné prostredie

Posterová prezentácia aktivít Komisie šport a životné prostredie SOV

• Národné parky SR

• Fotografie Tomáša Grígera

Príroda nie je apokryf..., je pravá, prihovára sa nám..., načúvajme!

• Desať pohľadov environmentalistu a fotografa Juraja Rizmana na faunu Slovenska

• Posterová prezentácia mesta Banská Bystrica

• Praktické využitie biodiverzity poloprirodných trávnych porastov

• BMW EfficientDynamics = Viac radosti z jazdy, menej emisií!

Prezentácia vozidiel BMW vybavených novou technológiou BMW BluePerformance, spĺňajúcich už dnes emisnú normu EU6

Dom kultúry

Foyer Komorného divadla

• ZELENÝ SVET 2010

Europa Cinemas

• Oceány – krajina zázrakov

Fotografie členov Greenpeace

PROGRAM

BANSKÁ ŠTIAVNICA

UTOROK 11. MÁJA

Kino Akademik

9:00 – 12:30

- Prehliadka súťažných filmov

13:00 – 15:00

- Prehliadka nesúťažných filmov

18:30

- Vek hlupákov

Jeden z celosvetovo najočakávanejších dokumentárnych filmov o zmene klímy

Správa CHKO Štiavnické vrchy

8:00 – 12:00

- Biodiverzita CHKO Štiavnické vrchy
Prezentácia

Botanická záhrada, Kollárova záhrada

8:30

- Prehliadka s výkladom a vystúpením sokoliarov

SBM, Berggericht, Námestie Sv. Trojice

9:30

- Chránené minerály Banskej Štiavnice a okolia

Luminiscenčné vlastnosti minerálov, prezentácia, pracovné listy

10:00

- Tvorivé dielne

Remeselná-výtvarná využitie kameňa

SBM, Berggericht, štôľňa Michal, Námestie Sv. Trojice

14:00 – 16:00

- Praveké jaskynné maľovanie

STREDA 12. MÁJA

Kino Akademik

9:00 – 12:30

- Premietanie súťažných filmov

13:00 – 15:00

- Premietanie nesúťažných filmov

17:00 – 19:00

- Prírodné a ľudské katastrofy

Prezentácia fotografií Andreja Bána

Botanická záhrada, Kollárova záhrada

8:30

- Prehliadka s výkladom a vystúpením sokoliarov

SBM, Berggericht, Námestie Sv. Trojice

9:30

• Chránené minerály Banskej Štiavnice a okolia

Luminiscenčné vlastnosti minerálov, prezentácia, pracovné listy

10:00

• Tvorivé dielne

Remeselné-výtvarné využitie kameňa

ŠTVRTOK 13. MÁJA**Kino Akademik**

9:00 - 11:00

• Premietanie súťažných filmov

13:00 - 15:00

• Premietanie nesúťažných filmov

17:00 - 19:00

• Prírodné a ľudské katastrofy

Prezentácia fotografií A. Bana

Botanická záhrada, Kollárova záhrada

8:30

• Prehliadka s výkladom a vystúpením sokoliarov**SBM, Galéria J. Kollára**

9:30

• Rôznorodosť prírody v Kollárových dielach

Pracovné listy pre žiakov, prezentácia, výtvarná dielňa

PIATOK 14. MÁJA**Kino Akademik**

9:00

• Špinko a Špinko v lese

Environmentálne divadielko žiakov ZŠ Prenčov

10:00 - 12:00

• Premietanie súťažných filmov**SBM, Galéria J. Kollára**

9:30

• Rôznorodosť prírody v Kollárových dielach

Pracovné listy pre žiakov, prezentácia, výtvarná dielňa

Sobota 15. mája**Arborétum – Kysihýbel**

10:00

• V rámci cyklu Príbehy starej Štiavnice

Dendrologická prezentácia priamo v Arboréte

Výstavy**a sprievodné podujatia****SBM, Galéria J. Kollára****Námestie Sv. Trojice****• My sa nevieme sťažovať nahlas**

Súťažná výstava detských prác s environmentálnou tematikou

• Premietanie videofilmov s tematikou krajiny, kultúrneho dedičstva a umenia.**• Rôznorodosť prírody v Kollárových dielach****SBM, Berggericht, štôlna Michal, Námestie Sv. Trojice****• Praveké jaskynné maľby****• Chránené minerály Banskej Štiavnice a okolia****• Správa CHKO Štiavnické vrchy****• Národné parky Slovenska****• Biodiverzita CHKO Štiavnické vrchy****Kino Akademik****• Haiti**

Výstava

• Súťaž v zbere druhotných surovín pre ZŠ okresu Banská Štiavnica

1. apríl - 31. máj

Organizácia spojených národov pre vedu, kultúru a vzdelávanie

Slovenská komisia pre UNESCO

PROGRAM**KREMKNICA****NEDEĽA 9. MÁJA****Kino Akropola**

19:00

• Slávnostné otvorenie festivalu (TOI-TOY STORY) CLOWNS

V rámci otvorenia festivalu premiéra novej nonverbálnej komédie o dobe, ktorú žijeme: Kremnické divadlo v podzemí po 20 rokoch

PONDELOK 10. MÁJA**Pešia zóna**

11:00 - 16:00

• Prezentácia ekoaktivít žiakov ZŠ a MŠ

11:00 - 16:00

• Živá knižnica – diverzita života

(ekologické centrum Tymián)

Alternatívny spôsob života budú prezentovať ľudia žijúci inak.

Kino Akropola

16:00 - 21:00

• Prehliadka filmov**UTOROK 11. MÁJA****Kino Akropola**

10:00 - 12:00

• Prehliadka filmov

17:00 - 21:00

• Prehliadka filmov**STREDA 12. MÁJA****Knižnica Jána Kollára**

10:00 - 11:00

• Sokoliari a ich zverenci

+ premietanie filmov

Kino Akropola

10:00 - 12:00

• Prehliadka filmov

16:00 - 17:00

• BIO - NEBIO

Prednáška Mgr. Richarda Medala z Centra environmentálnych aktivít Trenčín o biopotravinách, ekologickom poľnohospodárstve a biofarmácii. Tematická výstava sprístupnená od 10. 5. do 14. 5. v priestoroch Centra voľného času Cvrček

17:00 - 21:00

• Prehliadka filmov**ŠTVRTOK 13. MÁJA****Kino Akropola**

10:00 - 12:00

• Prehliadka filmov

17:00 - 19:00

• Prehliadka filmov

19:00 - 21:00

• Juhoafrické Lesotho**– čierne kráľovstvo**

Kremničan a cestovateľ Robert Roth porozpráva a premietne fotografie zo svojej výpravy do Lesotha

PIATOK 14. MÁJA**Kino Akropola**

10:00 - 12:00

• Prehliadka filmov

15:30 - 19:00

• Prehliadka filmov

15:30 - 21:00

• Záverečný koncert

Temperamentné flamenco v podaní gitarového virtuóza Martina Biesa

PROGRAM

KRUPINA

PONDELOK 10. MÁJA

Svätotrojičné námestie

16:00

- Koncert a kultúrny program
- Pozvánka na festival

Kino Kultúra

17:45

- Slávnostné otvorenie festivalu
- Premietanie súťažných filmov

20:00 – 21:30

- Vek hlupákov

Jeden z celosvetovo najočakávanejších dokumentárnych filmov o zmene klímy

UTOROK 11. MÁJA

Kino Kultúra

9:00 – 11:00

- Voľná tvorba a filmy pre deti a mládež
- Premietanie súťažných filmov

STREDA 12. MÁJA

Kino Kultúra

9:30 – 10:00

- Premietanie súťažných filmov
- Lesný muž

Stretnutie s vedcom, spisovateľom, milovníkom veľkofatranskej prírody, pracovníkom Výskumnej stanice Ústavu ekológie lesa SAV Ing. Miroslavom Sanigom, CSc.

18:00 – 21:00

- Premietanie súťažných filmov

ŠTVRTOK 13. MÁJA

Kino Kultúra

9:00 – 11:00

- Premietanie súťažných filmov

18:00 – 21:40

- Premietanie amatérskych filmov

PIATOK 14. MÁJA

Kino Kultúra

8:00 – 11:30

- Voľná tvorba a filmy pre deti a mládež
- Víťazné animované filmy – Zelený svet
- Vrabčiaci

Divadelné predstavenie pre žiakov ZŠ E. M. Šoltésovej

18:00 – 19:00

- Premietanie amatérskych filmov
- Premietanie súťažných filmov

Sprievodné podujatia

22. marec

- Svetový deň vody

Priehrada Krupina: vedomostné a športové podujatie pre deti a dospelých, športové rybárstvo, ukážky záchranných prác hasičov

22. apríl

- Deň Zeme

Prednášky na školách o životnom prostredí

- Lesnícky deň

– Domček CVČ: Lesnícke pexeso – vedomostná súťaž o prírode, čistenie Krupinice, výsadba stromčekov, prezentácia lesníckych činností, vstúpenie sokoliarov, ukážky činnosti poľovníckych psov

3. – 7. máj

- Rytier „Plasto“

Čistenie mesta od plastových fliaš, z ktorých deti vytvoria sochu rytiera – oficiálny symbol festivalu v meste Krupina

8. máj

- Turistický výstup na Sitno

Klub Slovenských turistov ZO Krupina – výstup na Sitno z krupinskej strany, čistenie turistického chodníka a studničiek na jeho trase

V rámci festivalu budú prebiehať výtvarné súťaže zamerané na témy biodiverzia a životné prostredie.

Výtvarné súťaže

- Pozlátka ako šperk

– kompozícia prírodného alebo rastlinného motívu

- Maľba, kresba, grafika

– téma biodiverzia a životné prostredie

Výtvarné práce budú počas festivalu vystavené v priestoroch Múzea A. Sládkoviča v Krupine a vestibulu Kina Kultúra.

PROGRAM

ZVOLEN

PONDELOK 10. MÁJA

Krajská knižnica Ľ. Štúra

10:00 – 14:00

- Pestrý život na Zemi
- Videopremietanie pre deti

UTOROK 11. MÁJA

Aula Technickej univerzity vo Zvolene

8:30 – 13:00

- Prehliadka súťažných filmov

Krajská knižnica Ľ.Štúra

10:00 – 14:00

- Pestrý život na Zemi
- Videopremietanie pre deti

Dom kultúry ŽSR

19:00 – 21:00

- Premietanie súťažných a nesúťažných filmov

STREDA 12. MÁJA

Arborétum Borová hora

8:00 – 13:00

- Spoznaj a chráň
- Environmentálna súťaž

Aula Technickej univerzity vo Zvolene

8:30 – 13:00

- Prehliadka súťažných filmov

Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen

9:00 – 14:00

- Práca v lesných škôlkach a zalesňovanie v minulosti

Prehliadka historických filmov z filmového archívu múzea spojená s prehliadkou výstav Rudolf Geschwind – priekopník hybridizácie lesných drevín a šľachtiteľ ruží a Zelený objektív 2009

Pristupné budú i stále výstavy Stromy našich lesov a Rezbárstvo

Krajská knižnica Ľ. Štúra

10:00 – 14:00

- Pestrý život na Zemi
- Videopremietanie pre deti

Krajská knižnica Ľ. Štúra

13:00

- Chránená krajinná oblasť Poľana
- Beseda pre deti

Dom kultúry ŽSR

19:00 – 21:00

- Prehliadka súťažných a nesúťažných filmov

ŠTVRTOK 13. MÁJA

Aula Technickej univerzity vo Zvolene

8:30 – 13:00

- Prehliadka súťažných filmov

Krajská knižnica Ľ. Štúra

10:00 – 14:00

- **Pestrý život na Zemi**

Videopremietanie pre deti

Dom kultúry ŽSR

19:00 – 21:00

- **Prehliadka súťažných a nesúťažných filmov**

PIATOK 14. MÁJA

**Aula Technickej univerzity
vo Zvolene**

8:30 – 13:00

- **Prehliadka súťažných filmov**

Krajská knižnica Ľ. Štúra

10:00 – 14:00

- **Pestrý život na Zemi**

Videopremietanie pre deti

Z M E N A P R O G A M U V Y H R A D E N Áwww.envirofilm.sk**PROGRAM PREMIETANIA FILMOV****BANSKÁ BYSTRICA****PONDELOK 10. MÁJA****Kinosála Múzeum SNP**

Víťazné filmy XV. ročníka medzinárodnej súťaže ZELEŇ SVET

18:00 – 18:05

PSÍK A BOBRÍK, 1' 41''

Animovaný film 10-ročnej Emy Klučovskej, ZUŠ Ľ. Rajtera Bratislava. Psík obdivoval bobra pre jeho silné zuby a chcel sa mu podobať. Z poľa zobral mrkvy a nasadil si ich ako zuby a šiel pomáhať bobrovi so stromom. Mrkvy mu vypadli, ale bobor mal nového kamaráta.

PREMENA, 1' 14''

Animovaný film 13-ročného Petra Kuchtu z CVČ Domino Košice hovorí o tom, ako v hlavnom meste biodiverzitu pomáhajú ľudia na svet motýľom.

MEDVEDE ALEBO RYBY, 2'

Animovaný film 15-ročnej Zuzany Kováčovej ZUŠ Filakovo. Ak človek poruší rovnováhu prírody, môže sa stať, že všetko sa zmení a slabší budú silnejší.

Prehliadka súťažných filmov

18:10 – 19:40

ZMENA SMERU, Španielsko 86'

V roku 1908 sníval Henry Ford o svete, v ktorom by každý mal vo svojej garáži zaparkovaný automobil. Dnes je tento sen skutočnosťou. Automobilové nehody sú každý rok príčinou viac než milióna úmrtí. A znečistenie, ktoré spôsobujú, má za následok ešte viac obetí. Tieto čísla menia Fordov sen na nočnú moru. Autá sú viac než len dopravný prostriedok. Sú symbolom nezávislosti a postavenia, sú členom rodiny a spôsobom života: sú závislosťou.

19:45 – 20:30

MESTÁ BEZ CESTY, Španielsko 45'

Aineto, Ibort a Artosilla sú tri mestá na úpätí Pyrenej, ktoré boli opustené v 50. rokoch z dôvodu masovej migrácie. O tridsať rokov neskôr, keď už boli úplne prázdne a zničené, ich začala osídľovať skupina mladých ľudí, ktorí hľadali alternatívny spôsob života, prirodzenejší a jednoduchší. Takto vznikla asociácia Artiborain, ktorá sa stala v Španielsku hlavným reprezentantom hnutia ecoaldeas – ekologické dediny.

20:35 – 21:30

DEDIČIA ARCHY: GLOBÁLNA PLANÉTA, Španielsko 52'

Čo nám môže priniesť najbližšia budúcnosť? Vázba medzi všetkými protagonistami, ekosystémami, medzinárodnými združeniami a nadáciami, ľuďmi a druhmi, krajinami, do ktorých budeme cestovať, nám umožní uvidieť, aký krehký a zložitý je náš svet a aké dôležité je prijímať lokálne nápravné opatrenia na riešenie

globálnych problémov. Sústreďme sa na všetky tieto problémy a uvidíme, že stále je určitá nádej napriek tomu, že náš čas sa každý deň kráti.

Europa Cinemas

19:00 – 21:30

VEČER S PAVLOM BARABÁŠOM**UTOROK 11. MÁJA****Kinosála Múzeum SNP****Prehliadka súťažných filmov**

9:00 – 9:25

LOVEC, Irán 22'

Margan je 13-ročný dedinský chlapec veľmi zručný v imitovaní vtákov. A preto lovci využívajú túto jeho zručnosť pri love. Dedinský učiteľ sa mu snaží zabrániť v tejto činnosti.

9:30 – 9:35

STRAKOŠ VEĽKÝ, Slovensko 6'

Strakoš veľký je zvláštny príbeh z voľnej prírody o nezvyčajných zvykoch strakoša veľkého, kukučky jarabej, škorca obyčajného a iných vtákov.

9:40 – 9:55

OBETE ZIMY, Slovensko 14'

Autentický dokument z priebehu dvoch vikendových dní vo Vysokých Tatrách, počas ktorých sa stali blízko seba až tri kamzície úrazy. Ukazuje snahy pracovníkov Štátnych lesov TANAP a Správy TANAP vykonať maximum pre záchranu poranených jedincov a zároveň poukazuje na príčiny, ktoré takéto úrazy spôsobujú.

10:00 – 10:45

STEFFENS OBJAVUJE/PATAGÓNIA – DRSNÝ KONIEC SVETA, Nemecko 43'

Dirk Steffens sa pokúša rozlúštiť tajomstvo, prečo na patagómskom pobreží sú mnohé živočíšne populácie stabilné, počet niektorých z nich dokonca narastá. Zmena podnebia a znečisťovanie životného prostredia sa, prirodzene, nezastaví ani pred pobrežím Patagónie. Ostáva však dobrý pocit, keď človek vidí, že pri dôslednej ochrane majú zvieratá skutočnú šancu.

10:50 – 11:15

OSAMELÍ BOJOVNÍCI, Česká republika 26'

Dvadsať rokov už máme demokraciu a zdalo by sa, že so zmenou režimu každý môže slobodne povedať, čo chce. Aj teraz však existuje niekoľko jedincov, ktorí otvorene protestujú proti nepravostiam, proti svojvôli štátnej správy a prejavujú tým osobnú a občiansku odvahu. Opäť však majú problémy, opäť nastupuje arogancia politikov a štátnych úradníkov na všetkých úrovniach.

11:20 – 12:05

CARSTENSZ – SIEDMA HORA, Slovensko 45'

Vysoko nad neprebádanou novoguinejskou džungľou sa týčia Snežné hory s najexotickejšou a zároveň najťažšie dostupnou horou sveta, Carstenszovou pyramídou. Prístup k jej úpätiu cez územie bojovného kmeňa Damal patrí medzi najdobrodružnejšie expedície. Okrem získania povolení je najväčším problémom presvedčiť nahých domorodcov, aby pomohli s transportom materiálu cez horskú džungľu až na mohutné ťažobce obkolesujúce legendárnu horu. Najväčšie prekvapenie však expedíciu len čaká...

12:10 – 12:40

SHIMBAR, Irán 29'

Život kočovných kmeňov v regióne Chahar Mahal Bakh-tiari v Iráne.

Z archívu SFÚ

Pásmo nesúťažných filmov venované storočnici Paľa Bielika, uvádza Štefan Vraštiak

14:00 – 15:15

Zlatý fond slovenského dokumentárneho filmu, 68'**POD HOLÝM NEBOM, 1942**

Dokument o práci, zvykoch a folklóre na slovenskom salaši

HLAVÁTKY, 1943

Dokument o love a umelom odchove hlavátok

NA OSTROVE KORMORÁNOV, 1944

Dokument o výprave do prírodnej rezervácie na dunajskom ostrove

ZA SLOBODU, 1945

Autentický dokument o SNP v roku 1944, námet, scenár, réžia Paľo Bielik

15:30 – 16:50

Neznáme hrané filmy Paľa Bielika, 80'**NIE JE ADAM AKO ADAM, 1956**

Veselohra o dvoch Adamoch, o staršom, ktorý ešte vládze a o mladšom, ktorý už nevládze podľa poviedky Janka Jesenského Kráľ Dávid. Paľo Bielik napísal k filmu scenár a režíroval ho pod menom Ján Bukva. Hrajú: Július Pántik, Eugen Senaj, Mária Sýkorová, Oľga Adamčíková, Zdena Grúberová, Ivan Mistrík, Viliam Polónyi

ROHY, 1956

Humorný príbeh o tom, ako prostý bača s pomocníkom prekabátili veľkomožného pána a ešte si pochutnajú na jeho baranovi. Film bol nakrútený podľa predlohy Martina Kukučina. Film režíroval František Žáček podľa scenára Paľa Bielika. Hrajú: Alojz Kramár, Karol L. Zachar, Július Pántik, Ondriš Jariabek, Eva Kristínová, Oľga Borodáčová

TÝŽDEŇ VO FILME - ZA PAĽOM BIELIKOM, 1983

Film nakrútený pri príležitosti úmrtia Paľa Bielika. Námet, scenár, réžia – Ľudovít Veselý

Prehliadka súťažných filmov

18:00 – 19:15

TÚŽBA PO FJORDOCH, Nórsko 73´

Politický Molotovov koktejl proti mýtom, ktoré šíria vplyvné podniky nórskeho potravinárskeho priemyslu. Bez akéhokoľvek rešpektu a so sarkastickým smiechom film poukazuje na obrovskú priepasť medzi tým, čo sa hovorí, a tým, čo sa robí. Film kombinuje obrazy nórskej kráľovnej v malebných fjordoch s brazilskými dažďovými pralesmi vypaľovanými kvôli nakrámeniu nórskeho osípaných sójových bômbi. „Tento film nemá žiadnu dôveryhodnosť, je nechutný a pochybný,“ povedala riaditeľka odboru komunikácie z priemyslu. Veríte jej?

19:20 – 19:40

CHUŤ MORA, Taliansko 20´

Sedemdesiat rokov, väčšina z nich strávených na páse mora, ktorý je malý, nepredvídateľný a ohromný zároveň. Pomocou ostrej lyriky a spontánosti nás taliansky rybár vezme do svojho sveta, pozostávajúceho z vášni, ktoré už vyšli z módy, a z prekvapujúco moderných príbehov.

19:45 – 20:30

TREŠČIA DILEMA – RYBA NA ÚSTUPE

Nemecko 43´

Film odhaľuje kritickú situáciu populácie tresky po nadmernom výlove v Baltickom mori a naznačuje, ako by more vyzeralo, keby treska vymizla. Ukáže, ako môže strata jedného druhu ovplyvniť celý ekosystém; ako morské prostredie, v ktorom bola narušená rovnováha, zapríčiniť, že naša voda bude kálna kvôli riasam, naše hospodárstva chudobnejšie a naša strava menej pestrá. Avšak lov stále pokračuje a situácia v Baltickom mori sa stále zhoršuje.

20:35 – 21:25

GALAPÁGY: OHROZENÝ RAJ, Japonsko 49´

Galapágy, ostrovy v Tichom oceáne na západ od Severnej Ameriky, boli prvou lokalitou zapísanou do Zoznamu svetového dedičstva kvôli ich bohatstvu pôvodných živočíchov. Avšak ekosystém ostrovov bol tak vážne poškodený tými, čo chcú profitovať z prírodných vzácností, že v roku 2007 boli zapísané do Zoznamu svetového dedičstva v ohrození. Čo presne sa deje dnes na týchto ostrovoch, ktoré sa stali populárnou turistickou destináciou?

Europa Cinemas

Prehliadka nesúťažných filmov

15:00 – 17:00

POKOJ V DUŠI – PRÍBEH PRIATEĽSTVA A ZRADY, Slovensko

Silný príbeh odohrávajúci sa na pozadí drsnej scenérie hôr so znakmi, ktoré sú pre stredné Slovensko typické – patriarchátom, pytlactvom, rasovou neznášanlivosťou, krádežami dreva, ale aj silnou tradíciou súdržnosti rodiny...

Beseda s režisérom filmu Vladimírom Balkom, hercom Ľubomírom Paulovičom a riaditeľom ČH Železnícky Alešom Bílkom

19:00 – 21:30

VEK HLUPÁKOV, Veľká Británia

Dokumentárny film producenta oskarového filmu One Day in September Johna Battseka a režisérky Franny Armstrongovej. Starý muž, žijúci v zdevastovanom svete roku 2055, si prezerá zábery z roku 2008 a kladie si zásadnú otázku: Prečo sme nezaistovali zmenu klímy, kým sme mali šancu?

Beseda s Lászlóm Miklósom (NR SR), Jaroslavom Jadušom (MŽP SR), Jurajom Zamkovským (Priatel'ia Zeme-CEPA) a Alexandrom Ačom (Ústav systémovej biológie a ekológie AV ČR)

Podujatie pripravené v spolupráci s občianskym združením Priatel'ia Zeme-CEPA

STREDA 12. MÁJA

Kinosála Múzeum SNP

Prehliadka súťažných filmov

– detská porota

8:30 – 9:15

POSLEDNÁ CESTA ZLOMENÉHO

CHVOSTA, Nemecko 43´

Colin Stafford-Johnson, známy kameraman tigrov cestuje naprieč Indiou a skladá obrázky z poslednej cesty Zlomeného chvosta – jedného z najslávnejších divokých tigrov planéty, ktorý umrel ako trojročný. Prečo tento mladý tiger opustil Národný park Ranthambhore, ktorý je pravdepodobne jednou z najlepšie chránených tigrih rezervácií? Ako dokázal prežiť na vidieku pravdepodobne celý rok? Čo odhaľuje jeho smrť o osude posledných tigrov na svete?

9:20 – 9:32

OVCE.sk, Slovensko 4 x 3´

Animovaný seriál – Bez kožušeka, Zatajovaný kamarát, Biele ovce, Netancuj s vlkom

Scenár seriálu sa zaoberá netradičnými, modernými a citlivými témami ako pedofília, rasistické prejavy na internete, nafotenie sa dievčat hore bez a následné zverejňovanie fotografií na internete, navádzanie mládeže na nevhodné fotografie a videá na diskotéke.

9:40 – 10:25

CARSTENSZ – SIEDMA HORA, Slovensko 45´

Vysoko nad neprebádanou novoguinejskou džungľou sa týčia Snežné hory s najexotickejšou a zároveň najťažšie dostupnou horou sveta, Carstenszovou pyramídou. Prístup k jej úpätiu cez územie bojovného kmeňa Damal patrí medzi najdobrodružnejšie expedície. Okrem získania povolení je najväčším problémom presvedčiť nahých domorodcov, aby pomohli s transportom materiálu cez horskú džungľu až na mohutné ľadovce obkolesujúce legendárnu horu. Najväčšie prekvapenie však expedíciu len čaká...

10:40 – 10:45

ZABITÁ, Chorvátsko 5´

Ošípanú na vidieku zabijú dvaja mäsiari. Po tom, ako sa zobudí vo svojej izbe a vo svojej posteli, uvedomí si, že to bol len sen. Na ceste do práce si všimne mäsiara zo svojho sna, ktorý ju začína prenasledovať. Animovaný film.

10:50 – 11:35

MIMOZENŠŤANIA NA AMAZONKE: EPIZÓDA 2: TAJNÉ SPOJENECTVO, Francúzsko 45´

Hmyz z čeľade trňovkovitých takmer nepoznáme, ale tieto neo-tropické trňovky sú pravdepodobne najdivnejšie tvory, aké kedy príroda namiesala. Niektorí ľudia ich považujú za miniatúrnych mimozemšťanov, iní za skutočné majstrovské diela biodiverzity. V každom prípade kvôli svojim nepozemským a krásnym tvarom sú zdrojom zmatku vo vedeckej komunite. Keďže tento hmyz je tak neuveriteľne vzácny, nikdy nebol skúmaný, fotografovaný alebo filmovaný – teda, až dodnes.

11:40 – 11:45

TRANSFORMÁCI, Portugalsko 6´

Jeden mimozemšťan, dvaja mimozemšťania. Dve dievčatá, jedna misia ...na Zem! Bude táto misia úspešná?

11:50 – 12:40

MALAWI – JAZERO HVIEZD, Rakúsko 50´

Práve v roku 1859, keď Charles Darwin predstavil svoju prácu Pôvod druhov a teóriu evolúcie širokej verejnosti, David Livingstone dosiahol v juhovýchodnej Afrike zatiaľ neobjavené sladkovodné jazero. Išlo o tretie najväčšie

jazero v Afrike, ktoré vzniklo pred viac než 3 miliónmi rokov. Farebné a žiarivo dúhové ryby cilchidy obývajú křišťáľové vody tohto jazera a udivujú svojím správaním. V priebehu miliónov rokov sa rozrástli z jedného riečneho druhu na viac než 800 rôznych ale veľmi príbuzných endemických druhov jazera Malawi. Charles Darwin nikdy nemal možnosť vidieť tento udivujúci príklad evolúcie. Bol by veľmi potešený.

Prehliadka súťažných filmov

14:00 – 14:20

V UHLISKU NAD PORÚBKOU, Slovensko 17´

O ťažkej práci koní, ktorá je nenahraditeľná pri približovaní dreva v regióne Liptov – Slovensko.

14:25 – 14:45

NÁŠ VIDIEK – SOLÁŇ, Česká republika 17´

V Našem venkově sa vyberieme na Soláň. Valašský Soláň bol vždy vyhľadávaný umelcami. Dnes už sú to väčšinou len spomienky na tých najznámejších, medzi ktorých patrí napríklad maliar František Podešva. Na Soláni je síce nová zvonica, ale doživa tu už iba pár starousadlíkov a na leto prichádzajú chalupári. Od nich sa dozvieme o živote na povestami opradenom kopci.

14:50 – 15:35

HANNES JAENICKE: MISIA ZA ZÁCHRANU ĽADOVÝCH MEDVEĐOV, Nemecko 43´

Každý deň vymiera na planéte v priemere 50 druhov živočíchov, a predstaviteľom tohto osudu je i ľadový medveď, najväčší pozemský dravec na svete. Bádateľ Hannes Jaenicke spolu s nemeckým expertom na ľadové medvede a špecialistom na Arktídu Matthiasom Breiterom skúma príčiny hroziaceho vyhynutia bielych obrov. Film je strhujúcim krimipríbehom o ich živote a prostredí, ktorý nielenže burcuje zo spánku, ale tiež fascinuje krásou kráľov severu a ich vlasti.

15:40 – 16:50

KRAJINA A JEJ TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ, Slovensko 70´

Film je zameraný na aktuálnu problematiku trvalo udržateľného rozvoja (TUR) a zrozumiteľnú formu jej aplikácie do vyučovacieho procesu na základných a stredných školách. Film má 15 desaťminútových častí, ktoré sú zamerané na pochopenie krajiny, jej štruktúry, využitia a ochrany. Film je významnou praktickou pomôckou pri výučbe environmentálnej výchovy.

18:00 – 19:30

ARCHITEKT ODPADU, Veľká Británia 86´

Viac než tri desaťky rokov Američan Michaela Reynolds s úspechom stavia veľmi lacné domy, ktoré majú vlastný zdroj energie, vody aj tepla. Na ich stavbu využíva staré pneumatiky, plechovky od piva a sklenené fľaše. Táto prekvapivo dobre fungujúca alternatíva bývania z dielne vyštudovaného architekta a zástancu trvalo udržateľného rozvoja z Nového Mexika napriek tomu, alebo skôr práve preto, v USA neustále naráža na mnohé byrokratické prekážky. Celé tri roky zaznamenával režisér Oliver Hodge prácu Michaela Reynoldsa a jeho boj s americkými úradníkmi.

19:35 – 20:25

ÚKRYT V BUDOVE, Veľká Británia 48´

Film je intímny portrétom komunity, ktorá bojuje proti znečisťovaniu životného prostredia a proti moci veľkých spoločností... Texaské priemyselné odvetvia majú povolené vypustiť každý rok do ovzdušia milióny ton toxických znečisťujúcich látok a k tomu ďalšie tisíce ton v prípade „havárie“ alebo „neplánovaného“ úniku. Keď k takejto udalosti dôjde, obyvateľom kázu zostať doma a utiesniť páskou okná a dvere. Táto procedúra sa nazýva Shelter in Place (úkryt v budove). Komunity, ktoré žijú pri plote

priemyselných podnikov v Texase, sú obyčajne chudobné, sú to Afroameričania a nemajú silu protestovať.

20:30 – 21:25

ZVIERATÁ NA STRÁŽI! ZNEČISTENIE PÔDY, Francúzsko 52´

Mnohé živé organizmy, od mikroskopických až po cicavce, zvláštnym spôsobom prežívajú v znečistenej pôde. Tieto bioindikátory sú vzácnou pomôckou pre ekotoxikológov, ktorí sa snažia lepšie pochopiť tieto znečisťujúce látky a riziká, ktoré znamenajú pre ľudskú populáciu a ekosystémy.

Europa Cinemas

Prehliadka nesúťažných filmov

19:00 – 21:30

STÁLE OKOUZLUJÍCÍ A OKOUZLENÁ KVĚTA FIALOVÁ, Česká republika 38´

Portrét Květy Fialovej, námet, scenár, réžia Martin Slunéčko

LIMONÁDOVÝ JOE alebo KOŇSKÁ OPERA, Česká republika, 1964, 87´

Paródia na westerny podľa predlohy Jiřího Brdečku, hrajú Květa Fialová, Karel Fiala, Miloš Kopecký, Olga Schoberová, Waldemar Matuška.

Osobné stretnutie s herečkou v Banskej Bystrici, moderuje Martin Slunéčko

ŠTVRTOK 13. MÁJA

Kinosála Múzeum SNP

Prehliadka súťažných filmov

9:00 – 9:25

RECYKLÁTOR, Slovensko 25´

Autorský dokumentárny film začínajúceho režiséra Erika Prausa je filozofickou esejou o svedomí človeka so symbolickými prvkami. Pri reflexii vnútra jedinca nás režisér zavedie medzi obyvateľov obce Poniky, kde miestny františkánsky farár a rocker pracujúci v recyklačnej firme uvažujú nad svedomím jednotlivca v dnešnej dobe.

9:30 – 9:50

ZABUDNUTIE, Grécko 17´

Malý Alexander žije so svojím otcom. Každý deň sa teší na svoju matku, pretože po veľkej katastrofe je jedinou osobou, ktorá ho spája s minulosťou...

9:55 – 10:05

PRÍRODNÁ INFRAŠTRUKTÚRA, Česká republika 11´

Zoznámenie s problematikou územného systému ekologickej stability a jeho realizácia vo väčšom meste.

10:10 – 11:05

LOVEC SEMIEN, Austrália 52´

Zábavný dokumentárny film na tému, ktorá je životne dôležitá pre budúcnosť planéty – hľadanie semien, ktoré môžu zachrániť svet pred najväčšou krízou, aká kedy bola, pred globálnym nedostatkom potravín, spôsobeným zmenou podnebia, ktorú zavinil človek.

11:10 – 11:40

DOBRODRUŽNÝ VÝSKUM – ZAZNÁVANÉ POKLADY: KAŽDÝ DRUH SA POČÍTA, Nemecko 28´

Najmä v čase hospodárskej krízy sa na celom svete kladie dôraz na priemyselnú výrobu a ekonomický rast obyčajne bez toho, aby sa bral ohľad na ochranu prírody a ochranu druhov. Odborníci sú presvedčení, že naďalej podceňujeme dôležitosť prírody. V mnohých oblastiach však práve biodiverzita zabezpečuje ekonomickú stabilitu a predstavuje zdroj, ktorý je hodný miliardy.

11:45 – 12:35

BUDÚCNOSŤ, ZA AKÚ CENU? Francúzsko 52´

Ak sa chceme vyhnúť klimatickej katastrofe, ktorá nás čaká, musíme urýchlene o polovicu znížiť emisie CO₂ na planéte. Hrozby klimatických konfliktov sa stávajú čím ďalej tým zjavnějšími: nedostatok vody, odlesňovanie, masívna migrácia klimatických utečencov, prebiehajúce boje o kontrolu nad surovinami a poľnohospodárskou pôdou... Rozumná spotreba energie je jediným konkrétnym riešením toho, ako sa vyhnúť týmto katastrofickým scenárom.

12:40 – 13:00

DISNEYLAND NA NAJKVALITNEJŠEJ PÔDE, Česká republika 17´

V blízkosti Znojma, len pár metrov od rakúskych hraníc, vzniklo zábavno-nákupné centrum. Tento chrám spotreby vyrástol na najúrodnejšej pôde, kde sa predtým pestovali preslávené znojemské uhorky. Investor plánuje dvojnásobné rozšírenie tohto centra a vtedy padnú ďalšie desiatky hektárov úrodných polí. Okolité obce však zámer podporujú s príslubom rozvoja regiónu...

14:00 – 14:55

VTÁKY BEZ HRANÍC, Taiwan 52´

Prežitie alebo vyhynutie ohrozeného druhu lyžičiara je jasným indikátorom zdravotného stavu flóry a fauny východnej Ázie. Prvý raz bolo toto veľképe sťahovanie vtákov zachytené na HD s vysokým rozlíšením. Film dokumentuje epickú 2 000 km dlhú cestu zo zimovísk na Taiwane, cez pobrežnú časť Číny a Žlté more do najnebezpečnejšej časti sveta – demilitarizovanej zóny medzi Severnou a Južnou Kóreou – až na miesto každoročného rozmnožovania.

15:00 – 15:50

ŤAŽKÉ KOVY, Čína 50´

Pred viac než dvadsiatimi rokmi bol elektronický odpad Japonska, USA, Austrálie a iných krajín dovážaný do malej čínskej oblasti Fengjiang. Okolo päťdesiat tisíc migrujúcich pracovníkov z chudobných oblastí stredozápadu Číny vytvorilo armádu demontujúcu tento odpad. Každý rok rozoberú a recyklujú takmer 2 milióny ton tými najpriateľšími metódami. Film rozpráva príbeh rodín, ktorý je bojom o prežitie. Ťažko pracujú, aby si kúpili svoje sny, ale ich život sprevádzajú choroby a dokonca aj smrť.

15:55 – 16:40

URAL (Zo seriálu DIVOKÉ RUSKO), Nemecko 44´

Seriál Divoké Rusko ukazuje jedinečné krajinné scenérie a bohatosť druhov najväčšieho štátu na svete v dych vyrazajúcej HD kvalite. Časť II sa venuje pohoriu Ural tiahnúcemu sa do dĺžky 2 000 km od pobrežia Arktického oceánu po hranicu s Kazachstanom.

16:45 – 16:55

ZRUB KANADA, Slovensko 8´

Krátky film o vzniku a živote v zrubu v okolí hôr Malej Fatry.

18:00 – 19:30

KRV RUŽE, Nemecko 89´

Film rozpráva príbeh o mimoriadnom živote a brutálnej smrti ochranárky prírody a filmárky Joan Rootovej a o jej kampani za záchranu milovaného jazera Naivasha v Keni. Film je autobiografiou a zároveň klasickou detektívkou. Kto zabil Joan Rootovú? Prostredníctvom tohto príbehu režisér Singer pootvoril okno do sveta tlejúceho napätia v Afrike, ktoré stále vyplýva z kolonializmu a chce si vybojovať miesto v globálnej ekonomike.

19:35 – 20:25

POLÁRNY KRUH: OSUDOVÉ ZNAMENIE ZO SEVERU, Japonsko 49´

V dôsledku globálneho otepľovania sa Arktída drasticky mení. Plocha ľadu v Severnom ľadovom oceáne je naj-

menšia od začiatkov meraní a ľadovým medvedom hrozí vyhynutie. Stav Arktídy je osudovým znamením pre našu vlastnú budúcnosť. Dokumentárny film ukazuje časť vedeckého výskumu, ktorý sa vedie, a popisuje veľké zmeny, ku ktorým v súčasnosti dochádza ďaleko na severe.

20:30 – 20:55

HMLOVÝ LES, Irán 21´

Hmlový les je pekné miesto nachádzajúce sa vysoko v horách pri Sharude, v strednej časti Iránu. Prostredníctvom krátkej cesty nás film oboznamuje s touto veľkolepou prírodnou scenériou.

Europa Cinemas

19:00 – 21:30

POSLEDNÍ LOVCI, Česká republika

Návšteva vzdialeného sveta, plná otázok a zamyslení, je pohľadom na drsný život v indonézskej dedine Lamalera, kde domorodí lovci, ako jedni z posledných na tejto planéte, lovia veľryby rovnako ako pred sto rokmi. Steve L. Lichtag a jeho hostia – premiéra nového dokumentárneho filmu

PIATOK 14. MÁJA

Kinosála Múzeum SNP

Prehliadka súťažných filmov

9:00 – 9:25

ARSY – VERSY, Slovensko 23´

Film o matke a jej synovi Ľubošovi, ktorý prevracia svet hore nohami.

9:30 – 10:25

LÁMANIE ĽADU – ARKTICKÝ ŠTÝL, Nórsko 53´

Výskumníci Nórskeho polárneho inštitútu sa zameriavajú na globálne otepľovanie a výsledky Nansenovho výskumu, ktoré robil pred viac než 100 rokmi, sú dnes veľmi dôležité pre zdokumentovanie dlhodobých a dramatických zmien klímy, stavu ľadu v Arktíde a ich dôsledkov napríklad pre ľadové medvede a tulene.

10:30 – 11:30

AJ NA JEDNOM STUPNI ZÁLEŽÍ, Dánsko 57´

Tento informačný a inšpiračný dokumentárny film, prinášajúci najnovšie poznatky o zmene klímy, nám ponúka reálne fakty o globálnom otepľovaní a správaní ľudí, úžasné príklady jednotlivcov a komunit, riešiacich svetové environmentálne problémy. Skupina vplyvných medzinárodných vedcov počas cesty ukazujú akým spôsobom je možné implementovať nové udržateľné riešenia, pričom používajú príklady z ich vlastnej oblasti snaženia – z oblasti energetiky, poľnohospodárstva, vzdelávania, financií, technológií, ľudskej populácie, odlesňovania a legislatívy.

11:35 – 12:25

ČÍNA V PRÚDE: ENVIRONMENTÁLNA DILEMA, Japonsko 49´

Znečistenie životného prostredia je jedným z najväčších politických problémov Číny. Opatrenia na zabránenie znečisteniu sa medzi regiónmi veľmi líšia. V pobrežných mestách boli v súlade s národným nariadením spoločnosti znečisťujúce životné prostredie jedna za druhou odhalené a boli voči nim uplatnené rôzne sankcie až po zákaz činnosti. Avšak vo vnútrozemí Číny mnohé samosprávy trhajú dynamitom hory a prehradzujú rieky kvôli výstavbe vodných elektrární, ktoré pomôžu plniť najvyššie nariadenia na dosiahnutie prosperity. Ako môže Čína zosúladiť

takéto konfliktné požiadavky a dosiahnuť harmonickú spoločnosť?

12:30 – 13:00

BOCIANI Z MOJHO ÚDOLIA, Srbsko 27´

Filmový dokument o vtákoch, ktoré sú už celé stáročia symbolom Vojvodiny, severného Srbska a Panónskej nížiny vo všeobecnosti. Bociany biele sú najčastejšie sa vyskytujúce vtáky nižín a dosahujú populáciu približne 1 100 párov. Film je zvlášť cenný, pretože zaznamenáva nálady a špecifické správanie bocianov počas párenia, kladenia vajíčok, kŕmenia mláďat a umierania.

14:00 – 14:30

STRATENÝ, KTORÉHO NIK NEHLADAL, Slovensko 28´

Príbeh o mladom mužovi, ktorý bol donútený prírodou prežiť bez jedla a vody 16 dní v ľadových horách sám bez cudzej pomoci.

14:35 – 14:55

VÁŽKY, Taliansko 19´

Krátky príbeh o živote a prirodzenom prostredí takých fascinujúcich tvorov akými sú vážky, ktoré sú však stále viac ohrozené ľahkomyselným správaním ľudí voči prírode po tom, ako odolali času a všetkým zmenám v dejinách Zeme.

15:00 – 15:25

SMRÁDOK, BORDEL A GLOBÁLNE

TEPLÚČKO, Česká republika 24´

Globálne otepľovanie hýbe svetom. Zdá sa, že väčšina

odborníkov sa zhoduje v názore, že za rastom teplôt stojí oxid uhličitý produkovaný priemyselnou výrobou, spaľovacími motormi a napokon aj mnohými domácnosťami. Ale ekologické správanie, ktoré by vyplývalo z každodenného života, nám príliš vlastné nie je. A tak, paradoxne, voláme po globálnej ekologickej zmene, ale naše domácnosti a spôsob života vôbec o prílišnej úcte k životnému prostrediu nehovoria.

15:30 – 16:25

LOM LEŠTINKA – ZATOPENÁ HISTÓRIA, Česká republika 53´

Pred pár desiatkami rokov nebolo na mieste lomu Leštinka po vode ani pamiatky. Prečo a kedy sa začalo s lámaním hlboké jamy? Ako sa do nej dostali rybce populácie? Pomocou unikátnych podvodných záberov a historicky cenných materiálov film netradičným spôsobom rozpráva o vzniku tejto jedinečnej lokality.

16:30 – 17:00

ŽIVOT PRINESENÝ DO VESMÍRU,

Dánsko 28´

Už niekoľko desaťročí sa človek pripravuje na dlhé cesty do vesmíru a na osídlenie iných planét. Je to obrovská výzva. Aby sme prežili dlhú cestu, musíme „prineŕ život do vesmíru“. Vedci sa pokúšajú kopírovať krehkú ekologickú rovnováhu v malých uzavretých cykloch, pripraviť výrobu dostatočných a životne dôležitých dodávok vody, kyslíka a potravy. II. časť z tohto dokumentárneho seriálu nás zavedie späť minulého storočia a odhalí mimoriadny

americký experiment Biosphere 2 z roku 1991, kedy skupina ôsmich ľudí bola dva roky izolovaná v obrovskej sklenenej konštrukcii, ktorá obsahovala zmenšený model planéty Zem.

17:05 – 17:30

STRATENÍ NOMÁDI, Slovensko 25´

Šiesti kamaráti sa vyberú do Kirgizstanu zlyžovať krásne a neznáme vrcholy a dostať sa do nádhornej a takmer nepoznanej doliny Sary Džaz v pohorí Ťan Šan. Nádherné počasie, nedotknuté čisté hory a super lyžovačka v prvej časti expedície sú viac než slubným začiatkom. No potom nastanú problémy, Kirgizstan je krajinou, kde skoro nič nie je isté...

SOBOTA 15. MÁJA

9:00 – 15:00

**Prehliadka víťazných filmov
ENVIROFILM 2010**

4. až 10. 7. 2010 VODNÝ SVET

Letný pobytový tábor zameraný na

- poznávanie vodného sveta • objavovanie tajomstiev mokradí • spoznávanie našej vodnej flóry a fauny prostredníctvom motivačných hier a environmentálnych programov • hry pri vode a vo vode
- zážitky prvých kontaktov so skutočným prístrojovým potápaním pod vedením profesionálnych inštruktorov potápačského centra z Bratislavy

Stredisko environmentálnej výchovy

DROPIE

Kolárovska 30, Zemianska Olča

Cena tábora:
200 eur

Kontakt: Mgr. Katarína Kosková

Slovenská agentúra životného prostredia

Tajovského 28, P.O.B. 252, 975 90 Banská Bystrica

Tel./Fax: +421 48 4374 175

Mobil: +421 918 500 032

E-mail: katarina.koskova@sazp.sk

